

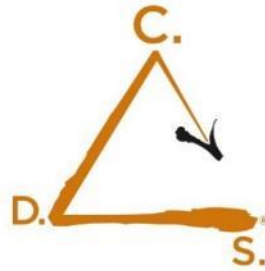
STRATEGIA ROZWOJU

GMINY GRYBÓW

DO ROKU 2030

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego

Centrum Doradztwa Strategicznego s.c.
D. Bieńkowska, C. Ulasiński, J. Szymańska, M. Widuch

Zespół:

Paweł Sacha

Katarzyna Gembal

Dagmara Bieńkowska

Antonina Lisiecka

Cezary Ulasiński

Ewelina Romuzga-Sykała

Magdalena Widuch

Jakub Żywiec

Justyna Szymańska

ul. Włóczków 22/3

30-103 Kraków

tel: +48 12 623 77 40

www.cds.krakow.pl

cds@cds.krakow.pl

SPIS TREŚCI

Spis treści	3
1. Wprowadzenie	5
2. Misja rozwoju w modelu Ashridge	7
Cel, główna aspiracja	8
Domeny strategicznego rozwoju	8
Wartości	9
Standardy	9
3. Plany działań	10
Domena 1. Zrównoważony rozwój gospodarczy	11
Cel strategiczny 1. Rozwój zrównoważonej turystyki	11
Cel strategiczny 2. Przyjazne warunki dla przedsiębiorczości lokalnej	13
Domena 2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych i aktywna społeczność	15
Cel strategiczny 3. Wysokiej jakości dostępne usługi kulturalne, edukacyjne, społeczne i zdrowotne dla mieszkańców gminy	15
Cel strategiczny 4. Zintegrowana społeczność lokalna, aktywni mieszkańcy	17
Domena 3. Bezpieczna, skomunikowana i zadbane przestrzeń gminy	19
Cel strategiczny 5. Uporządkowanie systemu wodno-kanalizacyjnego	19
Cel strategiczny 6. Troska o środowisko przyrodnicze i jego walory	20
Cel strategiczny 7. Zorganizowana sieć komunikacyjna	21
4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Grybów	23
Wprowadzenie	23
Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne gminy Grybów	24
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Grybów	35
5. Obszary strategicznej interwencji	48
Obszary Strategicznej Interwencji w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego	48
Obszary Strategicznej Interwencji – Gmina Grybów	50
6. System realizacji strategii	58
Zarządzanie realizacją Strategii	58
Monitoring i ewaluacja	60
Zgodność Strategii z dokumentami wyższego rzędu	65
7. Ramy finansowe i źródła finansowania	68

8. Diagnoza strategiczna gminy Grybów	70
Wprowadzenie	70
Wymiar społeczny	72
Wymiar gospodarczy	83
Wymiar przestrzenny	93
Zbiorcza analiza SWOT	100
Analiza trendów zewnętrznych	103
Spis tabel	112
Spis rysunków	113
Spis wykresów	114

1. WPROWADZENIE

Aby wzmocnić wpływ na przyszłość gminy niezbędne jest podjęcie myślenia strategicznego. Dobięta końca poprzednia perspektywa wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Grybów. W oparciu o to, co udało się zrealizować w poprzednim okresie oraz o analizę bieżących potrzeb i uwarunkowań, latem 2021 r. rozpoczęto prace nad przygotowaniem opracowania obejmującego swoim zasięgiem 2030 r. To wizja odległa, jednak w kontekście wielu dynamicznych zmian zachodzących w społeczeństwie, gospodarce czy środowisku należy myśleć oraz działać długookresowo.

W niniejszym dokumencie przedstawiono główne założone cele strategiczne dla Gminy Grybów do roku 2030. Jest to także okres objęty m.in. Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego. Powstanie opracowania strategicznego zostało poprzedzone sporządzeniem diagnozy sytuacji wyjściowej, obejmującej w szczególności okres 2016-2020, analizą PEST (uwarunkowania i trendy), badaniem opinii mieszkańców oraz spotkaniami warsztatowymi, umożliwiającymi partycypacyjne wytyczenie kierunków działań na przyszłość. Wnioski diagnostyczne zawarto w ostatniej części dokumentu.

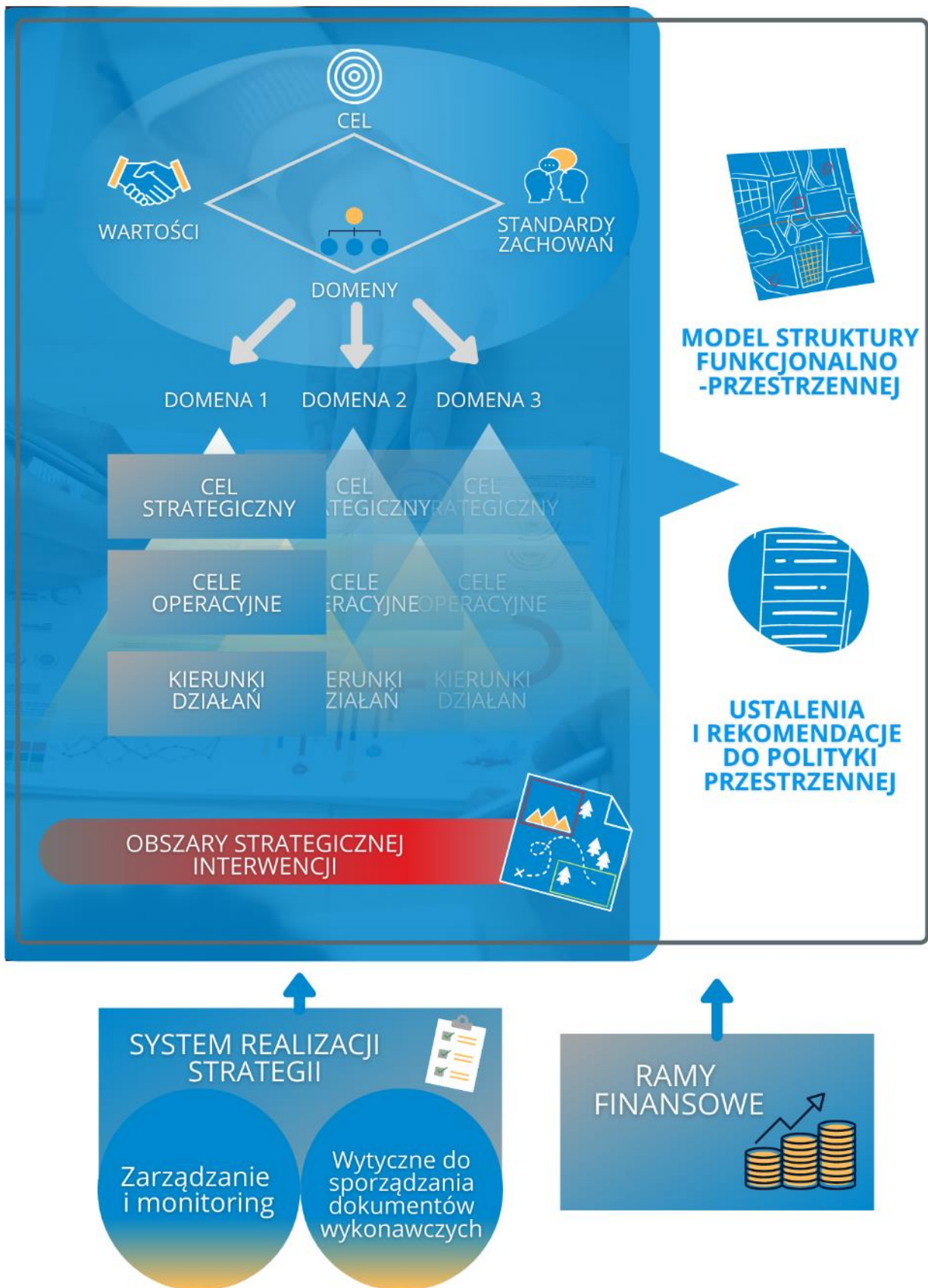
Harmonogram prac został ustalony poprzez podjęcie Uchwały Rady Gminy Grybów w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Grybów do roku 2030. Spotkanie warsztatowe odbyło się w dniu 6 października 2021 r. Uczestniczyło w nich odpowiednio ok. 20 przedstawicieli instytucji i organizacji działających na terenie gminy. Warsztaty przeprowadzili eksperci z Centrum Doradztwa Strategicznego z Krakowa - podmiotu będącego Wykonawcą opracowania Strategii. Celem warsztatu było:

- wprowadzenie do procesu planowania strategicznego,
- opracowanie misji rozwoju gminy w 4-elementowym modelu Ashridge,
- wskazanie mocnych i słabych stron wynikających z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy,
- wypracowanie kierunków działań w ramach domen i wskazanie projektów flagowych.

Dodatkowo, w gronie przedstawicieli gminnych jednostek i instytucji, przeprowadzono spotkanie robocze w dniu 24 listopada 2021 r. mające na celu ostateczne uzgodnienie zakresu celów strategicznych i operacyjnych, omówienie zasad zarządzania strategią i monitoringu oraz ustalenie Obszaru Strategicznej Interwencji.

Niniejsza Strategia będzie stanowiła punkt odniesienia dla dokumentów wykonawczych i przedsięwzięć podejmowanych w gminie Grybów do roku 2030. Na następnej stronie przedstawiono schematycznie zasadniczą strukturę dokumentu Strategii i elementów wchodzących w jej skład.

Rysunek 1. Elementy strategii rozwoju gminy.

Źródło: Opracowanie własne.

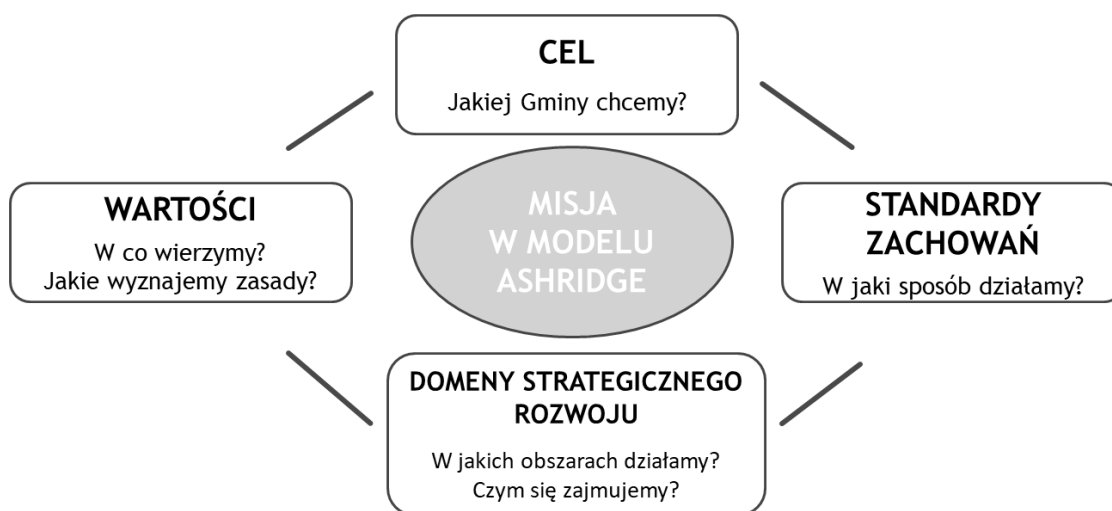
2. MISJA ROZWOJU W MODELU ASHRIDGE

Planując działania strategiczne służące szeroko rozumianemu rozwojowi danej instytucji, organizacji czy jednostki samorządu terytorialnego ważne jest, aby na początku prac odpowiedzieć na podstawowe pytania: Po co to robimy? Co chcemy osiągnąć? Jaka jest nasza podstawowa działalność? W oparciu o jakie wartości ją powadzimy?

Odpowiedzi na powyższe pytania stanowią opis misji organizacji lub precyzyjniej – poczucie misji (ang. *sense of mission*). Tak sformułowana misja odróżnia się od deklaracji misji, która jest zaledwie krótkim, niemal sloganowym zapisem o charakterze promocyjnym lub reklamowym. Rozróżnienie to zostało wprowadzone w połowie lat dziewięćdziesiątych przez A. Campbell'a z Ashridge Strategic Center i właśnie ten model misji przyjęto jako bazę w początkowych pracach nad określeniem kierunków rozwojowych dla gminy Grybów.

Taki sposób wypracowania misji pozwala zarazem jasno i precyzyjnie określić kluczowe obszary strategiczne i kierunki rozwoju (domeny strategicznego rozwoju), jak również staje się silnym czynnikiem wspólnotowym i motywacyjnym dla przedstawicieli samorządu i mieszkańców gminy.

Misja według modelu Ashridge opiera się na czterech elementach:

- **celu podstawowym** – określonej głównej aspiracji rozwojowej, zasadniczej odpowiedzi na pytania „jakiej gminy chcemy?”, „jaki jest nasz najważniejszy cel?”;
- **domenach strategicznego rozwoju/obszarach działalności** – wskazaniu podstawowych obszarów rozwoju gminy, odpowiedzi na pytania „w jakich kierunkach chcemy się rozwijać?”, „jakie tematy mają dla nas znaczenie?”;
- **wartościach** – zdefiniowaniu wyznawanych zasad i wartości, precyzyjne wskazanie tego, w co wierzymy, co jest dla nas ważne;
- **standardach zachowań organizacyjnych** – określonych procedurach, schematach zachowań organizacyjnych i zasad komunikacji/organizacji działań pozwalających na efektywne i kompleksowe zrealizowanie zamierzeń strategicznych.

CEL, GŁÓWNA ASPIRACJA

Gmina Grybów prowadzi politykę rozwoju w sposób zrównoważony, zaspokajający potrzeby mieszkańców, przedsiębiorców i odpowiadający na wyzwania środowiskowe.

Przedsiębiorczość opiera się w największym stopniu o usługi okołoturystyczne oraz o tradycje produktów lokalnych. Dbano o miejscowe tradycje i dziedzictwo, które z jednej strony są wartością dla społeczności gminnej, ale z drugiej – atrakcją dla odwiedzających. Na bieżąco rozbudowywana i modernizowana jest infrastruktura sportowo-rekreacyjna, która przez cały rok sprzyja uprawianiu aktywności i rozwijaniu pasji przez mieszkańców i turystów. Walory przyrodnicze Gminy Grybów w połączeniu z zasobami dziedzictwa kulturowego stwarzają duże możliwości rozwoju przemysłów czasu wolnego w Gminie.

Gmina Grybów wspiera wzmocnienie relacji w społeczności, jej aktywizację oraz stwarza warunki dla swobodnej integracji z nowymi mieszkańcami. W tym celu zapewniony jest szeroki pakiet ogólnodostępnych usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, z których mieszkańcy mogą z łatwością korzystać dzięki rozwiniętej sieci dróg wewnątrzgminnych oraz bliskości transportu kolejowego.

Wielokierunkowa, także transgraniczna, sieć połączeń jest motorem napędowym gospodarki i turystyki. Stale pogłębia się partnerstwo Gminy i lokalnych podmiotów z zewnętrznymi organizacjami, także zagranicznymi.

Upowszechnianie ekologicznych rozwiązań, w tym Odnawialnych Źródeł Energii, przyczynia się do utrzymania wysokiej jakości środowiska naturalnego, a świadome gospodarowanie przestrzenią zabezpiecza walory przyrodniczo-krajobrazowe obszaru gminy. Mieszkańcy cieszą się zielonym otoczeniem, czystym i zadbanym.

DOMENY STRATEGICZNEGO ROZWOJU

DOMENA 1
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ
GOSPODARCZY

DOMENA 2
DOSTĘPNOŚĆ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG
PUBLICZNYCH I AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ

DOMENA 3
BEZPIECZNA, SKOMUNIKOWANA I
ZADBANA PRZESTRZEŃ GMINY

WARTOŚCI

1. **Natura i krajobraz** – życie w otoczeniu zieleni, w miejscu spokojnym, pozwalającym także korzystać ze zróżnicowanych form rekreacji i wypoczynku.
2. **Dziedzictwo i folklor** – przywiązanie do lokalnych obyczajów, strojów, muzyki i historii wywodzących się z miejscowego sądecko-grybowskiego folkloru.
3. **Dobrobyt rodzinny** – poświęcanie wysiłku dla osiągnięcia możliwie najlepszego standardu życia rodzin, dbałość o utrzymywanie bliskich relacji i integrację międzypokoleniową.
4. **Aktywność społeczna** – wysoka otwartość mieszkańców do angażowania się w inicjatywach oddolnych, duży kapitał społeczny wiejskich społeczności.
5. **Marka gminy Grybów** – rozpoznawalność związana z produkcją miodu, piwa, ale także szlakiem architektury drewnianej i bogatej oferty rehabilitacyjno-zdrowotnej.

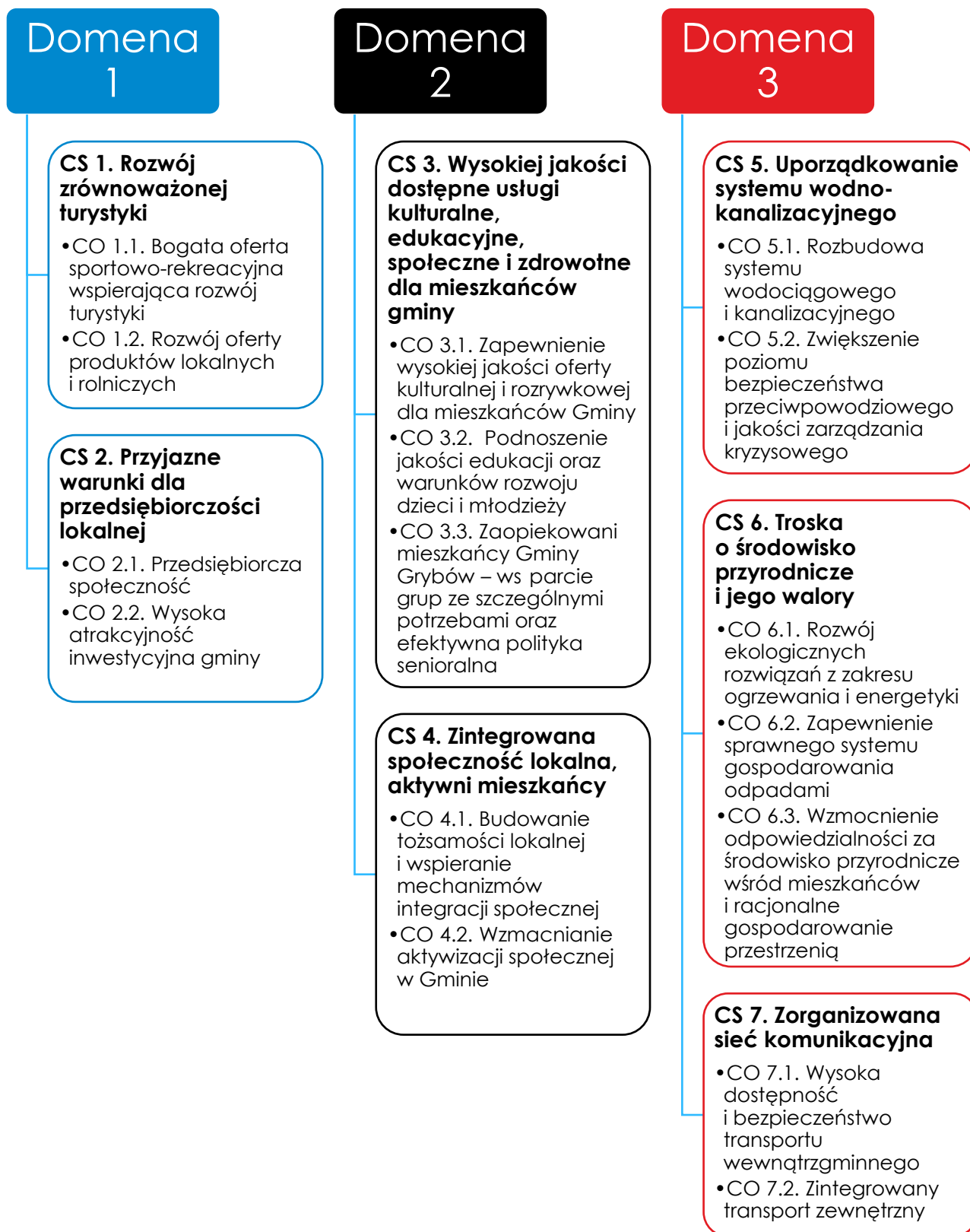
STANDARDY

1. **Zrównoważony rozwój** – równoważenie potrzeb środowiskowych i gospodarczych, prowadzenie polityki inwestycyjnej w sposób niezaburzający komfort zamieszkania i naruszający stan przyrody.
2. **Procesy decyzyjne oparte na włączeniu interesariuszy z różnych grup mieszkańców** – angażowanie społeczności i przedstawicieli lokalnych organizacji i przedsiębiorstw w podejmowanie działań kluczowych, o charakterze strategicznym.
3. **Interwencja publiczna skierowana równomiernie na cały obszar gminy** – pomimo centralnej koncentracji oferty usług, zaplanowanie działań dla każdej miejscowości i zaopiekowanie się specyficznymi lokalnymi wyzwaniami.
4. **Otwartość na współpracę** – gotowość do inicjowania partnerstw ponadlokalnych, włączania ekspertów zewnętrznych w planowanie i realizację zamierzeń strategicznych.
5. **Sprawne zarządzanie** – stałe dążenie do rzetelnego wykonywania przyporządkowanych sobie zadań oraz szybkiego reagowania na zgłaszane potrzeby.

3. PLANY DZIAŁAŃ

Schemat planu działań dla Strategii Rozwoju Gminy Grybów do roku 2030.

DOMENA 1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY

POŻĄDANY STAN DOCELOWY

Gmina Grybów dysponuje wysoce zróżnicowaną, rozproszoną po całym jej obszarze ofertą turystyczną wraz ze wspierającymi ją usługami oraz posiada szeroko rozpoznawalne produkty lokalne i dziedzictwo kultury. Turyści i mieszkańcy chętnie korzystają z dostępnych form sportu, wypoczynku i rekreacji. Miejscowi przedsiębiorcy i wytwórcy czerpią zyski z popularności lokalnych atrakcji i wyrobów. Oprócz turystyki w SAG i na pozostałych terenach inwestycyjnych rozwija się m.in. przetwórstwo przemysłowe.

Gmina w ramach porozumień ściśle współpracuje z okolicznymi samorządami budując konkurencyjność obszaru oraz promując lokowanie biznesu wśród liczących się inwestorów.

CEL STRATEGICZNY 1. ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI

CEL OPERACYJNY 1.1. BOGATA OFERTA SPORTOWO-REKREACYJNA WSPIERAJĄCA ROZWÓJ TURYSTYKI

Przykładowe kierunki działań:

- Rozwój oferty aktywnego spędzania czasu m.in. poprzez tworzenie obiektów turystyczno-rekreacyjnych, tras rowerowych, biegowych, narciarskich, dla sportów motorowych, a także szlaków pieszych i wodnych z infrastrukturą towarzyszącą / wspierającą.
- Podnoszenie dostępu do infrastruktury dla turystyki kulturowej i aktywnej.
- Przygotowanie i urządzenie sieci szlaków turystyki pieszej oraz rozbudowa infrastruktury towarzyszącej – organizacja tras górskich.
- Wskazanie lokalizacji oraz budowa punktów i wież widokowych.
- Rozbudowa i modernizacja obiektów i infrastruktury Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji.
- Wprowadzanie jednolitego systemu oznaczeń szlaków i miejsc turystycznych na obszarze gminy.
- Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym.
- Adaptacja terenów przemysłowych na cele gospodarcze i rekreacyjne.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie opracowania oferty sportowej i rekreacyjnej dostosowanej do różnych grup odbiorców.
- Intensyfikacja współpracy międzysektorowej w celu tworzenia atrakcyjnych i zrównoważonych atrakcji turystycznych dla mieszkańców i osób przyjezdnych.

- Zabezpieczanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego przed intensyfikacją ruchu turystycznego.
- Wspieranie organizacji i podmiotów wpływających na wzrost rangi gminy Grybów na turystycznej mapie Polski.
- Dążenie do rozpraszania ruchu turystycznego (np. poprzez pakiety turystyczne) w celu unikania nadmiernej koncentracji turystów w jednej lokalizacji.

CEL OPERACYJNY 1.2. ROZWÓJ OFERTY PRODUKTÓW LOKALNYCH I ROLNICZYCH

Przykładowe kierunki działań:

- Sprofilowane wsparcie producentów ekologicznych w zakresie promocji i pozyskiwania środków finansowych.
- Opracowanie koncepcji gminnych produktów rolniczych i strategii przebranżowienia gospodarstw rolniczych w odpowiedzi na zanikanie tradycyjnego rolnictwa.
- Wsparcie doradcze i promocyjne dla rozpoczynających oraz rozwijających działalność agroturystyczną. Zwiększanie oferty pobytowej w zakresie agroturystyki oraz ekoturystyki.
- Promowanie i prezentacja lokalnego dorobku kulturalnego w skali ponadregionalnej.
- Wsparcie turystyki kulinarnej:
 - Zainicjowanie i organizacja dużego wydarzenia w formule „Festiwal smaków” promującego produkty lokalne m.in. miód, piwo grybowskie.
 - Wskazanie lokalizacji i utworzenie gminnego targu.
- Współpraca z organizacjami i zespołami regionalnymi oraz Kołami Gospodyń Wiejskich.
- Wsparcie rolniczego handlu detalicznego (RHD) m.in. w zakresie kanałów zbytu i promocji,
- Wsparcie oferty podmiotów zdrowotnych i rehabilitacyjnych na terenie gminy m.in. w kontekście rozwoju turystyki zdrowotnej.
- Wsparcie MŚP działających w branży turystycznej w zakresie realizacji i współtworzenia kampanii promocyjnych.
- Odnowienie tradycji kolejowych i ponadlokalna współpraca w zakresie rozwinięcia kolejowych połączeń turystycznych w subregionie nowosądeckim obejmujących przystanki w gminie Grybów (Stróże – miód, turystyka zdrowotna, Ptaszkowa – sport, rekreacja).
- Współpraca z Browarem Pilsvar w zakresie tradycji piwowarskich gminy Grybów.
- Uzyskiwanie certyfikacji dla produktów lokalnych.
- **Współpraca z ponadlokalnymi i regionalnymi organizacjami turystycznymi w zakresie rozwijania otoczenia prawnego, organizacyjnego i finansowego do funkcjonowania organizacji turystycznych.**
- Współpraca ze zgromadzeniem Sióstr św. Dominika w zakresie zagospodarowania zabytkowego starego spichlerza na cele ziołoterapii.

CEL STRATEGICZNY 2. PRZYJAZNE WARUNKI DLA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI LOKALNEJ

CEL OPERACYJNY 2.1. PRZEDSIĘBIORCZA SPOŁECZNOŚĆ

Przykładowe kierunki działań:

- Wspieranie i współorganizacja szkoleń z zakresu ekonomii, przedsiębiorczości i prowadzenia działalności gospodarczej oraz kompetencji proinnowacyjnych.
- Poszukiwanie lokalnych specjalizacji gospodarczych i wspieranie ich rozwoju.
- Wspieranie i współorganizacja działań z zakresu kształcenia ustawicznego dorosłych.
- Inicjowanie działań mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
- Obserwowanie kondycji lokalnego rynku pracy i badanie zapotrzebowania miejscowych i regionalnych podmiotów na określone kompetencje pracowników.
- Wspieranie inicjatyw spółdzielczych.
- Starania na rzecz włączania gminnych MŚP w poszerzanie oferty okołorolniczej i związanej z przemysłem czasu wolnego (sport, rekreacja).
- Wspieranie lokalnego biznesu w poszukiwaniu m.in. funduszy zewnętrznych na realizację programów poręczeniowych i pożyczkowych dla przedsiębiorców, w szczególności dla zakładających działalność.
- Współpraca w zakresie organizacji doradztwa dla osób prowadzących małe gospodarstwa oraz drobną wytwórczość w zakresie rozwoju i przekształcania działalności.
- Tworzenie warunków dla szerzenia postaw proinnowacyjnych wśród przedsiębiorców z gminy Grybów.
- Opracowanie i wdrożenie gminnego programu aktywizacji osób bez pracy, w tym w szczególności bezrobotnych kobiet, a także osób z niepełnosprawnościami oraz osób powyżej 50. roku życia.
- Rozwój ekonomii społecznej.

CEL OPERACYJNY 2.2. WYSOKA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMINY

Przykładowe kierunki działań:

- Podnoszenie opłacalność produkcji opartej na lokalnych potencjałach, w tym np. pszczelarskich, winiarskich.
- Wytyczanie, pozyskiwanie, scalanie i uzbrajanie nowych obszarów do zainwestowania (np. tereny po wysypisku), w tym utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej na terenach w Białej Niżnej. Sporządzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych.
- Opracowanie i bieżące poszerzanie gminnej oferty inwestycyjnej.
- Przygotowanie i aktualizacja standardów obsługi inwestorów.

- Współpraca z gminami Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego w zakresie wypracowywania wspólnych przewag konkurencyjnych oraz współtworzenie oferty inwestycyjnej gmin z terenów Sądecczyzny.
- Inicjowanie i włączanie się w transgraniczne projekty gospodarcze, w szczególności wykorzystujące połączenia komunikacyjne Polska – Słowacja.
- **Opracowanie i uruchomienie nowych krajowych transgranicznych kanałów promocji gospodarczo-turystycznej gminy Grybów, w tym np. w oparciu o istniejące powiązania komunikacyjne Polska-Słowacja (kolej, drogi).**

DOMENA 2. DOSTĘPNOŚĆ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH I AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ

POŻĄDANY STAN DOCELOWY

Mieszkańcy gminy Grybów tworzą silne lokalne społeczności w ramach swoich miejscowości i ich okolic, aktywnie uczestniczą w życiu gminy i interesują się jej sprawami. Nowi mieszkańcy mają zapewnione możliwości do szybkiej integracji. Osoby starsze, których udział znacząco wzrasta, cieszą się dostępnością dostosowanej oferty opiekuńczej zapewnianej przez podmioty lecznicze i społeczne oraz mogą korzystać z dedykowanej oferty czasu wolnego. Powiększająca się baza obiektów w wysokim stopniu odpowiada na potrzeby kulturalno-edukacyjne rodzin. Obiekty użyteczności publicznej są łatwo dostępne i zapewniają przestrzeń dla inicjatyw oddolnych.

Stale podnoszą się standardy edukacji szkolnej i pozaszkolnej, a podnoszenie kompetencji wśród dzieci i młodzieży ułatwia im późniejsze znalezienie swojego miejsca na rynku pracy. Wskutek odpowiednio sprofilowanego wsparcia występowanie problemów społecznych jest zniwelowane do minimum. Gmina Grybów jawi się mieszkańcom jako dobre miejsce do mieszkania (m.in. dzięki rozwojowi usług i infrastruktury), jak i osiedlania się na emeryturze.

CEL STRATEGICZNY 3. WYSOKIEJ JAKOŚCI DOSTĘPNE USŁUGI KULTURALNE, EDUKACYJNE, SPOŁECZNE I ZDROWOTNE DLA MIESZKAŃCÓW GMINY

CEL OPERACYJNY 3.1. ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI OFERTY KULTURALNEJ I ROZRYWKOWEJ DLA MIESZKAŃCÓW GMINY

Przykładowe kierunki działań:

- Poprawa warunków lokalowych i socjalnych instytucji kultury oraz dla mieszkańców aktywnie angażujących się w życie kulturalne w gminie.
- Rozwój edukacji kulturalnej na rzecz świadomego i aktywne uczestnictwo w ofercie kulturalnej gminy Grybów.
- Wspieranie podmiotów, twórców oraz animatorów realizujących zadania w zakresie kultury, rekreacji i sportu.
- Modernizacja oraz rozbudowa pozaszkolnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
- Modernizacja oraz budowa nowej infrastruktury kulturalnej, jak również dostosowywanie innych budynków na cele kulturalne.
- Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej skierowanej do lokalnych społeczności.

- Dokumentowanie i upowszechnianie grybowskiego dziedzictwa niematerialnego i materialnego oraz digitalizacja gminnych zasobów kulturalnych i tworzenie oferty on-line dla dziedzictwa kultury gminy Grybów.
- Wzmacnianie oddolnie tworzonej oferty kulturalnej, pokazów rzemieślniczych wsparcie twórców ludowych oraz produktów tradycyjnych.
- Ochrona i promocja zabytków oraz opieka nad nimi, z zapewnieniem dostępności dla wszystkich grup odbiorców, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.
- Dokumentowanie, zachowywanie i upowszechnianie dziedzictwa niematerialnego i materialnego, w tym wprowadzenie otwartej licencji dla małopolskich wzorów etnograficznych w oparciu o regionalne formy i motywy ludowe.

CEL OPERACYJNY 3.2. PODNOSZENIE JAKOŚCI EDUKACJI ORAZ WARUNKÓW ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY

Przykładowe kierunki działań:

- Doposażenie szkół w nowoczesne wyposażenie oraz środki dydaktyczne i techniczne, w tym poprawa warunków pod kątem wychowanków i uczniów ze specjalnymi potrzebami oraz z niepełnosprawnościami.
- Tworzenie uwarunkowań dla rozwijania zainteresowań oraz spełniania indywidualnych potrzeb uczniów oraz wzbogacanie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w szkołach.
- Poprawa dostępności do szerokopasmowego Internetu w szkołach i placówkach edukacyjnych gminy oraz opracowanie i upowszechnienie cyfrowych usług edukacyjnych, w szczególności na rzecz usprawnienia nauki zdalnej i/lub hybrydowej.
- Wspieranie wprowadzania elementów kształcenia branżowego z myślą o dostosowaniu edukacji do wymogów zawodów przyszłości oraz potrzeb miejscowego rynku pracy.
- Rozwój współpracy międzynarodowej szkół, w tym realizacja programów wymiany uczniów czy programów w formule zielonej szkoły.
- Współpraca z powiatem nowosądeckim dotycząca upowszechniania oferty kształcenia zawodowego i ustawicznego.
- Wdrożenie programów stypendialnych dla dzieci i młodzieży uzdolnionej.
- Wdrażanie programu nagród za wybitne osiągnięcia naukowe i sportowe.

CEL OPERACYJNY 3.3. ZAOPIEKOWANI MIESZKAŃCY GMINY GRYBÓW – WSPARCIE GRUP ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI ORAZ EFEKTYWNA POLITYKA SENIORALNA

Proponowane kierunki działań:

- Podnoszenie efektywności gminnych usług społecznych, wdrażanie rozwiązań odpowiadających na bieżące potrzeby Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i innych jednostek zajmujących się sprawami społecznymi.
- Wspieranie integracji osób w trudnej sytuacji życiowej, m.in. w ramach interwencji kryzysowej.
- Zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3, dążenie do równomiernego dostępu do placówek przedszkolnych na obszarze całej gminy.

- Współpraca z podmiotami prowadzącymi lub planującymi uruchomienie placówki wychowania przedszkolnego i/lub opieki nad małym dzieckiem
- Program uruchomienia świetlic opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych w różnych częściach gminy.
- Wzmocnienie i realizacja polityki senioralnej w gminie, w tym poprzez środowiskowe formy aktywizacji i wzmocnienie infrastruktury społecznej na rzecz potrzeb osób starszych oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej m.in. poprzez realizację utworzenia Klubu Senior +.
- Działania na rzecz poszerzania oferty dostępnych specjalistycznych usług i zabiegów zdrowotnych dla seniorów z gminy, zwłaszcza geriatrycznych i rehabilitacyjnych.
- Rozwój oferty na rzecz aktywizowania społecznego oraz integracji międzypokoleniowej.
- Zwiększenie dostępności oferty rozwojowej (warsztaty, wycieczki) dla seniorów.
- Projekty z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu:
 - Podnoszenie standardów usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny.
 - Działania aktywizacji społeczno-zawodowej dla niepracujących / bezrobotnych kobiet.
 - Pomoc finansowa i rzeczowa dla osób pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej.
 - Wsparcie dla opiekujących się członkami rodzin wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu.
 - Integracja społeczna osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
 - Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego.
- Stałe podnoszenie dostępności architektury i usuwanie barier przestrzennych.
- Wspieranie działań profilaktyczno-diagnostycznych, obejmujących badania i konsultacje dla mieszkańców, głównie w ramach programów zdrowotnych oraz podnoszenie świadomości zdrowotnej społeczeństwa.
- Współpraca i wsparcie podmiotów świadczących usługi zdrowotne na terenie gminy.
- Wsparcie w zakresie modernizacji i doposażania miejsc świadczenia usług rehabilitacyjnych i leczniczych.

CEL STRATEGICZNY 4. ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA, AKTYWNI MIESZKAŃCY

CEL OPERACYJNY 4.1. BUDOWANIE TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ I WSPIERANIE MECHANIZMÓW INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Proponowane kierunki działań:

- Wspieranie integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców wokół swoich miejscowości.
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznych ważnych dla lokalnych społeczności – związanych z tożsamością sołectwa.
- Rozbudowa oferty lokalnych wydarzeń skupionych wokół miejsc centralnych.

- Współpraca z sołtysami (warsztaty, szkolenia) w zakresie metod aktywizacji i integracji mieszkańców.
- Adaptacja i udostępnienie budynków użyteczności publicznej na rzecz lokalnych inicjatyw oddolnych (przedstawienia, koncerty, zebrania) oraz na rzecz działalności lokalnych organizacji pozarządowych.
- Integracja i wsparcie rozwoju działalności organizacji pozarządowych i inicjatyw społecznych, w tym poprzez utworzenie lokalnego centrum.

CEL OPERACYJNY 4.2. WZMACNIANIE AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE

Proponowane kierunki działań:

- Wspieranie inicjatyw służących aktywizacji społecznej mieszkańców poprzez dofinansowanie wydarzeń gminnych.
- Opracowanie programu dostępności i aktywizacji świetlic wiejskich dla mieszkańców – wraz z systemem informowania i angażowania mieszkańców w organizowane imprezy.
- Rozwój i prowadzenie aktywnie działań zwiększających udział mieszkańców w rozwoju lokalnym – popularyzacja zebrań wiejskich, konsultacji społecznych.
- Usprawnianie systemu informowania z wykorzystaniem rozwiązań tradycyjnych oraz e-administracji.
- Wymiana doświadczeń oraz budowanie partnerstw w obszarze ekonomii społecznej.
- Promocja aktywności prospołecznej przedsiębiorców.
- Cyfryzacja usług i komunikacji w administracji samorządowej (m.in. elektroniczne systemy zarządzania, integracja usług, bezpieczeństwo danych), m.in. z myślą o wzmocnieniu udziału mieszkańców w życiu gminy.

DOMENA 3. BEZPIECZNA, SKOMUNIKOWANA I ZADBANA PRZESTRZEŃ GMINY

POŻĄDANY STAN DOCELOWY

Racjonalna polityka przestrzenna umożliwia zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy Grybów w niezmienionym stanie. Mieszkańcy są świadomi potrzeby dbania o własne otoczenie, co wykazują m.in. poprzez redukcję wytwarzanych odpadów, a także korzystanie ze wsparcia dla inwestycji w ekologiczne rozwiązania w swoich domach. Wynikiem działań proekologicznych jest radykalna poprawa jakości powietrza. Powszechność sieci technicznych podnosi komfort życia oraz sprzyja jakości środowiska.

Infrastruktura komunikacyjna w gminie - zarówno drogowa i kolejowa - dzięki rozbudowie i modernizacjom, pozwala na bezpieczne i dynamiczne przemieszczanie się po jej terenie oraz poza jej granice. Nowe rozwiązania w organizacji ruchu drogowego sprawiają, że zredukowana została liczba wypadków, a piesi i rowerzyści spokojnie mogą przemieszczać się w sąsiedztwie samochodów.

CEL STRATEGICZNY 5. UPORZĄDKOWANIE SYSTEMU WODNO-KANALIZACYJNEGO

CEL OPERACYJNY 5.1. ROZBUDOWA SYSTEMU WODOCIĄGOWEGO I KANALIZACYJNEGO

Proponowane kierunki działań:

- Budowa i rozbudowa systemu ujęć wody pitnej z wykorzystaniem różnych źródeł (np. studnie głębinowe, tereny przybrzeżne cieków wodnych).
- Objęcie siecią wodociągową terenu gminy Grybów.
- Rozbudowa infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków.
- Promowanie i wspieranie przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków w terenów poza aglomeracją.

CEL OPERACYJNY 5.2. ZWIĘKSZENIE POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA PRZECIWPOWODZIOWEGO I JAKOŚCI ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Proponowane kierunki działań:

- Rozwój inwestycji niebieskiej infrastruktury np. rozwiązania służące małej retencji i ich popularyzacji wśród mieszkańców.
- Lobbowanie na rzecz działań związanych z modernizacją i utrzymaniem elementów cieków wodnych np. tam, koryt rzecznych, głównie we współpracy z Wodami Polskimi.

- Opracowanie oraz możliwa realizacja planu budowy gminnych zbiorników retencyjnych (Grodna, Szklarka).
- Wzmacnianie systemu kontroli bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców.
- Zwiększanie sił bojowych lokalnych służb dbających o bezpieczeństwo i porządek publiczny poprzez zapewnianie infrastruktury, wyposażenia oraz szkoleń.
- Wspieranie tworzenia – szczególnie w podmiotach rolniczych – nowoczesnych systemów nawadniania, w tym zamkniętych obiegów wody.
- Kontynuacja działań na rzecz stabilizacji gruntów i ograniczania inwestycji w terenach osuwiskowych.
- Opracowanie koncepcji reagowania i podnoszenia odporności na straty rolnicze wynikające z klęsk żywiołowych powiązanych ze zmianami klimatycznymi i innymi zjawiskami.

CEL STRATEGICZNY 6. TROSKA O ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I JEGO WALORY

CEL OPERACYJNY 6.1. ROZWÓJ EKOLOGICZNYCH ROZWIĄZAŃ Z ZAKRESU OGRZEWANIA I ENERGETYKI

Proponowane kierunki działań:

- Wsparcie mieszkańców w wymianie nieekologicznych źródeł ogrzewania budynków (programy dofinansowań, ekodoradztwo).
- Montaż urządzeń i technologii z zakresu Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) w budynkach użyteczności publicznej.
- Wspieranie energooszczędnego budownictwa i zwiększenie wykorzystania urządzeń OZE, fotowoltaiki czy też innych alternatywnych źródeł energii przez mieszkańców gminy.
- Wspieranie podnoszenia efektywności energetycznej obiektów przedsiębiorstw.
- Tworzenie klastrów energii odnawialnej.

CEL OPERACYJNY 6.2. ZAPEWNIENIE SPRAWNEGO SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI

Proponowane kierunki działań:

- Rozwój działalności i modernizacja Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK).
- Monitoring przestrzeni publicznych pod kątem ograniczenia występowania dzikich wysypisk śmieci.
- Edukacja ekologiczna i promowanie postaw w zakresie ograniczania oraz segregowania wytwarzanych odpadów.
- Stałe zwiększanie poziomu recyklingu odpadów.
- Wspieranie przedsiębiorców w zakresie budowy instalacji utylizacji odpadów.

CEL OPERACYJNY 6.3. WZMOCNIENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW I RACJONALNE GOSPODAROWANIE PRZESTRZENIĄ

Proponowane kierunki działań:

- Dbanie i podkreślanie potencjału krajobrazowego gminy Grybów (np. poprzez przygotowanie odpowiednich przepisów prawa miejscowego).
- Zwiększanie poszanowania dla przyrody różnorodności biologicznej.
- Powiększanie terenów zielonych na obszarach zabudowy i planowanie terenów zieleni urządzonej (np. skwery, użytki ekologiczne).
- Wspieranie transportu zbiorowego jako ekologicznej formy przemieszczania się.
- Organizacja pikników ekologicznych/stanowisk ekologicznych przy okazji różnych wydarzeń kulturalno-integracyjnych w gminie.
- Prowadzenie kampanii na rzecz ograniczania wyrzucania żywności, racjonalnego gospodarowania energią i wodą oraz szerzenia nawyków zdrowego odżywiania.
- **Stworzenie Eko-Portalu dla mieszkańców z kompleksową bazą wiedzy na temat zachowań ekologicznych i realizowanych w gminie projektów z zakresu ekologii z możliwością zgłaszania problemów środowiskowych.**

CEL STRATEGICZNY 7. ZORGANIZOWANA SIĘĆ KOMUNIKACYJNA

CEL OPERACYJNY 7.1. WYSOKA DOSTĘPNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO TRANSPORTU WEWNĄTRZGMINNEGO

Proponowane kierunki działań:

- Rozwój gminnej infrastruktury drogowej.
- Budowa i modernizacja gminnych ciągów drogowych.
- Dalsza budowa i rozbudowa chodników na terenie całej gminy.
- Wprowadzanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo w ruchu pieszym i drogowym, w tym np.:
 - Modernizacja oświetlenia ulicznego,
 - Oświetlenie przejść dla pieszych,
 - Wprowadzenie radarów w miejscach szczególnego zagrożenia lub radarowych wyświetlaczy informujących o nadmiernej prędkości.
- Działania informacyjno-edukacyjne służące podnoszeniu poczucia bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz umiejętności z zakresu pierwszej pomocy.
- Popularyzacja ruchu rowerowego, urządzeń transportu osobistego wsparta przez rozbudowę ciągów rowerowych oraz pieszo-rowerowych.
- Podjęcie działań na rzecz popularyzacji elektromobilności.
- Analiza zapotrzebowania w zakresie utworzenia nowych lub przebudowy istniejących obiektów mostowych.

CEL OPERACYJNY 7.2. ZINTEGROWANY TRANSPORT ZEWNĘTRZNY**Proponowane kierunki działań:**

- Lobbowanie na rzecz rozwoju połączeń kolejowych, w tym ponadregionalnych i transgranicznych (zapewnienie połączeń transgranicznych ze Słowacją w transporcie zbiorowym) obejmującego m.in. modernizację linii kolejowych, stacji i trakcji.
- Współpraca w zakresie rozwijania oferty Kolei Małopolskich i powiązania z Szybką Koleją Aglomeracyjną.
- Współpraca w zakresie rozbudowy infrastruktury przydrożnej (w szczególności miejsc postojowych i przystanków) na drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych.
- Integracja gminnych ścieżek rowerowych z trasami regionalnymi i krajowymi.
- Współpraca w zakresie przywracania i reorganizacji ponadlokalnych połączeń autobusowych oraz ich integracji z przewozami kolejowymi.
- Poprawa połączenia drogowego w kierunku Słowacji – w ramach współpracy ponadlokalnej oraz z zarządcami dróg.

4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRYBÓW

WPROWADZENIE

Na podstawie Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 1378) integralną częścią strategii rozwoju gminy jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. Jest on podstawą dla określenia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania oraz prowadzenia lokalnej polityki przestrzennej. To punkt odniesienia dla studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Treść oraz forma modelu nie jest uwarunkowana odgórnie, natomiast składa się z elementów właściwych i specyficznych dla danej jednostki. Model składa się z części opisowej oraz graficznej.

Model wynika z przyjętej przez Gminę wizji rozwoju, do której realizacji prowadzić będą cele rozwojowe, w tym także o charakterze przestrzennym. Struktura funkcjonalno-przestrzenna obejmuje rozmieszczenie oraz powiązania obiektów i zjawisk społecznych, gospodarczych oraz przyrodniczych, a w szczególności obszarów, na których obserwuje się ponadprzeciętne nasilenie procesów rozwojowych.

Na model składa się 4 plansz:

- Planszy tzw. bazowej, na której zobrazowano m.in. sieć osadniczą gminy, formy użytkowania terenu, główne formy ochrony przyrody oraz obszary leśne i zadrzewione, tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi. W przygotowaniu planszy wykorzystano metadane dla polskiej części jednolitej bazy CORINE Land Cover 2018 pokazującej pokrycie terenu / użytkowanie ziemi¹,
- 3 plansze prezentujące poszczególne domeny strategicznego rozwoju gminy Grybów.

Kolejnym elementem jest zestaw ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki rozwoju w gminie Grybów.

¹ Metadane zostały utworzone zgodnie ze standardem EEA-MSGI, który jest standardem metadanych dla informacji geograficznej utworzonym przez European Environment Agency Metadata Standard for Geographic Information. <https://clc.gios.gov.pl/index.php/clc-2018/metadane>

UWARUNKOWANIA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE GMINY GRYBÓW

Gmina Grybów posiada stosunkowo rozległe terytorium (ok. 18 km rozciągłości południkowej oraz równoleżnikowej), natomiast jego specyfiką jest okalanie miasta Grybów niemal z każdej strony, z wyjątkiem kilometrowego odcinka wzdłuż granic gminy Ropa. W krajobrazie dominują doliny rzeczne, w szczególności dolina Białej, oraz wzgórza, które – w kierunku południowym poprzez Góry Grybowskie – naturalnie przechodzą w Beskid Niski oraz Beskid Sądecki. Te dominanty przestrzenne istotnie wpływają na warunki zabudowy i inwestowania na terenie gminy, ale także na jej atrakcyjność turystyczną.

Pomimo często niekorzystnego układu terenu, gęstość zaludnienia jest znacznie wyższa niż średnio w powiecie nowosądeckim (167 os./km² w 2020 r.). Prowadzi to do dużego i stale rosnącego zapotrzebowania na dostęp do infrastruktury technicznej i drogowej. Natomiast tego rodzaju inwestycje są ograniczone wspomnianymi barierami naturalnymi, w tym także obszarami natura 2000 czy obszarami szczególnego zagrożenia powodziowego. Obecnie w sferze transportu głównymi osiami przestrzennymi jest droga krajowa nr 28 (na przetomie 2021/2022 trwające konsultacje w zakresie rozbudowy trasy) oraz droga wojewódzka nr 981. Ponadto na znaczeniu zyskuje połączenie kolejowe (96 i 108), które podnosi integrację przestrzenną zwłaszcza z ośrodkami subregionalnymi – Nowym Sączem oraz Tarnowem. W czasie powstawania strategii trwały jeszcze prace projektowe nad przedsięwzięciem kolejowym tzw. „Podtęże – Piekietko”, który zakłada rozbudowę i przebudowę linii kolejowych z Nowego Sącza w kierunku Zakopanego oraz Krakowa, co w długiej perspektywie istotnie podniesie dostępność kolejową gminy Grybów.

Rysunek 2. Uproszczony schemat linii kolejowych w południowo-wschodniej Polsce.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4f/Poland_rail_map.svg

Korzystne uwarunkowania komunikacyjne i dalszy rozwój infrastruktury będzie czynnikiem sprzyjającym napływowi mieszkańców, w szczególności przybywających z miast i obszarów podmiejskich. Już obecnie obserwuje się trend do intensyfikacji zabudowy mieszkaniowej na terenie gminy Grybów. Urbanistycznie wiodącymi ośrodkami gminy są sołectwa najliczniej

zaludnione, tj. Biała Niżna oraz Stróże, które zarazem dysponują największym zakresem usług dla społeczności. Co do zasady miejscowości przyjmują formę tzw. ulicówek, czyli charakteryzują się koncentracją zabudowy wzdłuż głównych przebiegających przez nie szlaków drogowych.

Szczególne zagrożenie powodziowe w gminie Grybów występuje w dolinie Białej i jej dorzeczy: Mostyszy i Bińczarówki. Zagrożenie dotyczy jednak właściwie nabrzeży wszystkich cieków wodnych, czego dowodzą podtopienia z lata 2021 r. (m.in. miejscowość Chodorowa, Królowa Wyżna). Dla obszarów wskazanych jako zagrożone powodzią w planie zarządzania ryzykiem powodziowym zabrania się naruszenia ustaleń tego planu w sposób mogący przyczynić się do zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy też utrudnienia zarządzania ryzykiem powodziowym. Rzeka Biała (a dokładniej – Zlewnia Dunajca) w Planie Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły została wskazana jako charakteryzująca się podwyższonym poziomem ryzyka powodziowego w granicach gminy Grybów².

Rysunek 3. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią – mapy zagrożenia powodziowego (MZP) w gminie Grybów.

 Obszar Szczególne zagrożenia Powodzią

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wody.isok.gov.pl

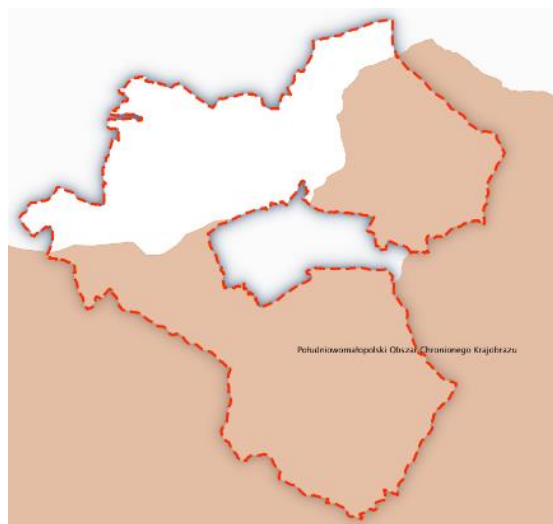
Dodatkowo należy podkreślić, że znaczną ich część pokrywają obszary Natura 2000 - PLH120090 oraz PLB180002, dla których rozporządzenia wytyczają szereg działań ochronnych, w tym ograniczających zabudowę i działalność. Niemalą rolę w lokalnym

²<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160001841/O/D20161841-1.pdf>

mikroklimacie odgrywają lasy, które w większości mają funkcję glebochronną i wodochronną. Naturalne ograniczenia stanowią utrudnienie dla rozwoju mieszkalnictwa, scalaniu działek, generują wyzwania np. w rozbudowie infrastruktury technicznej, jednocześnie jednak zabezpieczają przed znaczącą degradacją środowiska. Gmina dysponuje wysokimi walorami krajobrazowymi w szczególności w oparciu o obecność rzeki Białej wraz z obszarami Natura 2000, wzgórz Beskidu Niskiego i terenów leśnych. Ponad połowa jej terytorium to obszary prawnie chronione:

- Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- 2 obszary NATURA2000 – PLH120090 Biała Tarnowska (ochrona siedliskowa) i PLB180002 Beskid Niski (dyrektywa ptasia)
- 9 pomników przyrody (głównie dęby szypułkowe, lipy oraz tulipanowiec).
- 2 korytarze ekologiczne: Bieszczady-Gorce oraz Beskidy.

Rysunek 4. Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu w granicach gminy Grybów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie opracowań GDOŚ.

Rysunek 5. Natura 2000 Specjalne Obszary Ochrony w granicach gminy Grybów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie opracowań GDOŚ.

Rysunek 6. Natura 2000 Obszary Specjalnej Ochrony w granicach gminy Grybów.

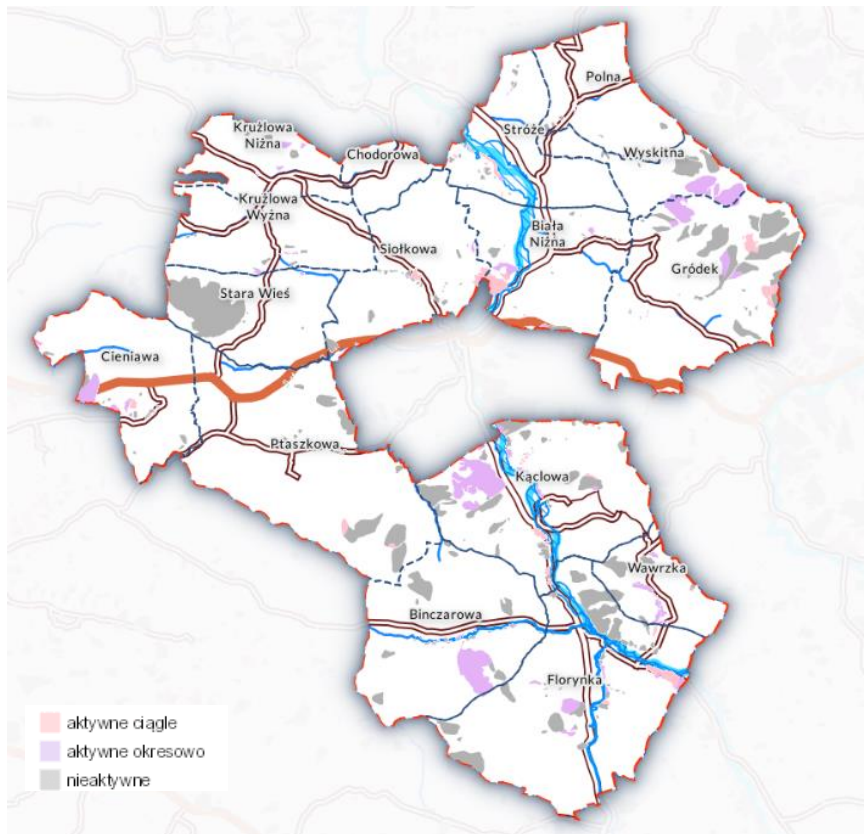

Źródło: Opracowanie własne na podstawie opracowań GDOŚ.

Pomniki przyrody koncentrują się w Krużlowej Wyżnej oraz Stróżach. Walory przyrodnicze zatem ściśle uzupełniają się z dziedzictwem kulturowym gminy. Na jej terenie jest 14 zabytków ujętych w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków. Szczególne znaczenie posiadają te na Szlaku Architektury Drewnianej (cerkiew, kościoły, skansen pszczelarski).

Liczne wzgórza i koryta rzeczne sprzyjają powstawaniu terenów osuwiskowych – te rozproszone są na terenie całej gminy. Duże ich skupienie występuje na obszarach najwyższych wzniesień, ale także w pobliżu obszarów zabudowy czy infrastruktury drogowej. Bliskość takich obiektów sprawia, że konieczne są inwestycje mające na celu reagować na sytuacje kryzysowe oraz wyprzedzające takie ryzyko (np. wzmacnianie dróg, zboczy).

Rysunek 7. Mapa terenów osuwiskowych w gminie Grybów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://geoportel.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO>

Gospodarowanie wodami na obszarze gminy obejmuje nie tylko planowanie przeciwpowodziowe, ale też – lub przede wszystkim – dbanie o jakość i stan ekologiczno-chemiczny wód. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły wyróżnia 4 jednolitych części wód powierzchniowych (jcw); nie znajduje się tutaj obszar Jednolitych Części Wód Podziemnych. Celem środowiskowym dla wszystkich wód powierzchniowych jest dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny.

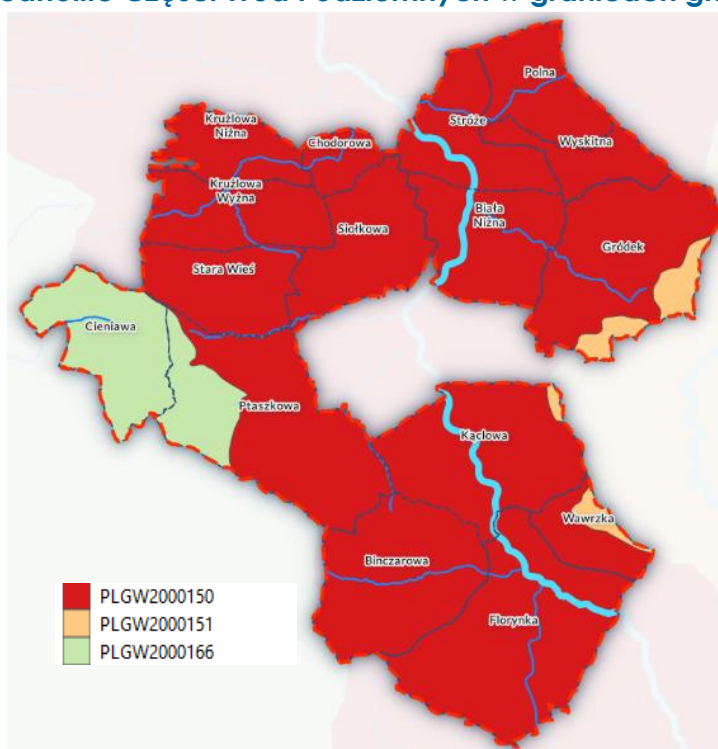
Tabela 1. Wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie gminy Grybów.

KOD JCWP	Nazwa JCWP	Stan /potencjał ekologiczny	Działania podstawowe dotyczące całego JCWP
RW200012 2148352	Strzylawka	dobry i powyżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> 1. regularny wywóz nieczystości płynnych 2. budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków 3. opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia 4. rozbudowa oczyszczalni ścieków Przedmieście 5. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Grybów Miasto 6. budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących
RW200014 2182779	Ropa od Zb. Klimkówka do Sińniczanki	dobry i powyżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> 1. rozbudowa oczyszczalni ścieków Ropa 2. modernizacja oczyszczalni ścieków Gorlice 3. budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Gorlice 4. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Biecz 5. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Ropa 6. opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia 7. regularny wywóz nieczystości płynnych
RW20001 42148579	Biała od Binczarówki do Rostówki	dobry i powyżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> 1. rozbudowa oczyszczalni ścieków Równie 2. rozbudowa oczyszczalni ścieków Stróże 3. rozbudowa oczyszczalni ścieków Bobowa 4. modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Gromnik 5. regularny wywóz nieczystości płynnych 6. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Grybów Miasto 7. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Bobowa 8. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Gromnik 9. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Grybów-Stróże 10. opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia
RW200012 214832	Biała od Mostyszy do Binczarówki z Mostyszą i Binczarówką	dobry i powyżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> 1. budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących 2. regularny wywóz nieczystości płynnych 3. budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków 4. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Krynica Zdrój
RW200012 2148349	Pławianka	dobry	Bd.
RW200012 2148369	Gródkówka	dobry	Bd.
RW200012 214838	Polnianka	co najmniej dobry	<ol style="list-style-type: none"> 1. budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących 2. regularny wywóz nieczystości płynnych
RW200012 214849	Jasienianka	dobry i powyżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> 1. budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących 2. regularny wywóz nieczystości płynnych

KOD JCWP	Nazwa JCWP	Stan /potencjał ekologiczny	Działania podstawowe dotyczące całego JCWP
			3. budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków 4. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Korzenna 5. rozbudowa oczyszczalni ścieków Wojnarowa 6. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Grybów-Ptaszkowa
RW200012 2148512	Stróżniana	dobry	Bd.
RW200012 2143289	Kamionka	dobry	Bd.
RW200012 214349	Łubinka	dobry	Bd.

Źródło: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, www.wody.isok.gov.pl.

Rysunek 8 Jednolite Części Wód Podziemnych w granicach gminy Grybów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Źródło: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, www.wody.isok.gov.pl.

Tabela 2. Wykaz Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie gminy Grybów.

KOD JCWPd	Numer JCWPd	Stan/potencjał ekologiczny	Przypisane cele środowiskowe	Działania
PLGW2000150	150	Dobry	Dobry stan chemiczny i ilościowy	1. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela /użytkownika ujęcia
PLGW2000151	151			
PLGW2000166	166			

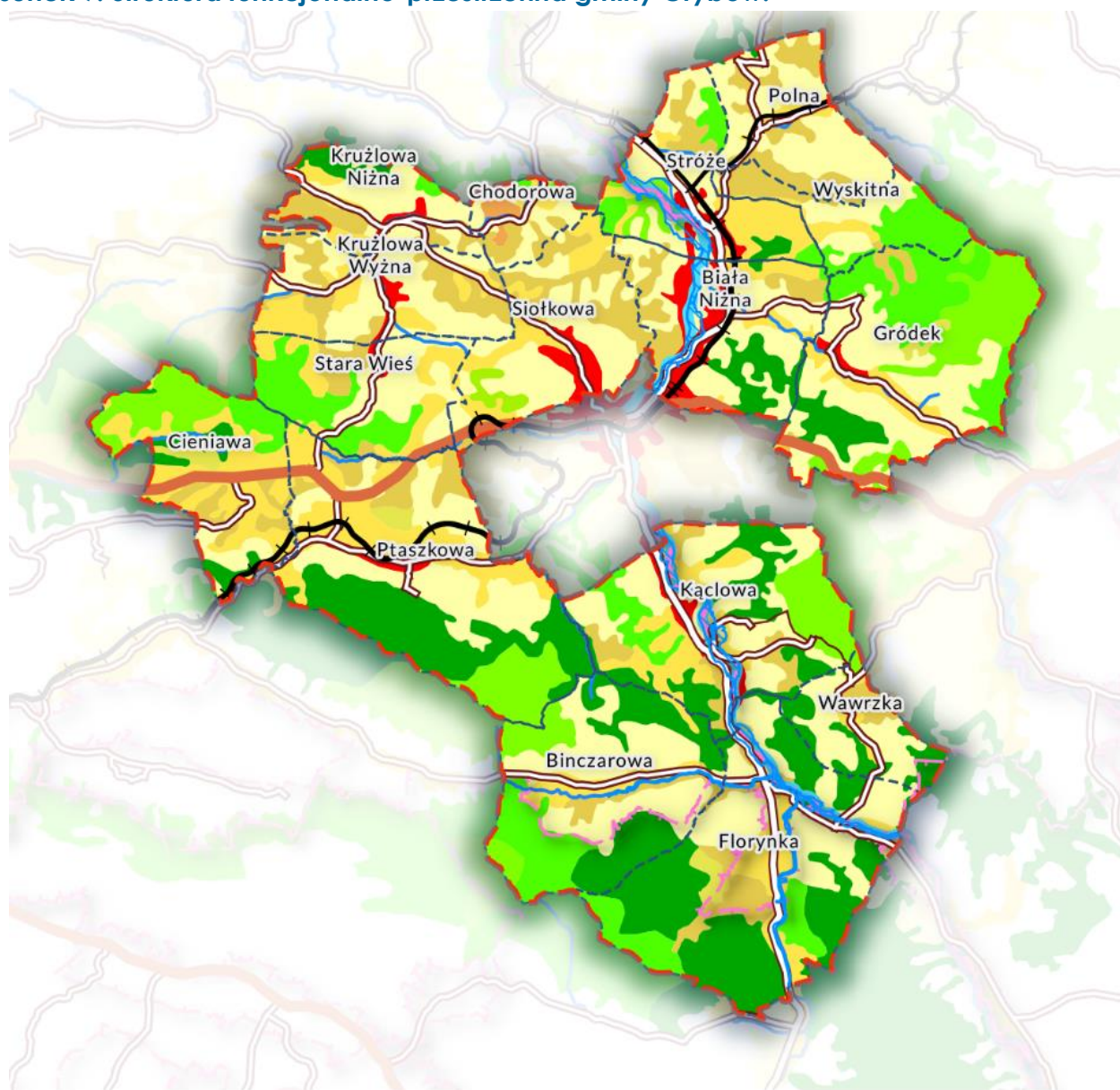
Źródło: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, www.wody.isok.gov.pl.

Projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS), który ma stać się pierwszym ogólnopolskim dokumentem odnoszącym się do zjawiska suszy, będzie mieć charakter obligatoryjny. Gmina Grybów w PPSS jest obszarem sklasyfikowanym jako silnie zagrożony suszą hydrologiczną oraz słabo zagrożony suszą rolniczą. W ujęciu łącznym jest klasyfikowana jako obszar o umiarkowanym zagrożeniu suszą, tak jak większość gmin południowo-wschodniej Polski.

Terytorium gminy jest objęte następującymi działaniami z PPSS:

- zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie nr 1);
- retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych (działanie nr 3);
- realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie nr 4);
- przebudowa urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej (działanie nr 8);
- wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (działanie nr 9);
- budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych (działanie nr 10);
- przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie nr 24).

Rysunek 9. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy Grybów.

Legenda

Gmina Grybów

Sołectwa

Droga krajowa

Droga wojewódzka

Drogi powiatowe i gminne

Linia kolejowa

Rzeka Biała

Pozostałe ciek wodne

Obszary szczególnego zagrożenia powodziowego

Obszar natura 2000

Funkcje terenu wg Corine Land Cover 2018

Obszary zwartej zabudowy

Grunty orne

Sady i plantacje

Łąki, pastwiska

Złożone systemy upraw i działek

Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej

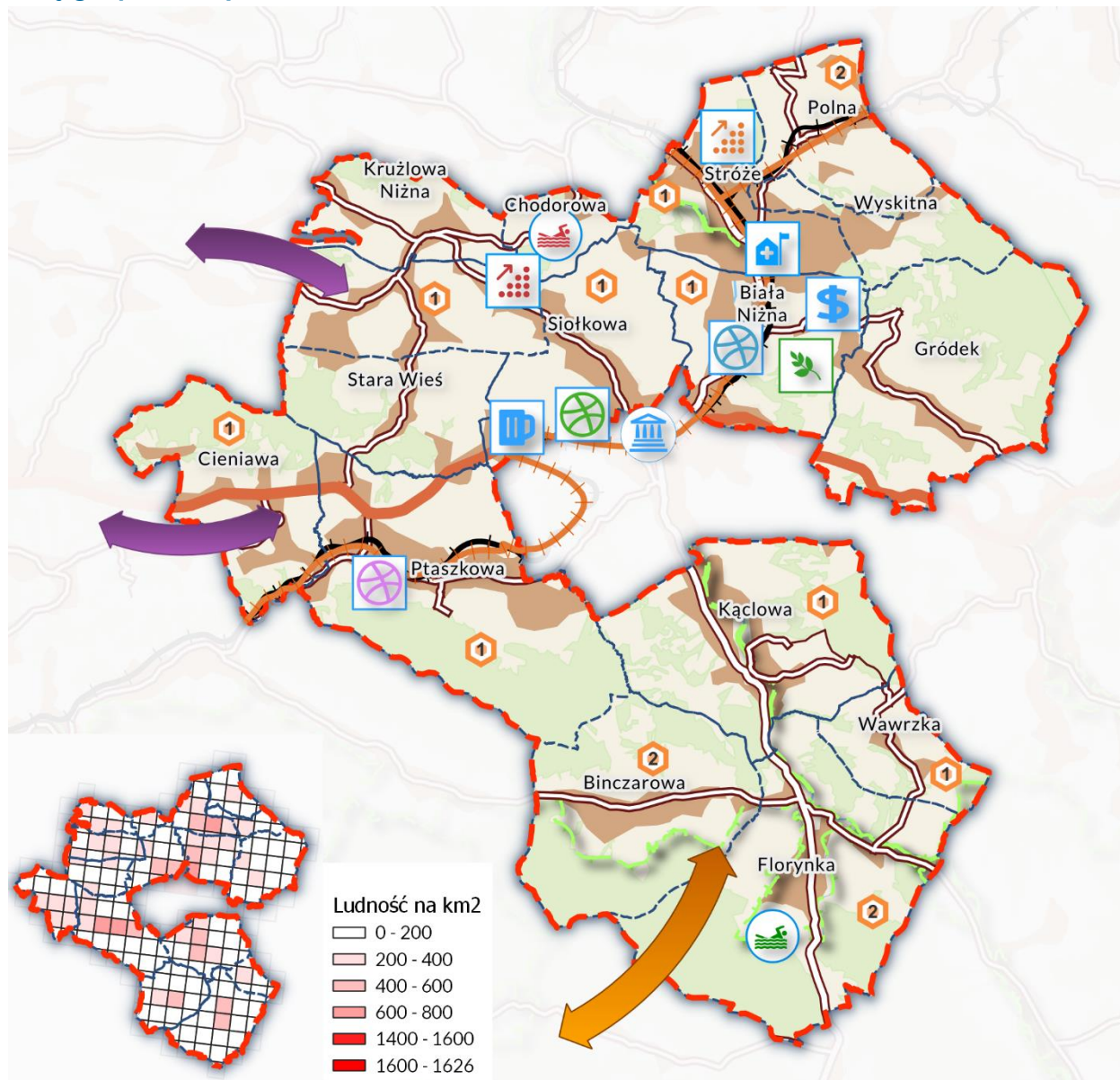
Lasy liściaste

Lasy iglaste

Lasy mieszane

Źródło: Opracowanie własne. Zastosowano kolorystykę zaproponowaną w CORINE Land Cover <https://clc.gios.gov.pl/index.php/o-clc/legenda>.

Rysunek 10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny 1. Zrównoważony rozwój gospodarczy

Legenda

Gmina Grybów
 Sołectwa

Siedziba Urzędu Gminy

Zabytki w rejestrze wojewódzkim (wraz z ich liczbą w danym sołectwie)

CEL STRATEGICZNY 1. ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI

Współpraca ze zgrupowaniem Sióstr św. Dominika w zakresie zagospodarowania zabytkowego starego spichlerza na cele ziołoterapii

Współpraca z Browarem Pilsvar i lokalnymi organizacjami w zakresie oferty noclegowej i gastronomicznej związanej z tradycjami piwowarskimi

Rozwój turystyki zdrowotnej

Zagospodarowanie otoczenia zbiorników wodnych

Tereny przemysłowe

Grodna

Szklarka

Rozbudowa i modernizacja obiektów i infrastruktury GOSiR

Centrum Sportów Zimowych

GOSiR Grybów

Lodowisko

Odnowienie tradycji kolejowych i współpraca w zakresie rozwinięcia kolejowych połączeń turystycznych w subregionie nowosądeckim

CEL STRATEGICZNY 2. PRZYJAZNE WARUNKI DLA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI LOKALNEJ

Podnoszenie opłacalność produkcji opartej na lokalnych potencjałach

Rozwój pszczelarstwa

Winiarstwo

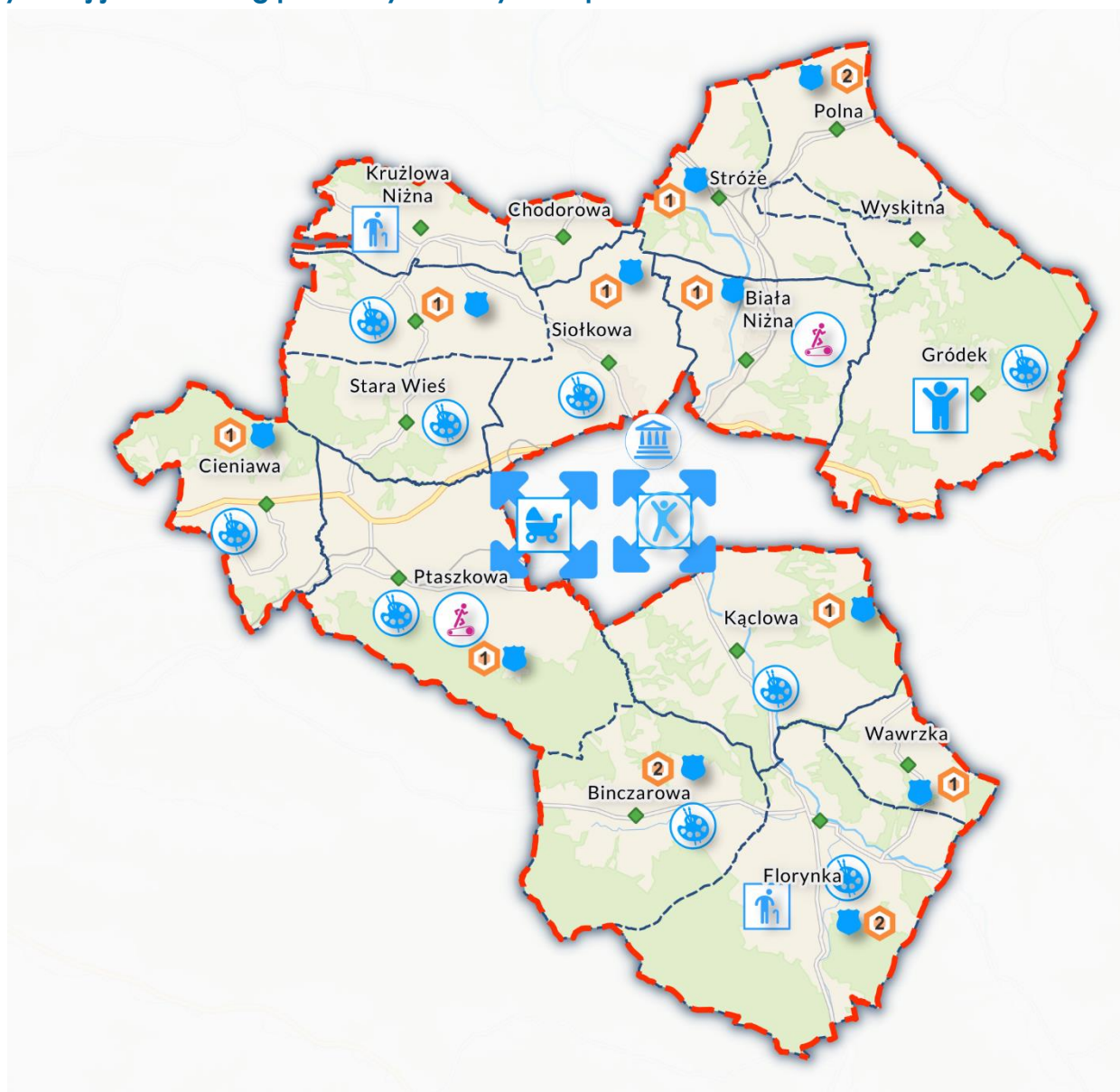
Wytyczanie, pozyskiwanie, scalanie i uzbrajanie nowych obszarów do zainwestowania

Współpraca z gminami Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego w zakresie wypracowywania wspólnych przewag konkurencyjnych

Inicjowanie i włączanie się w transgraniczne projekty gospodarcze, w szczególności wykorzystujące połączenia komunikacyjne Polska - Słowacja

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 11. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny 2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych i aktywna społeczność

Legenda

Gmina Grybów

Sołectwa

Siedziba Urzędu Gminy

Zabytki w rejestrze wojewódzkim (wraz z ich liczbą w danym sołectwie)

**CEL STRATEGICZNY 3.
WYSOKIEJ JAKOŚCI DOSTĘPNE
USŁUGI KULTURALNE, EDUKACYJNE,
SPOŁECZNE I ZDROWOTNE DLA
MIESZKAŃCÓW GMINY**

Adaptacja obiektu starej szkoły w miejscowości Gródek na potrzeby żłobka

Ochrona i promocja zabytków

Dokumentowanie i upowszechnianie grybowskiego dziedzictwa niematerialnego i materialnego oraz digitalizacja gminnych zasobów kulturalnych

Modernizacja oraz budowa nowej infrastruktury kulturalnej oraz poprawa warunków lokalowych i społecznych instytucji

Zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3, dążenie do równomiernego dostępu do placówek przedszkolnych

Stałe podnoszenie dostępności architektury i usuwanie barier przestrzennych
 Tworzenie placówek pobytu dziennego i opieki całonocnej seniorów (potencjalne lokalizacje)

Modernizacja oraz rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Infrastruktura GOSIR

**CEL STRATEGICZNY 4.
ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ
LOKALNA, AKTYWNI MIESZKAŃCY**

Adaptacja i udostępnienie budynków użyteczności publicznej na rzecz lokalnych inicjatyw oddolnych
 Zagospodarowanie przestrzeni publicznych ważnych dla lokalnych społeczności – związanych z tożsamością sołectwa

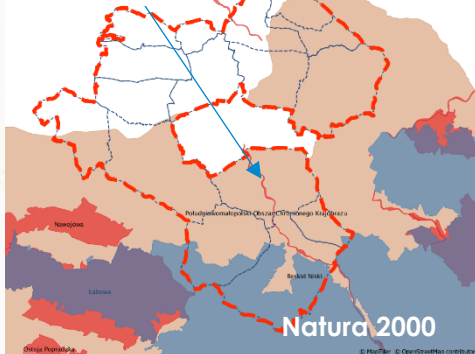
Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 12. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny 3. Bezpieczna, skomunikowana i zadbana przestrzeń gminy.

Obszary chronione

Natura 2000

Legenda

Gmina Grybów

Sołectwa

Siedziba Urzędu Gminy

Domena środowiskowa

CEL STRATEGICZNY 5. UPORZĄDKOWANIE SYSTEMU WODNO-KANALIZACYJNEGO

Kontynuacja działań na rzecz stabilizacji gruntów i ograniczania inwestycji w terenach osuwiskowych

Lobbowanie na rzecz działań związanych z modernizacją i utrzymaniem elementów cieków wodnych

Opracowanie oraz możliwa realizacja planu budowy gminnych zbiorników retencyjnych

Rozwój inwestycji niebieskiej infrastruktury

Promowanie i wspieranie przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków

Rozbudowa infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków

Objęcie siecią wodociagową większości terenu gminy Grybów

Budowa i rozbudowa systemu ujęć wody pitnej

CEL STRATEGICZNY 6. TROSKA O ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I JEGO WALORY

Montaż urządzeń i technologii z zakresu OZE w budynkach użyteczności publicznej

Rozwój działalności i modernizacja Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych

Lobbowanie na rzecz rozwoju połączeń kolejowych, w tym ponadregionalnych i transgranicznych

Integracja gminnych ścieżek rowerowych z trasami regionalnymi i krajowymi

Rozwój infrastruktury drogowej (modernizacja, przebudowa)

Powiększanie terenów zielonych na obszarach zabudowy i planowanie terenów zieleni urządzonej

Źródło: Opracowanie własne.

USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE GRYBÓW

Zestaw ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Grybów został podzielony na 5 zagadnień. W ramach każdego z nich wskazano tzw. kwestie kluczowe oraz kluczowe czynniki jakie determinują rozwój przestrzenny i w odniesieniu do nich wskazano zalecenia rekomendacyjne.

Zestaw ustaleń i rekomendacji, w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Grybów, został podzielony na pięć głównych zakresów tematycznych odpowiadających przestrzennym aspektowym domenom strategicznego rozwoju gminy oraz wskazanym, ich ramach, kierunkom rozwoju. Są nimi:

- rozwój zabudowy mieszkaniowej i towarzyszących jej usług publicznych,
- rozwój komunikacji,
- ochrona środowiska naturalnego,
- ochrona dziedzictwa kulturowego gminy.
- rozwój przestrzeni dla gospodarki, w tym rozwoju turystyki oraz infrastruktury technicznej gminy.

W ramach każdego z nich wskazano zalecenia rekomendacyjne w zakresie kształtowania polityki przestrzennej gminy.

Należy pamiętać, że pogłębieniem poniższych rekomendacji jest zapis Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Grybów, który jest podstawą dla przygotowania poniższego zapisu ustaleń i rekomendacji. Wszystkie prezentowane w niniejszej analizie dane pochodzą wprost z zapisów dokumentu Studium. Tym samym ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Grybów są w pełni zbieżne z założeniami Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Grybów.

WPROWADZENIE

Układ relacji funkcjonalno – przestrzennych, w ramach struktury przestrzennej gminy Grybów, w kontekście strategicznego rozwoju gminy, przedstawia się następująco:

- Rolę głównego ośrodka obsługi wewnętrznej gminy pełni miejscowość Grybów – siedziba władz samorządowych oraz jednostka lokalnej obsługi mieszkańców w zakresie usług: oświaty, ochrony zdrowia, łączności, obsługi bankowej i straży pożarnej.
- Ośrodkiem wspomagającym jest miejscowość Stróże.
- Pozostałe miejscowości (wsie) pełnią w gminie rolę ośrodków lokalnych.
- Charakterystyczne funkcje, dla poszczególnych ośrodków lokalnych/obszarów gminy Grybów przedstawiają się następująco:
 - obszary produkcyjno-usługowej aktywności gospodarczej: Stróże oraz Biała Niżna;
 - obszary eksploatacji kopalin: w obrębie złóż kruszywa naturalnego w dolinie rzeki Białej Tarnowskiej;

- o ośrodki mieszkaniowo-rekreacyjne w sąsiedztwie zespołów leśnych: Binczarowa, Ptaszkowa, Kąclowa, Florynka, Gródek;
- o ośrodki mieszkaniowo-usługowe: Stróże, Biała Niżna, Ptaszkowa;
- o ośrodki rolniczo-osadnicze: Krużłowa Wyżna, Krużłowa Niżna, Siołkowa,
- o strategiczne kompleksy naturalne:
 - leśne: Binczarowa, Cieniawa, Gródek, Florynka, Kąclowa, Ptaszkowa, Stara Wieś;
 - rolne: Krużłowa Wyżna, Krużłowa Niżna, Siołkowa, Stara Wieś;
 - wodne (związane z rzeką Białą Tarnowską): Stróże, Biała Niżna, Kąclowa, Florynka.

1. W ZAKRESIE ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ I TOWARZYSZĄCYCH JEJ USŁUG PUBLICZNYCH

- Jednym z podstawowych priorytetów w zakresie kierunków urbanizacji / rozwoju przestrzennego Małopolski jest prowadzenie zagospodarowania terenów zgodnie z zasadą: **uzupełnianie i kontynuacja istniejących układów zurbanizowanych**. Zasada ta powinna być także realizowana w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Grybów.
- Tereny rozwoju osadnictwa wiejskiego, o wielofunkcyjnym charakterze zabudowy (m.in.: zabudowy jednorodzinnej dla ludności nierolniczej, zabudowy zagrodowej, rozwoju usług publicznych o znaczeniu podstawowym oraz agroturystyki), powinny przyjmować **charakter zabudowy nawiązującej do przyjętych standardów regionalnych**.
- Modernizacja istniejącej struktury osadniczej oraz rozwój nowych inwestycji, w ramach opracowań projektowych i kolejno realizacji inwestycji, powinna spełniać standard wysokich walorów funkcjonalnych i przestrzennych, z **zachowaniem cech regionalnych** przy tworzeniu nowych kompozycji architektoniczno-urbanistycznych zabudowy, w dostosowaniu do warunków lokalnych.
- Obowiązuje **dostosowanie zakresu działań inwestycyjnych** oraz rozwiązań projektowych **do lokalnych warunków budowlanych i potencjalnych zagrożeń**.
- **Kształtowanie terenów wielofunkcyjnych** z zachowaniem prawidłowych relacji pomiędzy terenami o różnorodnym przeznaczeniu przy pełnej ochronie środowiska mieszkalnego. W przypadku porządkowania terenów usług publicznych (poprzez modernizacje / przekształcenia architektoniczne obiektów) wprowadzanie elementów zieleni i małej architektury oraz zapewnienie właściwej ilości miejsc parkingowych (w zależności od funkcji).
- Kształtowanie terenów jednofunkcyjnych i wielofunkcyjnych z **zachowaniem prawidłowych relacji pomiędzy** poszczególnymi **zespołami o różnorodnym przeznaczeniu**, z ochroną środowiska mieszkaniowego i rekreacyjnego.
- Przekształcanie terenów usług publicznych, mieszkaniowo-usługowych, rekreacyjno-leśnych i innych poprzez rehabilitację i **rewitalizację poszczególnych zespołów zabudowy** poprzez takie działania, jak:
 - o modernizacje architektoniczne obiektów i zespołów,
 - o uzupełnienie wyposażenia w elementy infrastruktury technicznej i komunikacji,
 - o wprowadzanie elementów zieleni i małej architektury,

- zapewnienie właściwej ilości miejsc parkingowych (w zależności od funkcji),
- koncentrowanie usług publicznych na obszarze centralnym Gminy.
- W obrębie stref zabudowy mieszkaniowej tworzenie **miejsc integracji społecznej** – placów, skwerów, pasaży spacerowych i handlowych oraz innych elementów (w dostosowaniu do warunków lokalnych).
- Należy szczególną **ochroną** objąć **przestrzenie** o charakterze reprezentacyjnym, do których zalicza się **centra poszczególnych miejscowości z podstawowym układem komunikacyjnym**.
- **Główne kierunki zmian i przekształceń układu przestrzeni o charakterze reprezentacyjnym** oraz ich powiązań, **a także pierzei usługowych i eksponowanych**, wymagają realizacji w zagospodarowaniu przestrzennym poniższych ustaleń:
 - wyeksponowania w strukturze przestrzennej wzajemnych powiązań ulic i placów, a w szczególności zachowanego historycznego układu dróg i traktów pieszych oraz ich rewaloryzacji z uwzględnieniem ochrony wartości zabytkowych i kulturowych,
 - harmonijnego uzupełniania zabudowy wzdłuż ulic i placów z zachowaniem lokalnego charakteru oraz form architektonicznych poszczególnych miejscowości, w sposób tworzący spójną kompozycję przestrzenną,
 - urządzania terenów zieleni łączy terenów zurbanizowanych wchodzące w skład przestrzeni publicznej Gminy,
 - podnoszenia atrakcyjności przestrzeni społecznych poprzez wprowadzanie programu z zakresu usług publicznych – w szczególności kultury i oświaty,
 - wprowadzania zasad stosowania elementów małej architektury oraz znaków informacyjnych i reklam dostosowanych do rangi miejsca lokalizacji – na terenach publicznych i prywatnych,
 - dla pierzei usługowych i eksponowanych – określenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego spójnych rozwiązań realizacyjnych, komponowania nawierzchni placów, dróg i ciągów pieszych, zieleni i oświetlenia, w szczególności w centrach poszczególnych miejscowości dostosowanych do charakteru miejsca i wartości kulturowej.
- **Ochrona elementów kształtujących strukturę przestrzenną i krajobraz gminy:**
 - tereny otwarte – doliny rzeki Białej Tarnowskiej (zwanej tu Białą Dunajcową) oraz lokalnych kanałów cieków, zbiorników, stawów i oczek wodnych;
 - tereny zieleni leśnej, śródpolnej i łąkowej;
 - zieleni nieurządzonej i urządzonej w terenach zurbanizowanych kształtujących powiązania z terenami przyrodniczo-czynnymi;
 - obiekty historyczne i zabytkowe założenia, stanowiące ważne elementy identyfikacji i tożsamości gminy;
 - historycznie ukształtowane zespoły osadnicze – układ przestrzeni o charakterze reprezentacyjnym i ich powiązania – krystalizujące strukturę urbanistyczną poszczególnych miejscowości oraz przestrzenną strukturę gminy;
 - główne pierzeje ulic i placów publicznych – kształtujące krajobraz terenów zurbanizowanych;
 - centra ośrodków:
 - administracyjnych (urząd gminy na obszarze miasta Grybów),
 - mieszkaniowo-rekreacyjnych,

- mieszkaniowo-usługowych,
 - rolniczo-osadniczych.
- W ramach zespołów osadniczych poszerzanie istniejących zespołów zieleni oraz tworzenie nowych. Utrzymanie istniejących **założeń zieleni urządzonej** z dopuszczeniem uzupełnień i przekształceń poprzez powiększanie istniejących terenów zieleni urządzonej oraz tworzenie powiązań z krajobrazem naturalnym. Porządkowanie istniejących zespołów zieleni oraz kształtowanie kompozycji roślinnych (systemu nasadzeń i składu gatunkowego roślin) w dostosowaniu do charakteru otoczenia.
- **Tworzenie izolacyjnych i parawanowych stref zielonych** w otulinie pasów drogowych, w strefach uciążliwości obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, w strefach sanitarnych cmentarzy, w strefach ochronnych ujęć wód oraz w otoczeniu innych obiektów i urządzeń stanowiących element dekompozycji z krajobrazem osadniczym oraz dysharmonii z krajobrazem naturalnym.

2. W ZAKRESIE KOMUNIKACJI

- Prowadzenie **adaptacji i modernizacji istniejących tras** wraz z niezbędnymi uzupełnieniami, wynikającymi z obsługi ruchu tranzytowego i powiązań lokalnych oraz **wyznaczanie nowych połączeń komunikacji** lokalne poprzez:
- wprowadzenie obowiązku uporządkowania dróg wewnętrznych (nie zaliczonych do dróg publicznych), w szczególności: dróg osiedlowych, dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz dojazdowych do obiektów użytkowanych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą,
 - zapewnienie dojazdów pożarowych do wszystkich jednostek i zespołów osadniczych,
 - ustalenie tras komunikacyjnych niezbędnych dla obsługi terenów budowlanych,
 - skrzyżowania dróg wewnętrznych z drogami publicznymi winny spełniać zasady ustawowe, głównie związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i organizacją ruchu,
 - należy rozwijać/ budować sieci parkingów o różnorodnym przeznaczeniu: widokowych, publicznych, turystyczno-tranzytowych, rekreacyjnych, usługowych dla zaopatrzenia sieci placówek usługowych i rzemieślniczych, technicznych (dla obsługi urządzeń infrastruktury technicznej),
 - podziały geodezyjne na terenach przyległych do dróg winny uwzględniać warunki zarządcy drogi, w szczególności w zakresie obsługi komunikacyjnej określonego terenu,
 - warunkiem podłączenia nowych terenów osadniczych do dróg publicznych jest realizacja dróg dojazdowych oraz zapewnienie płynności ruchu po włączeniu dodatkowego strumienia ruchu z projektowanych obiektów,
 - modernizacja układu drogowego winna wprowadzić urządzenia umożliwiające poruszanie się osobom niepełnosprawnym, jak np.: obniżenie krawężników przy przejściach dla pieszych, wydzielone miejsca postojowe i inne zabezpieczenia wynikające z zasad projektowania uniwersalnego i ustawy o dostępności (z dn. 19.07.2029 r.),
 - w ciągach istniejących dróg gminnych należy wprowadzać trasy wędrownikowo-rowerowe oraz ścieżki terenowe piesze przy jednoczesnym wyznaczaniu ich przede

- wszystkim poza ciągami dróg utwardzonych (wykorzystywanie do tego celu przede wszystkim dróg gruntowych) aby ograniczać kolizję ruchu samochodowego z rowerowym i pieszym,
- o pasy drogowe mogą być wykorzystywane dla potrzeb infrastruktury technicznej, po uzgodnieniu ze stosownym zarządcą dróg,
 - o drogi publiczne winny spełniać odpowiednie warunki (parametry techniczne) ustalone dla poszczególnych kategorii – zgodnie z przepisami odrębnymi o drogach publicznych,
 - o obowiązuje zakaz niszczenia: rowów, skarp, nasypów i wykopów oraz samowolnego zwężania i rozkopywania dróg i ciągów pieszych, odprowadzania wody i ścieków z urządzeń stacji na powierzchnię ciągów pieszych, placów, parkingów i dróg oraz prowadzenia innych działań niezgodnych z przepisami odrębnymi o stacjach paliw płynnych i gazowych.
- Należy rozwijać **inwestycje związane z komunikacją pieszą i rowerową** w tym także układy mieszane: pieszo-jezdne i pieszo-rowerowe, a także szlaki turystyczne o różnorodnym przebiegu.
- Przy realizacji **zieleni, wzdłuż tras komunikacyjnych**, należy zachować właściwe odległości dla prawidłowego rozwoju systemu korzeniowego drzew i krzewów oraz zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

3. W ZAKRESIE OCHRONY PRZYRODY I ŚRODOWISKA

- **Ukształtowanie terenu** gminy Grybów jest **zróznicowane**: od charakterystycznych dolin rzecznych przez teren pagórkowate z maksymalnymi wysokościami na obszarze Gór Grybowskich (Beskid Niski). Największe szczyty to: Jaworze 882 m n.p.m., Chełm 779 m n.p.m., Rosochatka 750 m n.p.m., Maślana Góra 753 m n.p.m. Część terenu gminy pokrywają **zwarłe kompleksy leśne** (m.in.: masyw Chełmu, pasmo Zielonej i Maślanej Góry, wzdłuż wododziału rozdzielającego dorzecze rzeki Białej od dorzecza rzeki Ropy, w południowo – zachodniej części Gór Grybowskich, pomiędzy doliną Kamienicy i Królówki oraz Binczarówki). Przeważają lasy mieszane o bogatym drzewostanie z dominacją buka, jawora, grabu, świerka i jodły. W dolinach rzek występują głównie olchy, wierzy, leszczyny oraz resztki danych lasów grabowych. W **obszarach naturalnych występują liczne siedliska cennych przyrodniczo roślin. Bogaty jest też świat zwierząt** – fauna ssaków to ponad 30 gatunków w tym wilk, ryś, żbik oraz liczne zwierzęta kopytne (sarny jelenie, dziki) oraz drobne ssaki oraz ponad 100 gatunków ptaków (orlik krzykliwy, jastrząb, kania, sokół, sowa, bocian biały). Występują też gady (zaskroniec, żmija, padalec) i płazy (salamandra, traszka, liczne gatunki żab). Głównie na terenach otwartych niezainwestowanych (łąki), ale także w lasach, występuje bogaty świat owadów.
- Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Małopolskiego **obszar Gminy Grybów znajduje się w ponadregionalnym korytarzu ekologicznym**, w regionalnych korytarzach ekologicznych oraz w korytarzach rekomendowanych przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Zagospodarowanie przestrzenne wszystkich korytarzy ekologicznych powinno być ukierunkowane na:

- zachowanie ich ciągłości, polegającej na utrzymaniu terenów przyrodniczych stanowiących koncentracje i naturalne trasy migracji zwierząt i roślin,
 - utrzymanie terenów leśnych, szczególnie drzewostanów starych oraz zalesianie nowych terenów z uwzględnieniem wymagań ekologii oraz obowiązującymi Planami Urządzania Lasu ze szczególną ochroną lasów glebochronnych i wodochronnych,
 - ochronę naturalnych dolin rzek i potoków przed zainwestowaniem, w tym również zapewnienie drożności cieków wodnych wraz z ich obudową biologiczną (zachowanie dostępu do brzegów rzek i potoków),
 - zachowanie terenów podmokłych, łąk wilgotnych, terenów bagiennych w stanie naturalnym,
 - ograniczenie ingerencji turystycznej, szczególnie w rejonach siedlisk i tras migracji zwierząt,
 - w przypadku korytarzy biegnących przez tereny zabudowy rozproszonej, zachowanie powiązań przyrodniczych (zakaz tworzenia nowych barier, przegradzania istniejących tras migracji), a tam, gdzie kolizje są niemożliwe do uniknięcia, zapewnienie przejść i połączeń w formie sztucznej.
- Należy dążyć do **odtworzenia powiązań ekologicznych** w obrębie koncentracji osadniczych oraz w obrębie innych barier przestrzennych oraz tworzenie nowych przepustów ekologicznych w obrębie powierzchni trwale utwardzonych, m.in. dróg, tras pieszych oraz działek siedliskowych. Dodatkowo należy wprowadzać **nowe ciągi ekologiczne** w obrębie terenów wyznaczonych dla realizacji nowej zabudowy.
- Kształtowanie kompozycji roślinnych (systemu nasadzeń i **składu gatunkowego roślin**) w **dostosowaniu do lokalnych ekosystemów** poprzez urządzenie terenów zieleni tylko z rodzimych gatunków flory (z wyjątkami wynikającymi z przepisów odrębnych).
- Rekomenduje się wprowadzenia **zmian** w ukształtowaniu i pokryciu naturalnym obszaru Gminy **poprawiających wartości ekologiczne i walory krajobrazowe** poprzez:
- poprawę stanu jakościowego lasów i zwiększanie ich powierzchni,
 - transformację gruntów rolnych o niskich klasach bonitacyjnych gleb – na użytki zielone lub leśne.
- Na terenie gminy, zgodnie z zapisem Studium, wyróżniamy m.in.: **tereny i obiekty objęte ochroną prawną** na podstawie przepisów odrębnych, **systemy ekologiczne** obejmujące tereny lasów, dolin rzecznych, zadrzewień, tereny ochrony wód powierzchniowych i podziemnych, **tereny atrakcyjne krajobrazowo** oraz **tereny zagrożeń środowiskowych**. Dla tych terenów niezbędne jest:
- utrzymanie istniejącego użytkowania rolniczego i gospodarki leśnej oraz terenów i obiektów istniejącej struktury osadniczej rolniczej oraz związanych z leśnictwem – z zachowaniem wymagań ochrony środowiska i przepisów odrębnych przy prowadzeniu działalności inwestycyjnej, w szczególności w zakresie infrastruktury technicznej i gospodarki leśnej;
 - ochrona i konserwacja wartości naturalnych oraz rekultywacja zniszczonych elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego;
 - budowy i rozbudowy obiektów, urządzeń i elementów infrastruktury technicznej, których funkcjonowanie nie jest sprzeczne z wymogami ochrony środowiska;
 - ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego i kulturowego:
 - zachowanie cech ekspozycji krajobrazu naturalnego i powiązań widokowych,

w tym: ochrona i oznaczenie punktów i tras widokowych,

- rekultywacja zdewastowanych elementów środowiska – przyrody i krajobrazu.

— Na terenie gminy wyznaczone są obszary jakie podlegają:

- o **zagrożeniom denudacyjnym** o wyższym jak i o niskim stopniu zagrożenia. Należą do nich tereny z takimi m.in.: formami geomorfologicznymi jak: leje źródłowe, doliny wciosowe czy krawędzie erozyjne;
- o **zagrożonych osuwiskami** (o zasięgu ustalonym na podstawie map osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi opracowanych przez Ministerstwo Środowiska oraz Państwowy Instytut Geologiczny w ramach Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej SOPO).

Szczegółowe warunki zagospodarowania jakie są możliwe do realizacji w tych obszarach są opisane w dokumencie Studium oraz powinny być zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzegalnego.

— Na terenie gminy wyznaczona granice Głównego **Zbiornika Wód Podziemnych** nr 434 pn. „Dolina rzeki Białej Tarnowskiej”. Tym samym w polityce przestrzennej gminy oraz dokumentach ją opisujących (miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) należy uwzględnić ochronę wód tego zbiornika w szczególności ze względu na niski stopień jego odporności na zanieczyszczenia. Tym samym obowiązuje przeciwdziałanie powstawaniu i kumulowaniu się ognisk zanieczyszczeń mogących pogorszyć stan wód zbiornika, w tym prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej spełniającej wymagania przepisów odrębnych.

— **Obszary źródliskowe** jakie występują na terenie gminy podlegają szczególnym warunkom zagospodarowania, m.in.:

- o zakaz składowania i gromadzenia substancji szkodliwych dla środowiska oraz likwidowania naturalnej otuliny biologicznej źródeł,
- o w przypadku istniejącej lub planowanej nowej zabudowy zastosowanie skutecznych metod zagospodarowania nieczystości (ścieków bytowych i gospodarczych).

— Należy zachować istniejący **systemu cieków wodnych** oraz dążyć do poprawy klas czystości wód na obszarze całej gminy. Tym samym:

- o wykorzystanie dolin cieków wodnych dla rozwoju funkcji związanych z rekreacją musi odbywać się przy pełnej ochronie naturalnej otuliny biologicznej cieków i zbiorników wodnych;
- o ochrona bezpośredniej otuliny biologicznej rzek i potoków z zakazem zabudowy kubaturowej;
- o ze względu na położenie w regionie wodnym Górnej Wisły m.in. obowiązuje zakaz wprowadzania do ziemi ścieków z wyłączeniem wód opadowych i roztopowych;
- o przy przygotowaniu i wykonywaniu robót polegających na regulacji wód oraz budowie zabezpieczeń przeciwpowodziowych lub zbiorników wody należy uwzględnić potrzebę zachowania dolin rzecznych w stanie równowagi przyrodniczej i utrzymania różnorodności biologicznej;
- o wprowadzanie zieleni wzdłuż linii brzegowej cieków wodnych w dostosowaniu do lokalnych ekosystemów – nowoprojektowana zieleń winna być tak dobrana, by nie utrudniała spływu wód oraz konserwacji i eksploatacji cieków wodnych;

- o nie dopuszcza się możliwości prowadzenia działalności w sposób powodujący naruszenie standardów jakości środowiska – w szczególności pogorszenie warunków środowiska w obrębie cieków wodnych, w tym: nielegalnego pozyskiwania zasobów środowiska oraz składowania wszelkich odpadów;
 - o obowiązuje zachowanie strefy ochrony ekologicznej cieków wodnych wraz z obudową ekologiczną oraz zachowanie właściwych warunków hydrogenicznych cieków wodnych;
 - o budowanie nieruchomości w sposób zgodny z przepisami odrębnymi oraz nie utrudniający funkcjonowania naturalnych korytarzy ekologicznych – związanych z istniejącymi ciekami wodnymi;
 - o dostosowania rozwiązań projektowych do lokalnych warunków budowlanych i potencjalnych zagrożeń.
- Na terenie gminy wyznaczono granice **obszarów zagrożonych zalaniem wodami powodziowymi**, ustalone na podstawie map zagrożenia powodziowego i map ryzyk powodziowego opracowanych w ramach projektu "Informatyczny System Ostry Kraj przed nadzwyczajnymi zagrożeniami" (ISOK) przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej PIB (w granicach z 2020 r.). Szczegół owe zasięgi zostały przedstawione w dokumencie Studium gdzie m.in. uwzględniono obszary szczególnego zagrożenia powodzią w dolinie rzeki Białej Tarnowskiej i lokalnych potoków w granicach zalewów wodami o prawdopodobieństwie przewyższenia:
- o $p=1\%$, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat);
 - o $p=10\%$, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat);
 - o $p=0,2\%$, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie (raz na 500 lat).

W ramach realizowanej polityki przestrzennego zagospodarowania gminy (dalsze zainwestowanie terenu) należy bezwzględnie kierować się niniejszymi zaleceniami.

4. W ZAKRESIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- Należy bezwzględnie zachować i **chronić elementy historycznego układu przestrzennego** (o różnym stopniu zachowania) o istotnych wartościach kulturowych i krajobrazowych.
- **Ochrona krajobrazu** w obrębie **strefy rolniczo-osadniczej** obejmuje:
- o krajobraz kulturowy rolny bez zabudowy – zwarte kompleksy użytków rolnych i zielonych z zerdzewieniami oraz otuliną biologiczną cieków wodnych,
 - o krajobraz kulturowy rolniczo-osadniczy z zabudową rozproszoną, ekstensywną oraz terenami upraw rolnych.
- **Utrzymanie istniejącej struktury osadniczej** (z dopuszczeniem uzupełnień i przekształceń zgodnych z zaleceniami zawartymi w Studium). W sytuacji przekształcania układów osadniczych kierowanie się zasadą **zachowania / tworzenia ładu przestrzennego** oraz harmonijnego powiązania z krajobrazem naturalnym i kulturowym.
- **Przeciwdziałanie degradacji środowiska osadniczego**, poprzez ograniczanie wpływu urządzeń technicznych i produkcyjnych, degradujących warunki mieszkaniowe.

- **Architektura obiektów kubaturowych** winna być kształtowana wg wytycznych regionalnych określonych dla poszczególnych typów zabudowy lub współczesnych uwarunkowań. Dodatkowo przy kształtowaniu formy architektonicznej należy **stosować regionalne proporcje, detale i systemy konstrukcyjne** przetworzone dla potrzeb architektury współczesnej. Dodatkowo: nie dopuszcza się tworzenia zespołów zabudowy w formie blokowisk, nie powiązanych ze sobą przestrzennie obiektów budowlanych oraz bez odniesienia do architektonicznej tradycji regionalnej.
- Należy **wyeksponować zabytki** we współczesnej strukturze przestrzennej gminy. Zaleca się przeprowadzenie kompleksowej rewaloryzacji zabytków i przestrzeni publicznych z wyeksponowaniem wartości kulturowych tych przestrzeni oraz samej zabudowy. Rehabilitacja zespołów zabudowy i obiektów budowlanych w skali urbanistycznej i architektonicznej powinna być sukcesywnie łączona z przywracaniem historycznej linii zabudowy, obniżaniem nadmiernej wysokości obiektów oraz korektą zwieńczenia niektórych obiektów, zmianą detalu architektonicznego, zastosowanych materiałów budowlanych, wystroju i kolorystyki elewacji oraz pokryć dachowych nawiązujących do historycznego założenia (z wykorzystaniem obecnie stosowanych technik budowlanych). Przekształcenia winny uwzględniać wymogi płynące z ochrony dóbr kultury, przy czym główną rolę w procesie rehabilitacji powinny odegrać zabytkowe zespoły sakralne (kultu) oraz świeckie z zachowaną historyczną strukturą. Należy zachować kulturową ciągłość historycznej zabudowy w dostosowaniu do nowych funkcji – modernizacje nie powinny zagrażać historycznym wartościom zabytkowym.
- **Prace konserwatorskie** (i inne) w obrębie substancji zabytkowej z rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków winny być przeprowadzane na podstawie uzyskanego pozwolenia WKZ, przez jednostki wyspecjalizowane i uprawnione do tego typu działalności.
- Zgodnie z przepisami o **ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** obowiązuje:
 - o indywidualna ochrona obiektów i zespołów wpisanych do rejestru i z ewidencji zabytków wraz z ochroną krajobrazu;
 - o ochrona warunków przyrodniczych, widokowych, funkcjonalnych w obrębie przedpola widokowego cennych obiektów i zespołów zabytkowych (buforowy, otulinowy charakter przedpola);
 - o utrzymanie historycznych powiązań w kontekście terytorialnym (instrumentalny, dopełniający, ochronny charakter powiązań);
 - o ochrona wartościowych układów urbanistycznych oraz form architektonicznych;
 - o zachowanie form kultury materialnej (obiektów i zespołów zabytkowych), tradycyjnych cech budownictwa w aspekcie skali i form zabudowy, charakteru sieci drogowej (wpisanej w krajobraz) i wartościowych form lokalnego ukształtowania terenu;
 - o wszelka działalność inwestycyjna oraz prowadzenie konserwacji, remontów, względnie rewaloryzacji zabytkowych obiektów i obszarów wymaga dostosowania do uwarunkowań ochronnych i konserwatorskich wynikających z przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

5. W ZAKRESIE PRZESTRZENI DLA GOSPODARKI (W TYM ROZWOJU TURYSTYKI) ORAZ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ GMINY

- Rozwój gospodarczy gminy oraz postępujący rozwój infrastruktury technicznej zawsze powinien mieć na uwadze **pełną ochronę elementów kształtujących strukturę przestrzenną i krajobraz gminy**, czyli:
- tereny otwarte – doliny rzeki Białej Tarnowskiej, zwanej tu Białą Dunajcową, oraz lokalnych kanałów cieków, zbiorników, stawów i oczek wodnych;
 - tereny zieleni leśnej, śródpolnej i łąkowej;
 - zieleni nieurządzonej i urządzonej w terenach zurbanizowanych kształtujących powiązania z terenami przyrodniczo-czynnymi;
 - obiekty historyczne i zabytkowe założenia, stanowiące ważne elementy identyfikacji i tożsamości gminy;
 - historycznie ukształtowane zespoły osadnicze – układ przestrzeni o charakterze reprezentacyjnym i ich powiązania – krystalizujące strukturę urbanistyczną poszczególnych miejscowości oraz przestrzenną strukturę gminy;
 - główne pierzeje ulic i placów publicznych – kształtujące krajobraz terenów zurbanizowanych;
 - centra ośrodków:
 - administracyjnych (siedziba gminy na obszarze miasta Grybów),
 - mieszkaniowo-rekreacyjnych,
 - mieszkaniowo-usługowych,
 - rolniczo-osadniczych.

Tym samym należy prowadzić politykę inwestycyjnej bezwzględnie uwzględniającą ochronę lasów przed dewastacją, ochronę otuliny biologicznej rzek i potoków (m.in.: w przypadku rozwoju branży turystycznej: odpowiedni wybór miejsc plażowania, kąpielisk, biegowych tras narciarskich, miejsc biwakowych, zadaszeń i schronów itp.) oraz ochronę terenów zagrożonych ekspansją osadnictwa (terenów przyrodniczo cennych). Przy czym na terenach przybrzeżnych cieków wodnych (poza terenami wyznaczonymi Studium do tych celów) dopuszcza się wprowadzanie urządzeń tzw. rekreacji zielonej (bez trwałych obiektów kubaturowych), m.in. kąpielisk, plaż naturalnych i urządzonych z zachowaniem wymagań ochrony środowiska oraz przepisów z zakresu ochrony przed powodzią.

- Wszelka **działalność inwestycyjna** na terenie gminy winna być prowadzona w sposób oraz o **intensywności dostosowanej do rangi obszarów chronionych** – zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zaleca się wybór przedsięwzięć o znikomej skali oddziaływania na środowisko, stosujących odpowiednie rozwiązania technologiczne i materiałowe, w tym technologie spełniające kryteria „najlepszych dostępnych technik”.
- Przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych należy stosować zasadę kontrolowanej urbanizacji w celu uzyskania **ładunku funkcjonalno-przestrzennego**.
- **Rozwój funkcji turystycznej gminy jako perspektywicznej gałęzi gospodarczej gminy.** Tym samym:
- rozwój ośrodków rekreacji pobytowej, weekendowej oraz tranzytowej,
 - przekształcanie obiektów mieszkaniowych w mieszkaniowo-pensjonatowe,

- o rozwój gospodarstw agroturystycznych na bazie istniejących siedlisk zagrodowych,
- o wykorzystanie istniejących zewidencjonowanych obiektów architektury mieszkaniowej drewnianej (o walorach etnograficznych) dla wzbogacenia bazy letniskowej i usługowej.

Warunkiem realizacji zabudowy jest pełne uzbrojenie działek w urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji.

- Utrzymanie istniejącej **struktury ośrodków produkcyjnych** z dopuszczeniem uzupełnień i przekształceń – zgodnie z wytycznymi zawartymi w Studium. Równocześnie porządkowanie struktury istniejących zespołów osadniczych w zakresie możliwości podejmowania działalności produkcyjnej.
 - Wykorzystanie strefy produkcyjnej dla realizacji zadań związanych z rozwojem gospodarczym gminy poprzez unowocześnianie i **rozwój różnorodnych kierunków rzemiosła produkcyjnego i usługowego**. Realizacja programu winna odbywać się z zachowaniem zasady **jednorodności funkcjonalnej** na obszarach przeznaczonych **dla lokalizacji ośrodków produkcyjnych** oraz **usługowo-produkcyjnych**.
 - Realizacja **obiektów produkcyjnych** winna odbywać się równocześnie z **pełnym zakresem infrastruktury technicznej**, w szczególności z rozwiązaniem systemem zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz prawidłową gospodarką odpadami.
 - Należy tworzyć **rezerwy terenowe dla lokalizacji perspektywicznych** przedsięwzięć produkcyjnych oraz dążyć do porządkowania terenów mieszkalnictwa poprzez sukcesywną zmianę technologii produkcji degradujących funkcje mieszkaniowe lub zmianę ich lokalizacji.
 - Należy dążyć do restrukturyzacji zakładów produkcyjnych poprzez stosowanie proekologicznych – energooszczędnych, wodooszczędnych, małoodpadowych technologii **nie stwarzających konfliktów w środowisku**.
 - Na terenach **strefy produkcyjnej** dopuszcza się **realizację nowych obiektów przemysłowych**, produkcyjnych, produkcyjno-usługowych, usługowych **przy spełnieniu wymagań ochrony środowiska**, w tym m.in.:
 - o wyposażenia w systemy utylizacji ścieków i usuwania odpadów w sposób zorganizowany,
 - o realizacji urządzeń podczyszczających w przypadku ścieków o parametrach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń.
- Tereny na cele magazynowo - składowe winny posiadać szczelne zabezpieczenie podłoża.
- Obowiązuje dostosowanie rozwiązań projektowych do lokalnych warunków budowlanych i potencjalnych zagrożeń.
 - Kształtowanie **zielonych stref izolacyjnych** w obrębie terenów przemysłowych w celu wykluczenia konfliktów z terenami mieszkalnictwa i rekreacji. Dodatkowo: na działkach produkcyjnych, produkcyjno – usługowych oraz magazynowo – składowych ustala się obowiązek wprowadzania zieleni izolacyjnej systemem nasadzeń pojedynczych, kępowych lub szpalerowych z zastosowaniem krzewów i niskich drzew.
 - **Określenie** przewidywanego **zasięgu przekroczeń standardów jakości środowiska** oraz kontrola działalności produkcyjnej oraz inwestycji w tym zakresie.

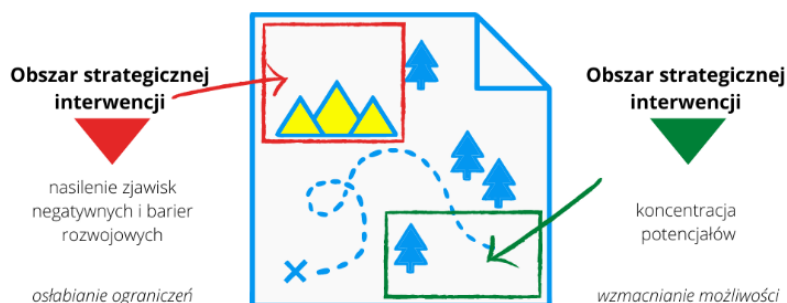
- **W polityce przestrzennej**, inwestycyjnej należy przestrzegać zasad ustalonych w zakresie **odległości pomiędzy** poszczególnymi istniejącymi i projektowanymi urządzeniami oraz sieciami infrastruktury technicznej, a istniejącą i projektowaną zabudową oraz zasad korzystania z tych urządzeń (uzyskanych na mocy uzgodnień z właściwymi instytucjami).
- W przypadku uciążliwości urządzeń infrastruktury technicznej wykraczających poza ustalone odległości i dopuszczalne zasady funkcjonowania należy dążyć do wprowadzenia **obszarów ograniczonego użytkowania**.
- Kierunki i zasady **regulacji stosunków wodnych**, zgodnie z wytycznymi Studium, to stały monitoring i utrzymanie urządzeń melioracyjnych, urządzeń przeciwpowodziowych (obwałowań) oraz realizacja wielofunkcyjnych zbiorników wodnych.
- Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Studium, utrzymuje się istniejącą **infrastrukturę wodociągową** (obiekty budowlane, urządzenia i sieci) z dopuszczeniem rozbudowy systemu poprzez: remonty, modernizację, rozbudowę – względnie budowę nowych obiektów, urządzeń i sieci wodociągowych. Zaopatrzenie w wodę odbywać się będzie w oparciu o istniejące zasoby wód podziemnych - głównym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy są wodociągi komunalne zbiorcze i lokalne dla obsługi zabudowy rozproszonej. Planuje się utrzymanie istniejących źródeł zaopatrzenia w wodę: studni kopanych i głębinowych, ujęć źródłowych infiltracyjnych i brzegowych oraz lokalnych sieci wodociągowych przy spełnieniu norm ochrony środowiska i ochrony sanitarnej oraz rozbudowę zbiorczego systemu zaopatrzenia w wodę z systemem uzdatniania wody. Nowe systemy wodociągowe realizowane będą w oparciu o położone poza obszarem gminy istniejące i nowe źródła zasilania, lokalne oraz ponadlokalne. Ze względu na duże zanieczyszczenie wód rzeki Białej Tarnowskiej nie planuje się obecnie ujęcia wody z tej rzeki.
- Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Studium utrzymuje się nadal podział w zakresie **odprowadzania i oczyszczania ścieków** na: komunalne, zbiorcze systemy kanalizacji (z odprowadzeniem do zbiorczych, oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej sieci kanalizacyjnej) oraz indywidualne systemy kanalizacji z oczyszczalniami ścieków dla pojedynczych siedlisk lub grup zabudowy – oddalonych od sieci magistralnych i urządzeń komunalnych.
- Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Studium planuje się dalsze porządkowanie oraz udoskonalanie zorganizowanego, zbiorczego **systemu gospodarki odpadami**. Tym samym gospodarka odpadami będzie prowadzona na zasadzie zbiórki, segregacji oraz wywozu na zbiorcze składowiska odpadów lub miejsca utylizacji – poza obszar gminy Grybów. Segregacja i gromadzenie odpadów komunalnych będzie odbywać się w wydzielonych do tego miejscach i okresowo opróżnianych pojemnikach, usytuowanych na każdej posesji oraz poprzez zorganizowany wywóz na ustalone miejsca składowania lub utylizacji. Gospodarkę odpadami należy prowadzić z uwzględnieniem segregacji odpadów u źródeł ich powstawania z jednoczesnym wyodrębnieniem odpadów niebezpiecznych, zgodnie z ustaleniami samorządowych aktów dotyczących gospodarki odpadami dla obszaru gminy Grybów oraz zgodnie z przepisami odrębnymi.
- **Realizacja sieci magistralnych infrastruktury technicznej** winna odbywać się głównie wzdłuż ciągów drogowych i pieszych oraz na terenach rolnych w oparciu o opracowania techniczne – w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie sieci infrastruktury technicznej przez tereny przeznaczone do zainwestowania.

- Na terenie gminy wyznaczone są granice obszarów nieudokumentowanych **złóż kopalin** oraz udokumentowanych złóż kopalin (szczegółowe informacje wraz z granicami zasięgu wskazanych stref zawarte są w Studium). W zakresie prowadzenia działalności inwestycyjnej w obrębie złóż kopalin należy bezwzględnie stosować się do obowiązujących przepisów (w zakresie m.in. wyznaczenia obszaru i terenu górniczego, koncesji na wydobycie, określenia granic prowadzenia działalności, zachowania filaru ochronnego czy obowiązku rekultywacji terenów po zakończeniu eksploatacji) a szczególne warunki zagospodarowania tych terenów zawarte powinny być w planach miejscowych. Ze względu na możliwość wystąpienia szkód górniczych, przy prowadzeniu wszelkiej działalności inwestycyjnej, na terenach w obrębie których prowadzona była eksploatacja kopalin, należy bezwzględnie dostosować rozwiązania projektowe do występujących zagrożeń z uwzględnieniem geotechnicznych warunków posadowienia obiektów budowlanych oraz przepisów prawa geologicznego i górniczego.
- Należy **przeciwdziałać składowaniu substancji szkodliwych dla środowiska** oraz **nieformalnej eksploatacji kopalin** na obszarze gminy.

Wdrożenie powyższych rekomendacji dla realizowania polityki przestrzennej w gminie będzie możliwe poprzez zadania wskazane w niniejszej Strategii Rozwoju. Uzpełnieniem rekomendacji jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej, przedstawiający główne kierunki zmian i ich lokalizację na obszarze gminy.

5. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

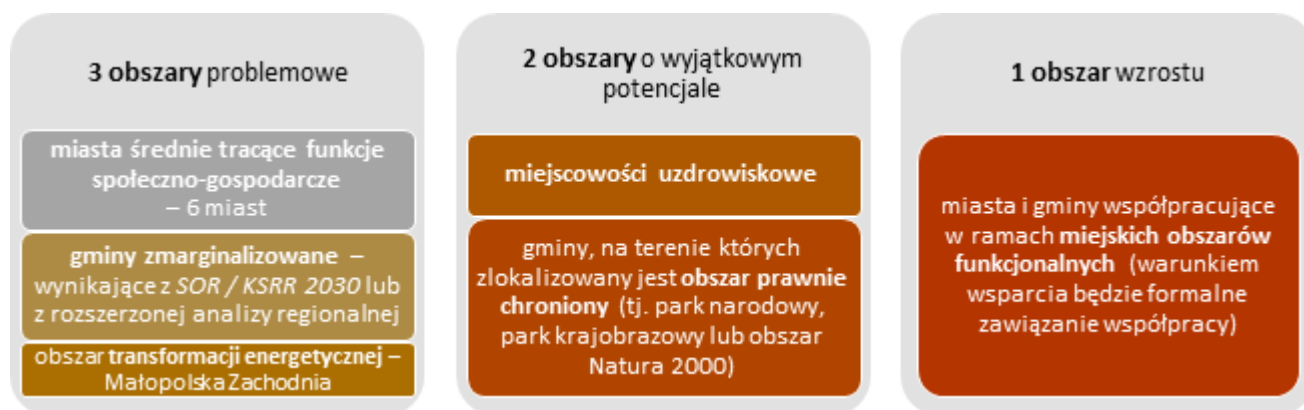
Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI) są tereny odznaczające się szczególnymi uwarunkowaniami rozwojowymi w skali całej gminy.

Obszary Strategicznej Interwencji to, w myśl Ustawy o Zasadach Prowadzenia Polityki Rozwoju, obszary posiadające **szczególne uwarunkowania** społeczne, gospodarcze i/lub przestrzenne przejawiające się występowaniem **barier rozwojowych albo potencjałów** dla rozwoju jednostki. OSI stanowią wybór strategiczny, którego konsekwencją jest skierowanie interwencji publicznej na dany obszar.

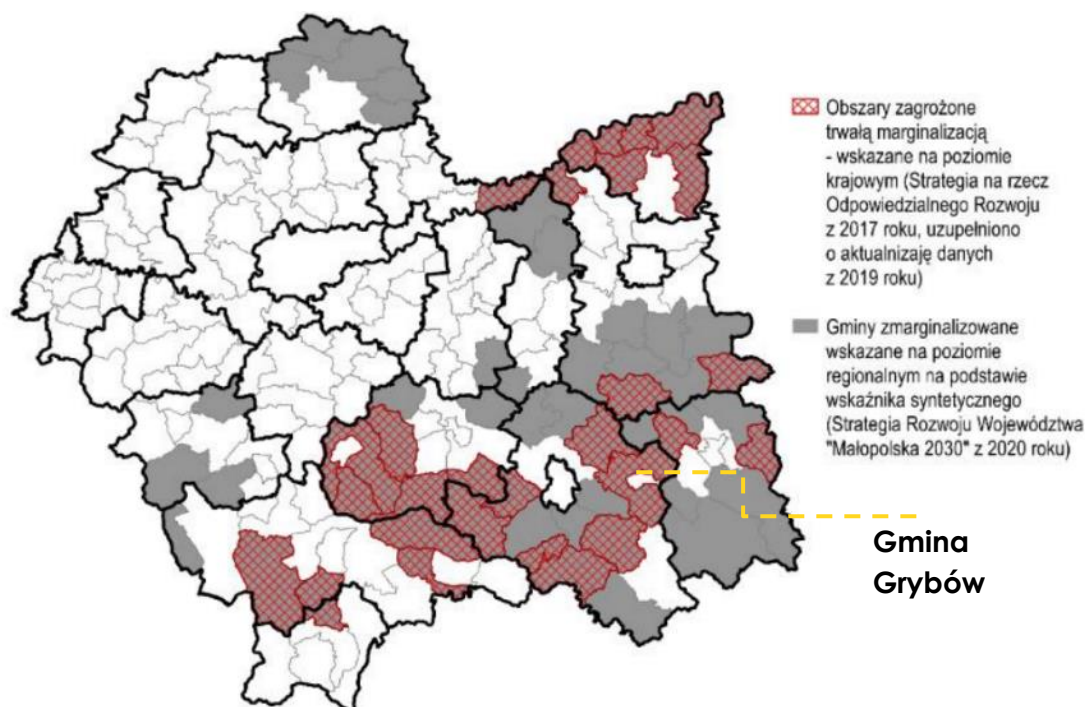
OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Dla województwa małopolskiego zostało wyodrębnionych 6 typów obszarów:

Obszarami problemowymi, wymagającymi usunięcia lub ograniczenia barier rozwojowych są:

1. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją - problemy społeczne nasilają się w południowo-wschodniej i północnej Małopolsce, a ekonomiczne – w południowej. Gminy, w których łącznie koncentrują się problemy społeczne, ekonomiczne lub środowiskowe są skoncentrowane w części wschodniej Małopolski. Do gmin zmarginalizowanych zalicza się także te o najniższej dostępności transportowej. Kumulacja negatywnych zjawisk występuje w 62 gminach, które w większości należą do najuboższych w regionie.

Rysunek 13. Społeczne, ekonomiczne i środowiskowe obszary problemowe w Małopolsce

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r.

2. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze - w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju w województwie małopolskim wskazano 6 takich miast.
3. Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia.

Obszarami o szczególnych walorach i potencjale są:

4. Miejscowości uzdrowiskowe - kurorty o wieloletniej tradycji, rozpoznawalne w kraju i na świecie.
5. Obszary prawnie chronione (parki narodowe, parki krajobrazowe itp.) – to tereny cenne przyrodniczo, które objęte szczególnym wsparciem, a zarazem przyczyniające się do ograniczeń inwestycyjnych.

Obszarami wzrostu są:

6. Gminy współpracujące w ramach Miejskich Obszarów Funkcjonalnych – obecnie funkcjonuje Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, planowany rozwój związków wokół Tarnowa, Nowego Sącza, a także w ramach miast zachodniej małopolski, regionu tatrzańskiego i gorlickiego.

Obszar Gminy Grybów należy do **obszarów zmarginalizowanych**, stanowiących Obszar Strategicznej Interwencji wyznaczony w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2030.

Obszary zmarginalizowane będą objęte szczególną interwencją. Strategia regionalna zakłada:

- dodatkowe wsparcie ze środków publicznych na realizację zadań mających na celu wyprowadzenie ich z kryzysu,
- interwencja skierowana na obszary zmarginalizowane wskazane na poziomie krajowym i regionalnym powinna polegać na zagwarantowaniu dodatkowych preferencji w pozyskiwaniu środków na inwestycje podnoszące potencjał rozwojowy gmin, szczególnie w zakresie społecznym, ekonomicznym i środowiskowym.

Gmina Grybów wg wskaźników syntetycznych ujętych w Strategii regionalnej cechuje się szczególnym nasileniem wyzwań ekonomicznych i środowiskowych. Z poziomu lokalnego będą one podejmowane poprzez realizację celów operacyjnych ujętych w domenie strategicznej nr 1 oraz nr 3.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI – GMINA GRYBÓW

W niniejszym rozdziale wskazano OSI kluczowe dla gminy Grybów wraz z zakresem planowanych na nim działań. W efekcie prac strategicznych wytypowano następujące obszary mogące stanowić Obszary Strategicznej Interwencji:

- Obszar rewitalizacji (Biała Niżna, Stróże),
- Obszary wskazane pod strefę aktywności gospodarczej (np. tereny wysypiska śmieci w Białej Niżnej),
- Obszary tradycyjnego osadnictwa – dolina rzeki Białej, doliny potoków,
- Obszary zbiorników wodnych (Szlarka, Grodna, stawy – Biała Niżna,
- Obszary sportu i rekreacji (Ptaszkowa, Biała Niżna).

Ostatecznie zdecydowano o wyborze obszarów znajdujących się w granicach miejscowości:

1. Stróże, Biała Niżna,
2. Chodorowa,
3. Florynka,
4. Siołkowa,
5. Polna.

OBSZAR STRATEGICZNEJ INTERWENCJI: BIEGUNY ROZWOJU LOKALNEGO

OBSZAR TERYTORIALNY

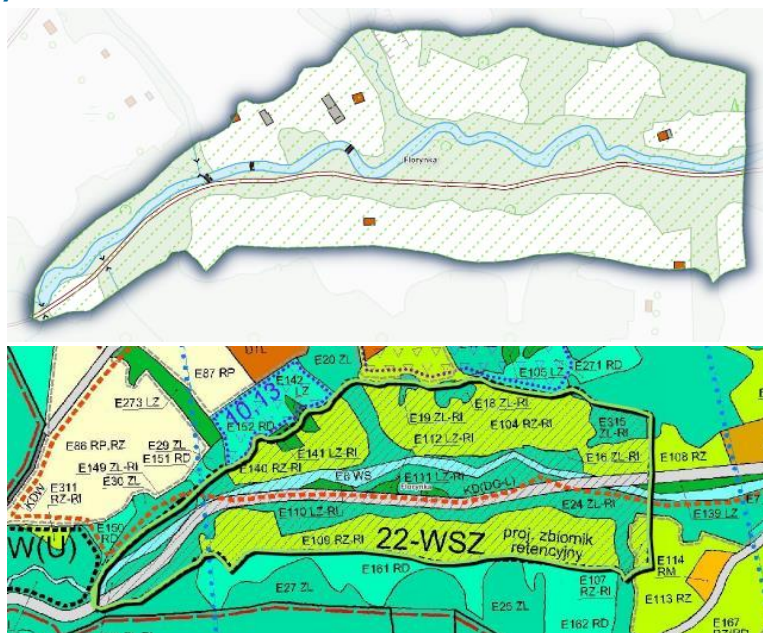
OSI obejmuje obszary z 5 miejscowości. Obejmują one także teren centralny dla gminy, który stanowią m. Biała Niżna oraz m. Stróże, z najwyższą koncentracją funkcji usługowych oraz rekreacyjno-sportowych. Przybliżone powierzchnie podobszarów to:

- o zbiornik Grodna – 10 ha,
- o zbiornik Szlarka – 15 ha,
- o tereny rozwoju mieszkalnictwa – 34 ha,
- o Strefa Aktywności Gospodarczej – 17 ha.

Łączny obszar OSI to ok. 76 ha. Powierzchnia ta nie uwzględnia możliwej lokalizacji hali sportowo-widowiskowej, farmy fotowoltaicznej i domu seniora.

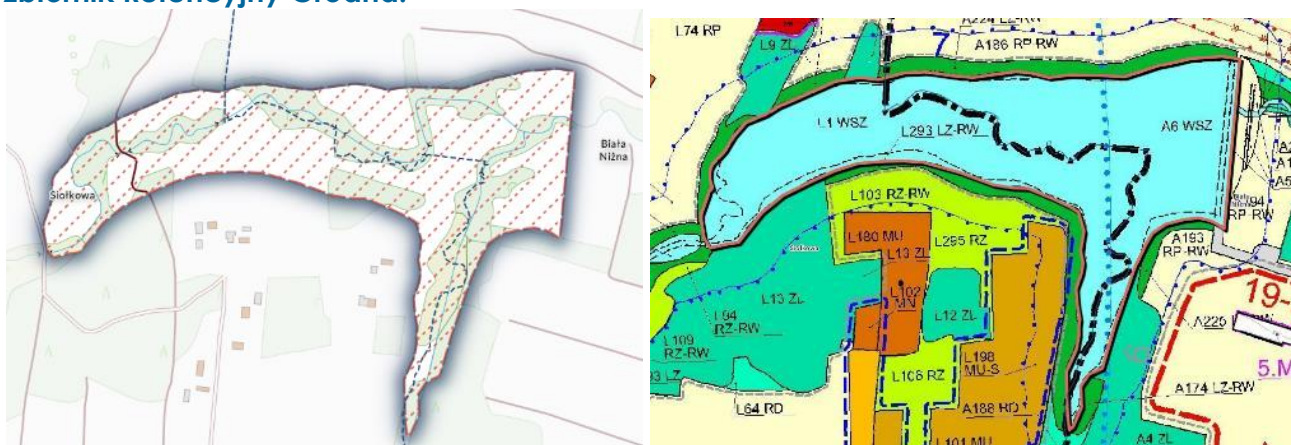
Rysunek 14. Lokalizacja podobszarów Obszaru Strategicznej Interwencji.

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 15. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – Zbiornik Retencyjny Szklarka.

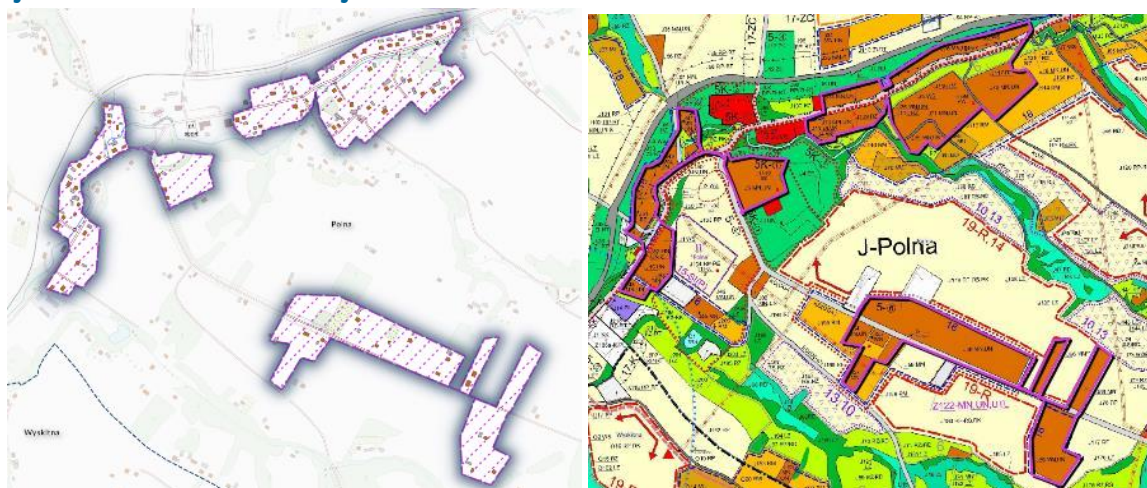
Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 16. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – Zbiornik Retencyjny Grodna.

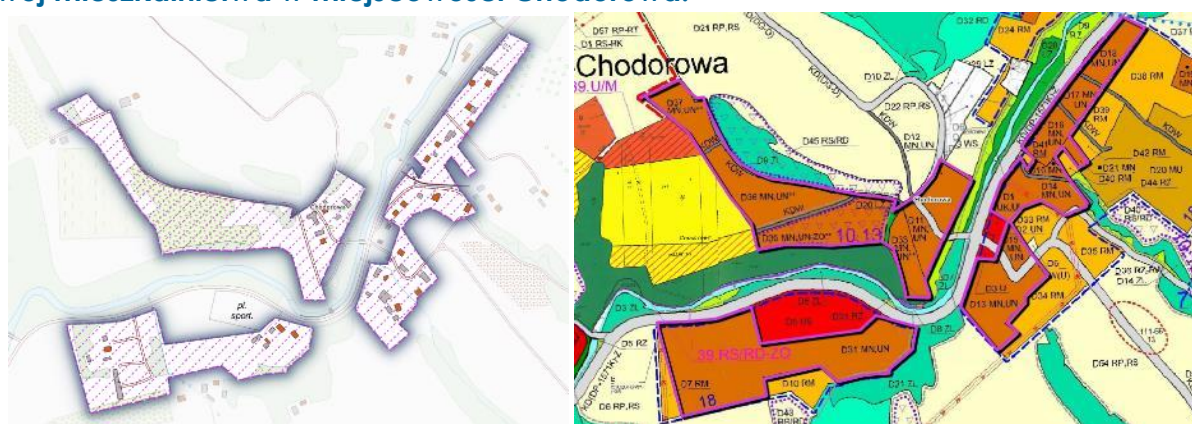
Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 17. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – rozwój mieszkalnictwa w miejscowości Polna.

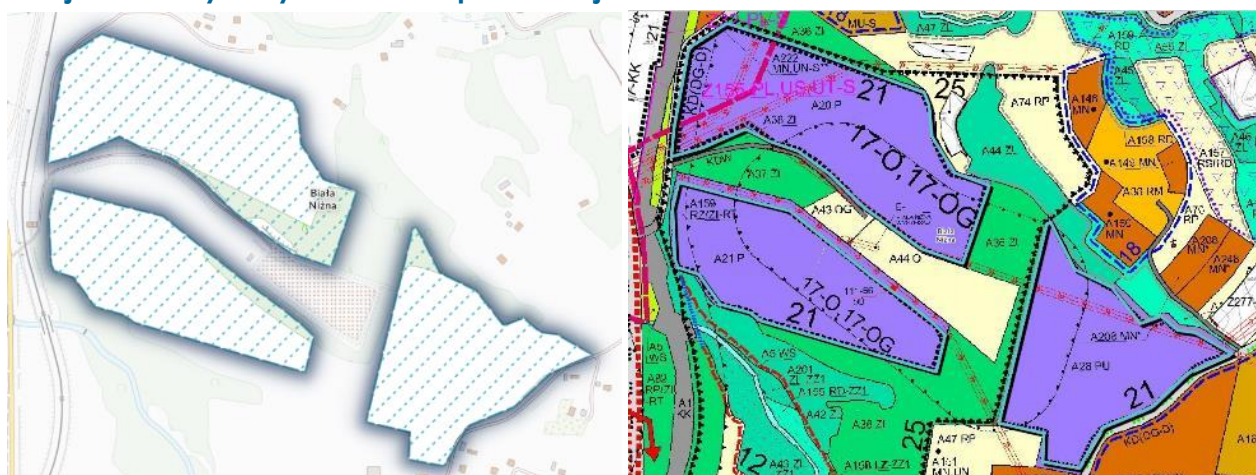
Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 18. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – rozwój mieszkalnictwa w miejscowości Chodorowa.

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 19. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – uzbrojenie Strefy Aktywności Gospodarczej.

Źródło: Opracowanie własne.

UZASADNIENIE WYBORU

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje tereny zarówno o wyraźnym potencjalnie rozwojowym, dla których oczekiwane jest wzmocnienie działań oraz interwencji publicznej wspierającej miejscowe inwestycje, oraz tereny, na których występuje skupienie różnego rodzaju niekorzystnych zjawisk społecznych, gospodarczych i/lub przestrzennych (np. degradacja przestrzenna). Każdy z podobszarów ma wytyczone główne kierunki działań, które pozwolą w pełni wykorzystać ich oddziaływanie prorozwojowe przenoszące się na całą gminę. Dla podejmowanych inwestycji strategicznych wskazuje się następujące uzasadnienia:

TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA

budowa kompleksu basenowego oraz hali widowiskowo-sportowej - Bielańca Niżna, Stróże

zbiorniki retencyjno-rekreacyjne na rzece Grodna i Szklarka

rozwój oferty turystyczno-rekreacyjnej - Stróże, Bielańca Niżna

- Sport i rekreacja, choć z zasady nie są stanowią podstawowych potrzeb mieszkańców, odgrywają znaczną rolę w postrzeganiu standardu życia w danym miejscu. Gmina Grybów zapewnia stosunkowo dobrze rozwiniętą ofertę czasu wolnego (np. CSZ w Ptaszkowej, lodowisko, korty tenisowe), to nie dysponuje odpowiednimi obiektami dla sportów wodnych i halowych czy zamkniętymi przestrzeniami wydarzeń (tzw. eventowymi).
- Trendem globalnym jest rosnąca popularność aktywności fizycznej jako formy dbania o stan zdrowia (nie tylko poprzez odżywianie czy tryb życia), co w konsekwencji generuje rosnący popyt na miejsca zapewniające warunki i wyposażenie do ćwiczeń, relaksu, budowania kondycji itd.
- Obecność zróżnicowanej oferty czasu wolnego, w szczególności o charakterze rekreacyjnym, pozwala polepszać dobrostan fizyczny i psychiczny jej użytkowników, a w kontekście całej społeczności – może stworzyć nowe przestrzenie spotkań i integracji. Funkcja integracyjna / społecznościowa oferty sportowo-rekreacyjnej staje się

szczególnie istotna w czasie kryzysu relacji społecznych, związanego m.in. z praktykowaniem dystansu społecznego w związku z pandemią.

- Sąsiedztwo istniejącej oferty, która już funkcjonuje w pobliżu, pozwala zwiększyć złożoność i atrakcyjność nowych obiektów. Lokalizacja kompleksu sprzyja jej dobrej dostępności, zwłaszcza w północnej części gminy, m.in. dzięki wykorzystaniu drogi krajowej i wojewódzkiej, ale także w przyszłości będzie wzmocniana wraz z rozwojem infrastruktury i oferty kolejowej. Wraz z wykorzystaniem zbiorników retencyjnych stworzy to możliwość, aby w większym stopniu rozproszyć ruch użytkowników oferty rekreacyjnej, szczególnie w sezonie letnim.
- Inne obiekty przeznaczone dla uprawiania sportów wodnych znajdują się kilkadziesiąt kilometrów od gminy – nowa oferta kompleksu basenów / zbiorników rekreacyjnych podniosłaby atrakcyjność gminy dla samych mieszkańców, jak i potencjalnych użytkowników spoza granic gminy.
- Rozwój infrastruktury towarzyszącej dla obiektów sportowo-rekreacyjnych, przede wszystkim sklepików czy małej gastronomii, da przestrzeń dla tworzenia nowych miejsc pracy i wzmocnienia przedsiębiorczości lokalnej.
- Priorytetowe traktowanie poszerzania oferty turystycznej w Stróżach i Białej Niżnej wynika z jednej strony z ich względów lokalizacyjnych, tj. centralnego położenia w północnym fragmencie gminy, z drugiej – z dobrego skomunikowania tych miejscowości z resztą jej obszaru, a z trzeciej – z istnienia w tych miejscach obiektów i funkcjonowania oferty, które wymagają jedynie przeorganizowania i poszerzenia lub większego wyeksponowania.
- W perspektywie realizacji celu strategicznego nr 1., opierającego się na atrakcyjności turystycznej gminy Grybów, kluczowe będzie zapewnienie odpowiedniej obsługi turystów. Oczekiwany wzrost liczby użytkowników kolei sprawia, że w przyszłości węzeł w Stróżach będzie zyskiwać na znaczeniu nie tylko, jako punkt przesiadkowy, ale także jako wypadowy dla odwiedzających ziemię grybowską. Wymaga to co najmniej zaplanowania dalszych działań przy ścisłej analizie uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych.
- Przy zakładanym przyroście liczby turystów (efekt promocji gminy, produktów lokalnych i zapewnienia nowych atrakcji) niezbędne będzie wsparcie dla powstawania nowych lokali gastronomicznych, noclegowych, obiektów handlowych, parkingów itp., przy czym na poziomie strategicznym nie jest jeszcze możliwe precyzyjne wyznaczenie skali i lokalizacji tego rodzaju działań. Niemniej brak zapewnienia tego rodzaju infrastruktury może doprowadzić do chaosu przestrzennego, problemów komunikacyjnych czy nawet degradacji środowiska naturalnego. Jej budowa / przebudowa powinna mieć miejsce przed lub odbywać się równocześnie z wprowadzaniem atrakcji.
- Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w ramach OSI jest bezpośrednią formą realizacji celów strategicznych zawartych w domenie 1. oraz 2.

TERENY INWESTYCYJNE

uzbrojenie Strefy Aktywności Gospodarczej - Stróże, Biała Niżna

- Na poziomie diagnozy stwierdzono, że poziomowi przedsiębiorczości nie da się wskazać jako wyróżnika gminy Grybów. Jednocześnie występują tu bardzo dogodne

uwarunkowania transportowe (droga krajowa, wojewódzka, kolej) sprzyjające np. organizowaniu logistyki.

- Pomimo braku ścisłych relacji przestrzennych, wskutek aktualnych porozumień dąży się do wzmacniania konkurencyjności obszaru funkcjonalnego Nowego Sącza, w który umownie włączyła się gmina Grybów. W tej części OF przedsiębiorczość wydaje się obecnie najstabilniej rozwinięta i w celu budowania silnej pozycji konkurencyjnej subregionu należy dążyć do jej wzmacniania, m.in. poprzez w pełni przystosowane strefy aktywności gospodarczej.
- Dane z ostatniego 5-lecia wskazują na dynamiczny przyrost liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców (z 61 do 72) oraz wysoki udział podmiotów budowlanych oraz zajmujących się przetwórstwem przemysłowym – to formy działalności szczególnie wymagające zaplecza terenowego oraz odpowiednich powierzchni magazynowych i produkcyjnych.
- Dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju gospodarczego gminy Grybów ważnym jest wytyczanie określonych lokalizacji dla prowadzenia biznesu (unikanie rozproszenia i ryzyka zaburzenia ładu przestrzenno-środowiskowego).
- Rozwój SAG, a także biznesu turystycznego będzie elementem generującym wyższe dochody podatkowe gminy, co jest oczekiwane w obliczu osłabiającej się kondycji finansów publicznych, zwłaszcza w sferze samorządowej. Ponadto odpowiednio wysokie dochody mogą zostać przeznaczone na nowe, oczekiwane inwestycje publiczne (wzrost zdolności inwestycyjnej). Zapewnianie dogodnych warunków dla przedsiębiorczości – w jej różnych formach - w dłuższej perspektywie będzie czynnikiem zachęcającym kolejne podmioty do lokowania swoich usług na obszarze gminy Grybów.

USŁUGI SPOŁECZNE, MIESZKALNICTWO I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Dom Seniora, Florynka

budowa obiektów mieszkaniowych wraz usługami nieuciążliwymi oraz infrastrukturą - Polna, Chodorowa, Stróże, Biała Niżna

- W wyniku nakładających się dwóch zjawisk demograficznych tj. wydłużającej się średniej długości życia (spowodowane np. zmianą stylu życia, nowymi rozwiązaniami w medycynie) oraz spadającej dzietności na sile nabiera trend określany jako starzenie się społeczeństwa tj. wzrost udziału osób starszych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. W konsekwencji wzrasta zapotrzebowanie na usługi sprofilowane dla najstarszych mieszkańców.
- Jedną z konsekwencji wzrostu liczby mieszkańców w wieku senioralnym staje się potrzeba uruchomienia miejsca pobytu dla tych osób – jednym z zasadnych kierunków jest zapewnienie domu seniora. Należy mieć na uwadze zmieniający się tradycyjny model rodziny, który jeszcze kilkanaście lat temu stwarzał warunki do opieki rodzinnej nad starszymi; teraz dzieci szybciej opuszczają domy rodzinne (studia, praca w większych ośrodkach), a rodzice – zwłaszcza w obszarach wiejskich – często pracują poza granicą gminy czy nawet kraju. Brak możliwości bezpośredniej opieki (brak czasu, nieobecność) wymaga zagwarantowania oferty w formule domu seniora.
- Choć wskaźniki dzietności maleją, to liczba ludności w gminie Grybów regularnie przyrasta. Wiąże się to z rosnącym popytem na rozbudowę infrastruktury mieszkaniowej. Kontynuacja tego procesu będzie wymagać dynamicznych działań w zakresie m.in.

wytaczania terenów pod zabudowę, dokonywania rezerw terenowych pod inwestycje czy też planowania sieci infrastruktury technicznej i drogowej. Proces napływu mieszkańców miast i stref podmiejskich prowadzi nie tylko do wyzwań przestrzennych, ale także z zakresu integrowania społeczności lokalnej. Jednym z rozwiązań jest nie tylko dopełnianie zwartej zabudowy, która pozwala na utrzymanie relacji sąsiedzkich, ale także uzupełnianie terenów mieszkaniowych o odpowiednią infrastrukturę czasu wolnego, miejsca spotkań czy przestrzenie zielone.

- Postawienie na działania dotyczące mieszkalnictwa i wspierania osób starszych (w pewnym sensie również związane z mieszkalnictwem poprzez zapewnianie miejsca zamieszkania dla samotnych lub schorowanych seniorów) to dodatkowe argumenty zachęcające do pozostania obecnych mieszkańców, a także zachęta dla osób szukających miejsca do życia, pracy lub edukacji. Pośrednio umożliwi to zatrzymanie degradacji istniejących zasobów mieszkaniowych i infrastruktury.

UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE, GOSPODARCZE I PRZESTRZENNE

- Północne podobszary OSI są zlokalizowane w pobliżu siebie – obejmują 5 sąsiednich miejscowości, w których planowany jest rozwój określonych funkcji. Południowe podobszary to zbiornik Szklarka oraz Dom Seniora we Florynce (bez jednoznacznie wskazanej lokalizacji).
- Miejscowość Chodorowa jest jedną z mniejszych w gminie – dotąd przeważa tu funkcja rezydencjalna, w związku z czym oczekiwany jest jej dalszy rozwój i dogęszczanie zabudowy. Niewielki obszar sprzyja inwestycjom obejmującym modernizację lub rozbudowę infrastruktury technicznej z racji ich krótkiej długości i zarazem kosztowności. Istniejąca zabudowa położona jest głównie w dolinie lokalnego potoku. Stosunkowo niedaleko znajduje się stacja kolejowa Wilczyńska w gminie Bobowa. Przedsiębiorczość występuje w stopniu znikomym, od niedawna jednak zwraca się uwagę na rozwój enoturystyczny miejscowości w wyniku powstania Winnicy Chodorowa.
- Miejscowość Polna, podobnie jak Chodorowa, jest zdominowana przez funkcję mieszkaniową, przy czym silnym atutem jest jeszcze obecność stacji kolejowej, obecnie bardzo rzadko wykorzystywanej, jednak wraz z rozwojem sieci połączeń regionalnych oczekuje się wzmocnienia roli lokalnych przystanków. Miejscowość dysponuje wyraźnym centrum skupiającym szkołę, kościół parafialny, parkingi (szkoła, kościół), zatoki przystankowe, sklepy oraz cmentarz.
- Miejscowości Stróże oraz Biała Niżna mają kluczowe znaczenie dla gminy Grybów – tu występuje największa koncentracja przedsiębiorczości, usług społecznych, oferty sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturalnej. Planowane działania w ramach OSI będą prowadzić do uzupełnienia luk w ofercie i usprawnieniu już istniejącej. Zabudowa mieszkaniowa i usługowa w największym stopniu ulokowana jest między korytem rzeki Białej oraz linią kolejową, wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 981.
- Miejscowość Florynka jest najbardziej wysuniętą na południe – z racji znacznej odległości od miejsc skupienia oferty rekreacyjnej, obecnie korzystanie z niej wymaga poświęcenia czasu na dojazd. Od strony południowej przeważają obszary wyżynne, zalesione, w większości podlegające ochronie.
- Cały Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje tereny silnie zróżnicowane pod względem przeznaczenia, uwarunkowań przyrodniczych czy dostępu do usług, dzięki

czemu tworzy on konstelację punktów pozwalających na wzmocnienie lokalnych potencjałów wskazanych części gminy.

- OSI jest zlokalizowane w pobliżu głównych szlaków drogowych gminy oraz przecięcia szlaków kolejowych (północna część) – dogodne uwarunkowania transportowe. Już obecnie podnosi to atrakcyjność tych terenów dla wielu grup użytkowników. Południowa część dysponuje szczególnymi walorami krajobrazowymi (Florynka).
- Obecnie miejscem korzystania z wielu usług podstawowych jest miasto Grybów, a także ośrodek subregionalny – Nowy Sącz. OSI ma pozwolić na korzystanie z większości z nich na terytorium gminy wiejskiej.

OBSZAR TERYTORIALNY OSI ZGODNIE Z MPZP

Tereny wyznaczone jako OSI są objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z którym może być wykorzystywane zgodnie z wyznaczonymi funkcjami (rys. 12-16). Granice w mpzp wytyczające funkcje gospodarcze, turystyczne, mieszkalne i usługowe zostały bezpośrednio przeniesione na główne funkcje podobszarów.

Z tego względu plany dla Strefy Aktywności Gospodarczej dotyczą „Stref Aktywności Gospodarczej i zaplecza techniczno-gospodarczego” (E)³, plany dotyczące zbiorników rekreacyjnych dotyczą granic zbiorników retencyjnych (planowanych), czy też działania z zakresu rozwoju mieszkalnictwa są wytyczone w obszarach z funkcją mieszkaniową (M), a zarazem wytyczonych jako strefy intensywnego rozwoju.

KIERUNKI INTERWENCJI I PLANOWANE DZIAŁANIA

1. Stróże, Biała Niżna:
 - budowa kompleksu basenowego,
 - przygotowanie koncepcji budowy farmy fotowoltaicznej wraz z uzyskaniem decyzji środowiskowych,
 - utworzenie hali widowiskowo-sportowej,
 - uzbrojenie Strefy Aktywności Gospodarczej,
 - budowa infrastruktury komunikacyjnej i technicznej,
 - rozwój oferty turystyczno-rekreacyjnej,
2. Chodorowa:
 - budowa obiektów mieszkaniowych wraz usługami nieuciążliwymi oraz infrastrukturą,
3. Florynka:
 - Dom Seniora
 - zbiornik retencyjno-rekreacyjny na rzece Szklarka.
4. Siołkowa:
 - zbiornik retencyjno-rekreacyjny na rzece Grodna.
5. Polna:
 - budowa obiektów mieszkaniowych wraz usługami nieuciążliwymi oraz infrastrukturą.

³ http://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/WDU_K/2020/5464/akt.pdf

6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwoju Gminy Grybów do 2030 r. odwołuje się do procedur i zakresu przydzielonych odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych oraz prowadzenia obserwacji postępów Strategii. Wskazano podmioty odpowiedzialne oraz zaangażowane w jej wdrażanie. Wyróżniono możliwe źródła finansowania zadań strategicznych. Strategia będzie wdrażana i monitorowana przez uzgodnione i wyznaczone do tego podmioty. Realizacja Strategii i monitorowanie jej postępów odbywać będzie się w zgodności ze standardami zachowań sformułowanymi w Misji rozwoju:

Zrównoważony rozwój

Procesy decyzyjne oparte na włączeniu interesariuszy z różnych grup mieszkańców

Interwencja publiczna skierowana równomiernie na cały obszar gminy

Otwartość na współpracę

Sprawne zarządzanie

Podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania, monitorowania i oceny Strategii będą:

— **Wójt Gminy:**

- Jest odpowiedzialny za wykonanie Strategii Rozwoju Gminy;
- Wyznacza Opiekuna Strategii;
- Inicjuje realizację zadań.

— **Rada Gminy:**

- Analizuje postępy wdrażania Strategii,
- Akceptuje sprawozdania z realizacji Strategii,
- Rozpatruje wnioski o aktualizację Strategii,
- Odnosi się do zadań wskazanych w Strategii przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych.

— **Opiekun Strategii:**

- Funkcja koordynacyjna wobec pozostałych Partnerów, w tym podejmowanie się mobilizacji zasobów na rzecz realizacji zadań strategicznych,
- Upowszechnia założenia Strategii wśród mieszkańców gminy,

- o Przygotowuje sprawozdania okresowe z realizacji Strategii,
 - o Rekomenduje wprowadzenie zmian do Strategii.
- **Partnerzy realizacji Strategii tj. poszczególne komórki Urzędu Gminy oraz jednostki organizacyjne:**
- o Realizują / współrealizują poszczególne zadania strategiczne,
 - o Informują Opiekuna o stopniu realizacji zadań oraz przekazywanie danych do monitoringu,
 - o Wnioskuje o zmiany w Strategii.

WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju to kluczowy punkt odniesienia przy tworzeniu lub aktualizowaniu dokumentów strategicznych lub planistycznych. Dlatego istotnym jest utrzymanie ich zgodności z treścią Strategii – w odniesieniu do realizacji celów strategicznych zyskują one status **dokumentów wykonawczych**.

Zgodność dotyczy:

- Poziomu **misji**: wdrożenie nowych dokumentów wykonawczych musi być poprzedzone tzw. *testem misji w modelu Ashridge*. Osoby odpowiedzialne za ich sporządzenie powinny dokonać weryfikacji zapisów za pomocą poniższych pytań:
 - o Czy dokument jest zgodny z naszą główną aspiracją?
 - o Czy wpisuje się w nakreślone strategiczne obszary rozwoju (domeny)?
 - o Czy nie kłóci się z wartościami, w które wierzymy?
 - o Czy zakłada działania uwzględniające przyjęte standardy zachowań?
- Poziomu **celów**: opracowania programowe/planistyczne niższego rzędu powinny wynikać i/lub wpisywać się w cele wyznaczone w dokumencie Strategii.
- Poziomu zaplanowanych **efektów**: wdrażanie dokumentów wykonawczych ma umożliwiać osiągnięcie docelowych wartości wskaźników założonych w Strategii.
- Poziomu **wytycznych i rekomendacji** w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

W związku z powyższym dokonano przeglądu istniejących dokumentów strategicznych lub planistycznych (zwanym tu wykonawczymi) Gminy Grybów wraz z określeniem ich zgodności ze Strategią lub ogólną rekomendacją zmian.

Tabela 3. Wybrane dokumenty wykonawcze gminy Grybów.

Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grybów na lata 2018-2025	2018 - 2025	Brak rekomendacji – cele GPR są zbieżne z celami Strategii Rozwoju.
Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Grybów na lata 2020-2023 z prognozą do roku 2027	2020-2027	Dokument aktualny, zbieżny z celami strategicznymi.
Program Opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania	Plan coroczny	Brak uwag, dokument dotyczy zadań bieżących gminy.

Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
<i>bezdомności zwierząt na terenie Gminy</i>		
<i>Program współpracy z organizacjami pozarządowymi</i>	Plan coroczny	Każdorazowo należy odnosić się do kierunków strategicznych dotyczących aktywizacji społecznej mieszkańców.
<i>Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Grybów na lata 2017-2032</i>	2017-2032	Dokument aktualny, zbieżny z celami strategicznymi.
<i>Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy</i>	Dokument w trakcie aktualizacji; obecny dokument przyjęty w 1999 r.	W trakcie opracowywania – konieczność dostosowania studium do kluczowych założeń zawartych w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.
<i>Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grybów</i>	Przyjęty w 2008 r.; w 2020 r. trzy zmiany punktowe	W trakcie zmiany – konieczność dostosowania mpzp do kluczowych założeń zawartych w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.
<i>Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych</i>	Plan roczny	Brak uwag, dokument dotyczy zadań bieżących gminy. Należy jednak każdorazowo odnosić do założeń domeny 2. strategii rozwoju (sprawy społeczne).
<i>Program przeciwdziałania narkomanii</i>	Plan roczny	Brak uwag, dokument dotyczy zadań bieżących gminy. Należy jednak każdorazowo odnosić do założeń domeny 2. strategii rozwoju (sprawy społeczne).
<i>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ofiar Przemocy w Rodzinie</i>	Plan roczny	Brak uwag, dokument dotyczy zadań bieżących gminy. Należy jednak każdorazowo odnosić do założeń domeny 2. strategii rozwoju (sprawy społeczne).

Źródło: Opracowanie własne.

MONITORING I EWALUACJA

Celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań, określonych w ramach celów strategicznych ujętych w tym opracowaniu. Monitoring pozwoli sprawdzić, czy Strategia jest wdrażana zgodnie z planem. Tym samym monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych zadań, uwzględnionych w planach działań dla domen strategicznego rozwoju. Wskaźniki służące monitorowaniu realizacji Strategii wyróżniono na kolejnych stronach.

Monitoring obejmujący sprawdzenie osiągniętych wskaźników ma miejsce **raz na dwa lata**. Jednostki organizacyjne oraz komórki urzędu odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań przekazują Opiekunowi Strategii w terminie **do końca kwietnia** informację na temat

aktualnych wartości wskaźników (w szczególności dotyczących projektów flagowych) oraz możliwych trudnościach i problemach w realizacji zaplanowanych zadań

Na podstawie tych danych Opiekun Strategii przygotowuje sprawozdanie z realizacji Strategii **do dnia 31 maja** w Raporcie o stanie gminy i przedkłada je Wójtowi oraz Radzie Gminy. Następnie wyniki monitoringu publikowane są na stronie internetowej urzędu gminy.

PROCEDURA AKTUALIZACJI STRATEGII

Przegląd i aktualizacja dokumentu Strategii Rozwoju będzie mieć miejsce w połowie okresu obowiązywania Strategii, dopuszcza się także taką możliwość w przypadku wystąpienia uzasadnionej konieczności aktualizacji. W sytuacji potrzeby realizacji przeglądu strategicznego bądź stwierdzenia przez jednostkę prowadzącą monitoring Strategii (np. w celu wprowadzenia zmian), zostaną przeprowadzone następujące działania:

1. Wójt Gminy na sesji Rady Gminy przedstawia **wniosek o rozpoczęcie procesu przeglądu strategicznego**.
2. W oparciu o decyzję Rady Gminy Wójt we współpracy z Opiekunem Strategii określa **sposób przeprowadzenia aktualizacji** (praca własna / podmiotu zewnętrznego) oraz przygotowuje harmonogram procesu aktualizacji Strategii.
3. W ramach procesu, weryfikacji i aktualizacji poddane mogą zostać:
 - zapisy zawarte w części diagnostycznej – poprzez odniesienie się do aktualnych danych statystycznych oraz wyników analiz,
 - misja rozwoju gminy i jej aktualność w kontekście zmian zachodzących w zakresie zasobów gminy i jej otoczenia (powiatu, województwa, kraju),
 - cele strategiczne i operacyjne i ich adekwatność do zweryfikowanej misji rozwoju (w szczególności do domen strategicznego rozwoju),
 - zadania,
 - Obszary Strategicznej Interwencji.
4. Zaktualizowana Strategia jest kierowana do konsultacji.
5. Po konsultacjach aktualizację Strategii przedstawia się Radzie Gminy.

EWALUACJA EX-ANTE (EWALUACJA UPZEDNIA)

Pomiędzy zakończeniem opracowania dokumentu Strategii Rozwoju a jego wdrożeniem dokonana zostanie tzw. ewaluacja uprzedni (*ex-ante*). Są w niej uwzględnione następujące kryteria:

— **Trafność:**

adekwatność postawionych celów i wybranych do realizacji zadań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów. W Strategii umieszczono wnioski z analizy danych zastanych oraz badań ankietowych, uporządkowane wg obszarów tematycznych. W opisie domen strategicznego rozwoju przywołano najważniejsze wnioski (mocne i słabe strony oraz analizę PEST) oraz kwestie kluczowe, na których oparto cele strategiczne. Na podstawie tej analizy potwierdzono, że istnieją związki przyczynowo skutkowe pomiędzy

zidentyfikowanymi celami, a zdiagnozowanymi problemami i potrzebami wykazanymi w diagnozie.

— **Skuteczność:**

możliwość osiągnięcia wyznaczonych celów poprzez zdefiniowane priorytety i działania. W Strategii wskaźniki odniesiono do poszczególnych celów strategicznych. Są to wskaźniki produktów i rezultatów. Stwierdza się, że wskaźniki posiadają merytoryczne uzasadnienie i są realne do osiągnięcia.

— **Efektywność:**

ocena uzasadnienia zdefiniowanych celów pod kątem przewidywanych nakładów finansowych.

— **Spójność wewnętrzną i zewnętrzną dokumentu Strategii:**

nie zachodzą w nim działania wzajemnie wykluczające się. Zostało to przedstawione m.in. na sporządzonym modelu przestrzenno-funkcjonalnym. Analiza dokumentów strategicznych wyższego rzędu wskazuje, że proponowane cele i działania, zawarte w Strategii są komplementarne z dokumentami Strategii na poziomie krajowym i regionalnym.

EWALUACJA EX-POST

Po zakończeniu obowiązywania Strategii przewidziano opracowanie ewaluacji ex-post – w formie sprawozdania lub raportu końcowego z realizacji Strategii. To dokument zawierający wykaz przeprowadzonych działań, ocenę efektywności wydatkowania środków finansowych czy też osiągniętych rezultatów (stopień osiągnięcia założonych wskaźników). Zostanie on dołączony do strategii po opiniowaniu i konsultacjach społecznych.

REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ - WSKAŹNIKI MONITOROWANIA STRATEGII

W tabelach poniżej wyróżniono wskaźniki wg domen strategicznego rozwoju oraz celów strategicznych. Ich wartość jest przedstawiana dla roku bazowego (2019 lub 2020) oraz 2030 tj. ostatniego roku realizacji Strategii Rozwoju. Wartości oznaczono symbolami

↗ - oznaczającym oczekiwany wzrost wartości oraz

↘ - oznaczającym oczekiwany spadek wartości.

W odniesieniu wskaźników względnych (np. udział, stosunek) wartość docelowa oznacza jej wysokość w chwili opracowania danych do monitoringu, natomiast w przypadku wskaźników bezwzględnych (np. liczba, ilość, długość) wartość oznacza jej wysokość łączną (całkowity spadek lub przyrost od 2020 r.) lub roczną (średnia roczna wartość w okresie od 2020 r.).

Tabela 4. Wskaźniki monitorowania Strategii.

GOSiR – Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Grybowie / **ZWiK** - Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Grybowie / **GOPS** - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie / **GOK** - Gminny Ośrodek Kultury w Grybowie / **CUW** - Gminne Centrum Usług Wspólnych w Grybowie / **GBP** - Gminna Biblioteka Publiczna w Grybowie z siedzibą w Stróżach.

Mienniki realizacji	Odpowiedzialność	Wartość bazowa	Wartość 2030
Domena 1. Zrównoważony rozwój gospodarczy			
Liczba nowych punktów informacyjnych o charakterze krajoznawczo – turystycznym	R. Budżetu i Finansów	-	↗
Wskaźnik bezrobocia - liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	R. Infrastruktury i Rozwoju	5,07	↘
Udział osób bezrobotnych w wieku 18 -25 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych	R. Organizacyjny i Spraw Obywatelskich	18,53 %	↘
Liczba przedsiębiorstw, których główna siedziba firmy znajduje się na terenie gminy	R. Organizacyjny i Spraw Obywatelskich	1 325 (CEIDG, 12.2020)	↗
Dochody gminy z tytułu podatku od działalności gospodarczej (CIT) na mieszkańca	R. Budżetu i Finansów	5,90 zł	↗
Liczba zrealizowanych zajęć z zakresu przedsiębiorczości	R. Oświaty	-	↗
Powierzchnia nowopozyskanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych	R. Infrastruktury i Rozwoju	-	↗
Poziom zadłużenia gminy	R. Budżetu i Finansów	0 zł	=
Domena 2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych i aktywna społeczność			
Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów sportowych (hale, boiska)	R. Infrastruktury i Rozwoju / GOSiR	-	↗
Liczba uczestników zajęć w instytucjach kultury - biblioteki	GBP	Średnio 3 tys. os. rocznie	↗
Liczba zmodernizowanych obiektów kultury (centra kultury, biblioteki)	GOK	-	↗
Wyniki egzaminów na zakończenie szkoły podstawowej	J. polski	62	↗
	2021 r. Matematyka	46	↗
	J. angielski	59	↗
Liczba dzieci przypadających na oddział szkoły podstawowej	R. Oświaty	17	↘

Mierniki realizacji	Odpowiedzialność	Wartość bazowa	Wartość 2030
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	R. Oświaty	66,4 % (2019 r.)	↘
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na 1000 mieszk.	R. Organizacyjny i Spraw Obywatelskich	1,76	↗
Odsetek budżetu gminy przeznaczonych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	R. Budżetu i Finansów	-	↗
Liczba osób korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	GOPS	1 037	↘
Liczba zmodernizowanych obiektów służących organizacji wydarzeń gminnych	R. Infrastruktury i Rozwoju / GOSiR / GOK	-	↗
Całkowita długość ścieżek rowerowych w gminie	R. Infrastruktury i Rozwoju / GOSiR	80 km	↗
Domena 3. Zielona i zadbana przestrzeń gminy			
Liczba zdarzeń drogowych rocznie	R. Infrastruktury i Rozwoju	20 www.obserwatoriumbrd.pl	↘
Liczba wyznaczonych i zabezpieczonych miejsc zwolnionej jazdy i priorytetu ruchu pieszego	R. Infrastruktury i Rozwoju	-	↗
Długość dróg nowopowstałych i zmodernizowanych	R. Infrastruktury i Rozwoju	-	↗
Liczba przyłączy do sieci wodociągowej	R. Infrastruktury i Rozwoju / ZWiK	1 423 przyłączy	↗
Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej	R. Infrastruktury i Rozwoju / ZWiK	1 882 przyłączy	↗
Liczba funkcjonujących gminnych ujęć wody	R. Infrastruktury i Rozwoju / ZWiK	-	↗
Liczba wymienionych przestarzałych pieców węglowych	R. Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa	395 (suma 2015-2019)	↗
Liczba kampanii na rzecz korzystania z transportu publicznego w gminie i poza jej granicami	R. Infrastruktury i Rozwoju / R. Oświaty	-	↗
Odsetek odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych	R. Infrastruktury i Rozwoju	42%	↗

ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Cele strategiczne wyznaczone w Strategii Rozwoju są zgodne z założeniami programowymi dokumentów wyższego rzędu. Strategia jest spójna z istotnymi dla realizacji polityki rozwoju gminy obowiązującymi aktami strategicznymi, planistycznymi oraz operacyjnymi obowiązującymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i ponadlokalnym. Są to:

- Strategia Zrównoważona Europa 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030),
- Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego,
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami.

Przed ukończeniem projektu Strategii **nie** zostały jeszcze ukończone prace nad Strategią Rozwoju Powiatu Nowosądeckiego na nowy okres strategiczny oraz RPO Województwa Małopolskiego na lata 2021-2027.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA „MAŁOPOLSKA 2030”

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2030 została przyjęta Uchwałą Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Wizją rozwoju województwa jest: „Małopolska regionem równych szans i wszechstronnego rozwoju Małopolan, nowoczesnej gospodarki, odpowiedzialnie podchodzącym do zasobów środowiska naturalnego, silnym aktywnością swych mieszkańców, czerpiącym z dziedzictwa przeszłości, zachowującym swoją tożsamość i aktywnie działającym na rzecz integracji europejskiej”. Głównym celem prowadzącym do realizacji takiej wizji: „Małopolska regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym”. W Strategii Rozwoju Województwa wskazuje się **5 obszarów działania:**

- **Obszar I – Małopolskie.** Cel – Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie.

Obszar ten obejmuje takie zagadnienia jak rodzina, opieka zdrowotna, bezpieczeństwo, sport i rekreacja, kultura i dziedzictwo, edukacja oraz rynek pracy. W gminie Grybów założenia tego celu są zawarte w domenie 2. skoncentrowanej na standardach edukacji, infrastruktury społecznej, przedszkolnej opieki wychowawczej, oferty sportowej, kulturalnej oraz rekreacyjnej.

- **Obszar II – Gospodarka.** Cel – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

Obszar wskazujący na wagę innowacyjności, konkurencyjności i przedsiębiorczości, podkreślający znaczenie turystyki, transportu czy gospodarka w obiegu zamkniętym. W gminie Grybów gospodarce poświęcona jest domena 1., obejmująca zagadnienia terenów inwestycyjnych, rozwijania przedsiębiorczości, w tym okołoturystycznej, budowania postaw i zapewniania odpowiedniej infrastruktury, w tym drogowej.

- **Obszar III – Klimat i środowisko.** Cel - Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej).

W Małopolsce w nadchodzącym okresie programowania stawia się na występowanie zmian klimatycznych, dbałość o gospodarkę wodną, utrzymywanie bioróżnorodności i jakości krajobrazu. Wspierać to ma odpowiednia edukacja ekologiczna. W gminie Grybów zagadnieniom środowiskowym poświęcono domenę 3. przedstawiającą zadania na rzecz ładu przestrzennego, jakości środowiska czy bezpieczeństwa powodziowego i osuwiskowego.

- **Obszar IV – Zarządzanie Strategiczne.** Cel - System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030.

W strategii regionalnej stawia się na system zarządzania strategicznego rozwojem, współpracę, jak również partnerstwo oraz promocję regionu. W gminie Grybów zagadnienia z zakresu zarządzania rozwojem znajdują swoje miejsce w szczególności w standardach – mają one jednak odzwierciedlenie w domenach, w których wskazywano na potrzebę wdrażania odpowiednich regulacji w każdym z obszarów rozwojowych. Zagadnienie promocji znalazło swoje miejsce w domenie 1.

- **Obszar V – Rozwój zrównoważony terytorialnie.** Cel - Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach.

Zagadnienia te przenikają przez wszystkie domeny rozwoju gminy Grybów, jednak w szczególnym stopniu dotyczą kwestii równomiernego rozwijania infrastruktury społecznej (domena 2.) oraz wzmocnienia przedsiębiorczości na bazie miejscowych walorów, w tym produktów lokalnych czy atrakcji turystycznych (domena 1.).

Tabela 5. Spójność celów Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” z celami Strategii Rozwoju Gminy Grybów do 2030 r.

Strategia Rozwoju Gminy Grybów do 2030 r.	Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”
Cele operacyjne	Cele szczegółowe
CO 1.2. Rozwój oferty produktów lokalnych i rolniczych CO 7.1. Wysoka dostępność i bezpieczeństwo transportu wewnątrzgminnego	<ul style="list-style-type: none"> • Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach
CO 1.1. Bogata oferta sportowo-rekreacyjna wspierająca rozwój turystyki CO 2.1. Przedsiębiorcza społeczność CO 7.2. Zintegrowany transport zewnętrzny	<ul style="list-style-type: none"> • Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka
CO 3.1. Zapewnienie wysokiej jakości oferty kulturalnej i rozrywkowej dla mieszkańców Gminy CO 3.2. Podnoszenie jakości edukacji oraz warunków rozwoju dzieci i młodzieży CO 3.3. Zaopiekowani mieszkańcy Gminy Grybów – wsparcie grup ze szczególnymi potrzebami oraz efektywna polityka senioralna CO 4.1. Budowanie tożsamości lokalnej i wspieranie mechanizmów integracji społecznej CO 4.2. Wzmacnianie aktywizacji społecznej w Gminie	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie
CO 2.2. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna gminy	<ul style="list-style-type: none"> • System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030
CO 5.1. Rozbudowa systemu wodociągowego i kanalizacyjnego CO 5.2. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i jakości zarządzania kryzysowego CO 6.1. Rozwój ekologicznych rozwiązań z zakresu ogrzewania i energetyki CO 6.2. Zapewnienie sprawnego systemu gospodarowania odpadami CO 6.3. Wzmocnienie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze wśród mieszkańców i racjonalne gospodarowanie przestrzenią	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 pn. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

Wobec powyższego Strategię Rozwoju Gminy Grybów do 2030 r. należy uznać **za spójną z założeniami Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”**.

7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja zadań wskazanych w Strategii Rozwoju, prowadzących do osiągnięcia celów strategicznych, będzie uzależniona od wyodrębnienia odpowiednich środków budżetowych oraz pozyskania funduszy z zewnętrznych źródeł. Są to w szczególności:

- Środki własne JST (środki pochodzące z budżetu gminy) jako główne źródło finansowania zaplanowanych działań w niniejszej Strategii. Pozwalają w pełni finansować część inwestycji, ale także mogą być wkładem własnym do m.in. zadań współfinansowanych ze środków zewnętrznych.
- Środki pozyskane z Unii Europejskiej - Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027 umożliwi pozyskanie funduszy z programów krajowych oraz programu regionalnego. Środki finansowe na realizację celów tych programów będą pochodzić z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, a także nowego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Należy jednak nadmienić, że podział środków w ramach dostępnych programów oraz opracowywanie ich ostatecznej wersji w dalszym ciągu trwa.
- Skarb Państwa – m.in. środki celowe w ministerstwach, zwłaszcza odpowiedzialnych za sport, turystykę, kulturę i infrastrukturę.
- Środki funduszy celowych w tym: Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Banku Gospodarstwa Krajowego, Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej;
- Kapitał prywatny i środki własne (w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego);
- Kapitał prywatny (środki inwestorów prywatnych).

Na kolejnej stronie zestawiono projekty flagowe wraz ze wskazaniem ich szacunkowej wartości oraz zakładanym okresem realizacji. **Łączna szacunkowa wartość projektów flagowych to 123,2 mln zł.**

Tabela 6. Wykaz projektów flagowych z uwzględnieniem szacowanego kosztu inwestycji oraz planowanego terminu realizacji.

L.p.	Nazwa projektu	Szacowany koszt inwestycji	Planowany termin realizacji
1.	Budowa Szkoły Podstawowej wraz z salą sportową w miejscowości Gródek - Poprawa warunków nauczania w szkole	15 000 000,00	2022-2023
2.	Budowa ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej – budowa otwartego basenu wraz z zjeżdżalniami, wodnym placem zabaw dla dzieci, zapleczem sanitarnym i technicznym obiektem kubaturowym w miejscowości Biała Niżna	18 000 000,00	2022-2023
3.	Rozbudowa ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej poprzez budowę krytej pływalni, sali widowiskowo-sportowej w miejscowości Biała Niżna	20 000 000,00	2023-2030
4.	Utworzenie Strefa Aktywności Gospodarczej w Białej Niżnej	2 500 000,00	2023-2028
5.	Rozwój systemów małej retencji - zbiornik Szklarka w miejscowości Florynka	4 000 000,00	2025-2030
6.	Zagospodarowanie otoczenia zbiornika Grodna na cele rekreacyjne	6 000 000,00	2025-2030
7.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych w miejscowości Polna, Chodorowa na cele zabudowy mieszkaniowej i usług społecznych	5 000 000,00	2024-2030
8.	Zwiększenie dostępności dzieci usług opiekuńczych i edukacji przedszkolnej w Gminie Grybów	6 000 000,00	2024-2030
9.	Zwiększenie dostępności mieszkańców Gminy Grybów do opieki senioralnej poprzez tworzenie placówek wsparcia dziennego	10 000 000,00	2024-2028
10.	Zagospodarowanie „starego żwirowiska” w Stróżach na cele rekreacyjne – enklawa turystyczno-ekologiczna	15 000 000,00	2025-2030
11.	Rozwój lokalnych tras turystycznych	5 000 000,00	2025-2030
12.	Poszerzenie oferty sportów zimowych Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej poprzez budowę tras narciarstwa zjazdowego	16 000 000,00	2025-2030
13.	Utworzenie miejsca prowadzenia handlu przez rolników na terenie Gminy Grybów	700 000,00	2024-2027
RAZEM		123 200 000,00 zł	

8. DIAGNOZA STRATEGICZNA GMINY GRYBÓW

WPROWADZENIE

Określenie oraz wytyczenie adekwatnych celów strategicznych wymaga przeprowadzenia szeroko zakrojonej diagnozy sytuacji gminy. Została ona sporządzona bezpośrednio przed rozpoczęciem prac warsztatowych i eksperckich nad częścią strategiczną opracowania. W ramach analizy danych zastanych skoncentrowano się na trzech wymiarach funkcjonowania gminy: **społecznym, gospodarczym i przestrzennym**.

W sferze społecznej zbadano sytuację mieszkańców, zarówno w zakresie procesów demograficznych, jak i dostępności usług, infrastruktury społecznej, oświaty, ochrony zdrowia. Sfera gospodarcza przedstawia stan lokalnej gospodarki, sytuację na rynku pracy czy też rolnictwo. Uwzględniono tu również kwestię finansów Gminy i podejmowanych inwestycji. Z kolei sfera przestrzenna obejmuje zagadnienia związane z warunkami zamieszkiwania w gminie, transportu, infrastruktury, mieszkalnictwa czy stanu środowiska. Zastosowano ponadto **analizę benchmarkingową** tj. porównanie sytuacji rozwojowej gminy z sytuacją sąsiednich gminy (Chełmiec, Łącko), powiatu (nowosądecki) oraz regionu (woj. małopolskie). Dla danych i informacji, dla których to było możliwe, przeprowadzono również analizę dla poszczególnych sołectw.

Warto zaznaczyć, że, począwszy od 2018 r., obowiązkiem lokalnych władz stało się opracowywanie raportów o stanie gminy. W tym dokumencie przedstawiane się szczegółowe roczne informacje o dynamice zmian czy zrealizowanych inwestycjach.

Diagnoza strategiczna ma natomiast charakter syntetyzujący zasadnicze wnioski dla planowania strategicznego, które m.in. odnoszą się do danych zebranych w raportach, oraz jest punktem wyjścia do wytyczenia wiodących celów. W okresie realizacji niniejszej strategii raporty o stanie gminy będą odgrywały główną rolę w monitorowaniu postępów oraz weryfikowaniu potrzeby aktualizacji strategii rozwoju gminy.

Dane, które pokazano w ujęciu statycznym, obrazują obecną sytuację gminy, w chwili sporządzania diagnozy. Dane w ujęciu dynamicznym analizy zostały przeprowadzone dla lat 2016-2020 (w razie braku danych przedstawiono okres krótszy; wskaźniki demograficzne przedstawiono w ujęciu 2011-2020). Dane statystyczne ujęte w diagnozie pochodzą z otwartych baz danych, głównie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz zostały udostępnione przez Urząd Gminy lub współpracujące z nim podmioty. W dokumencie – w szczególności w analizie uwarunkowań PEST – odwoływano się do raportów, publikacji tematycznych lub informacji pochodzących ze stron internetowych (Urzędu Gminy, ale także innych). Źródła zostały wymienione pod wizualizacjami danych (wykresy, tabele) lub w formie przypisów dolnych.

GMINA GRYBÓW - PODSTAWOWE INFORMACJE

Gmina Grybów zajmuje 154 km² powierzchni, pokrywając 1/10 powierzchni powiatu nowosądeckiego. Na 1 km² przypada ok. 160 mieszkańców, przy czym najgęściej zaludnione są miejscowości Stróże, Biała Niżna i Siołkowa. To także sołectwa o największej koncentracji usług. Gmina posiada swoją siedzibę w Mieście Grybów, natomiast samo jej terytorium okala ośrodek z północy, zachodu oraz południa. Zabudowa mieszkaniowa w największym stopniu skupia się wzdłuż rzeki Biała oraz jej dopływów (np. Jaworzynka, Binczarówka). Osie komunikacyjne stanowią z kolei droga krajowa nr 28 oraz droga wojewódzka nr 981. Przez terytorium gminy przebiegają ponadto linia kolejowa nr 96 Tarnów-Leluchów oraz nr 108 rozpoczynająca się w Stróżach, prowadząca do Krościenka (granica z Ukrainą). Krajobraz gminy wyróżniają podgórskie ukształtowanie terenu (najwyższe wzniesienie – Jaworze, 874 m n.p.m.), liczne gospodarstwa rolne oraz zwarte tereny leśne.

W skład gminy wchodzi 16 sołectw: Biała Niżna, Binczarowa, Cieniawa, Chodorowa, Florynka, Gródek, Kąclowa, Krużłowa Niżna, Krużłowa Wyżna, Ptaszkowa, Siołkowa, Polna, Stróże, Stara Wieś, Wawrzka oraz Wyskitna. Gminami sąsiadującymi są Miasto Grybów oraz gminy Bobowa, Chełmiec, Gorlice, Kamionka Wielka, Korzenna, Krynica-Zdrój, Łabowa, Łuzna, Ropa i Uście Gorlickie.

Rysunek 20. Sołectwa gminy Grybów

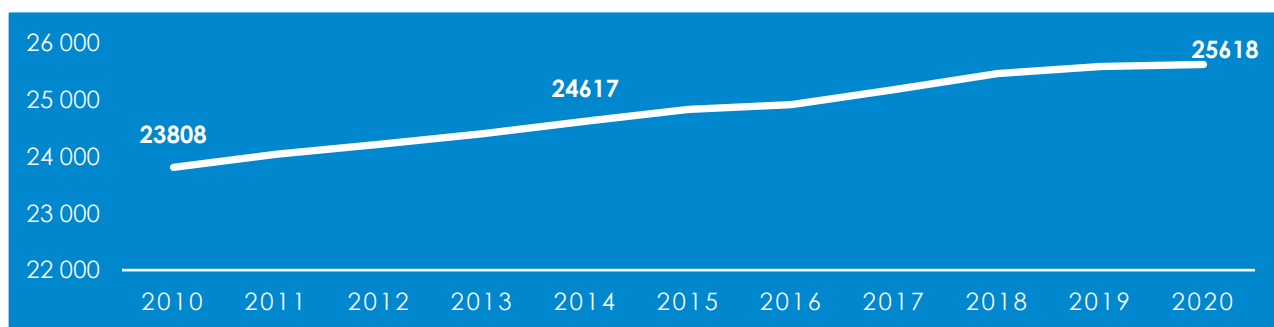

Źródło: Opracowanie własne.

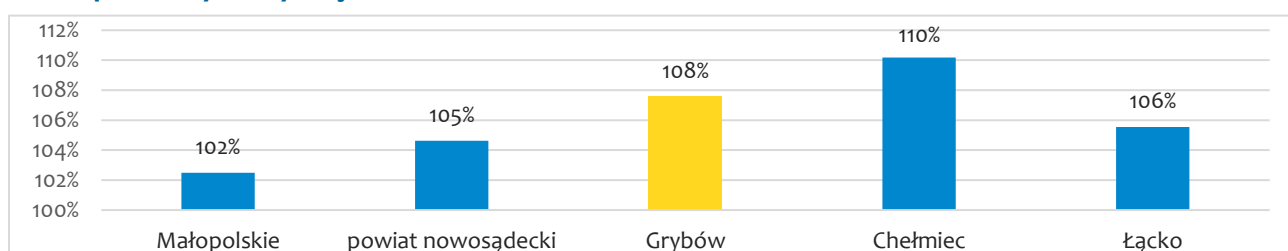
WYMIAR SPOŁECZNY

DEMOGRAFIA

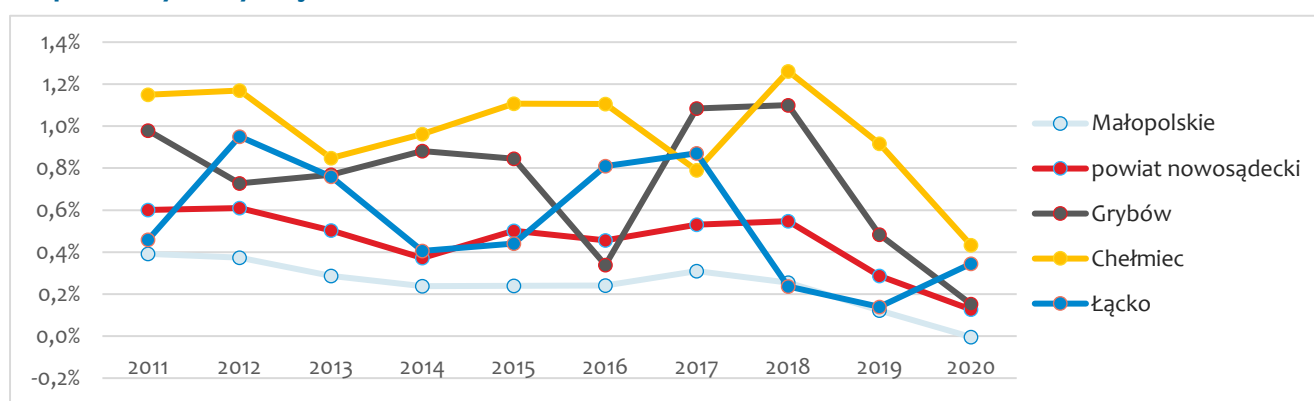
- W gminie Grybów w 2020 roku zameldowanych było 25 618 mieszkańców. W ostatnich 10 latach (od 2010 do 2020) następował systematyczny przyrost liczby mieszkańców, łącznie o 1 810 osób, tj. 8% ludności. Wśród porównywanych jednostek wyższy przyrost liczby mieszkańców odnotowała jedynie gmina Chełmiec (wzrost o 10% w skali 10 lat). Miejscowościami z najwyższą liczbą mieszkańców na terenie gminy Grybów są Ptaszkowa (3 333 osoby, 7% mieszkańców), Biała Niżna (2 740, 5%), Stróże (2 629, 5%) oraz Kąclowa (2 555, 5%). Gęstość zaludnienia w gminie Grybów w 2020 roku osiągnęła wartość 167 os/km² i była niższa niż średnia dla województwa małopolskiego (225), jednak wyższa niż średnia dla powiatu nowosądeckiego (140).
- Wzrost liczby ludności na przestrzeni ostatnich lat jest związany przede wszystkim z utrzymującym się dodatnim saldem ruchu naturalnego na poziomie około 150-200. Corocznie w gminie rodzi się ok. 300-400 dzieci. Najwięcej dzieci w badanym okresie od 2016 do 2020 roku urodziło się w roku 2018 (ponad 400), co przyczyniło się do osiągnięcia wskaźnika salda ruchu naturalnego na 1000 mieszkańców na poziomie 8,2 i było najwyższym w całym badanym okresie w gminie Grybów.
- Gmina Grybów wyróżniała się pozytywnie pod względem wartości wskaźnika salda ruchu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na tle powiatu oraz województwa, osiągając podobne wskaźniki do gmin Chełmiec oraz Łącko. Warto zwrócić uwagę, że w 2020 roku wartość salda ruchu naturalnego wyraźnie odróżnia się od pozostałych lat – w gminie Grybów saldo ruchu naturalnego osiągnęło wartość jedynie 54, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosło 2,1. Na taki spadek wartości tego wskaźnika miała wpływ zwiększona liczba zgonów (w 2020 roku liczba zgonów wyniosła 257 i była większa o prawie 60 w stosunku do poprzednich lat). Podobnie sytuacja wygląda w innych jednostkach wskazanych do analizy. Powodem wzrostu zgonów była pandemia wywołana przez COVID-19. W przeciwieństwie do ruchu naturalnego ludności ruch migracyjny przyjmuje w gminie Grybów dość niekorzystne trendy. Liczba zameldowań i wymeldowań oscylują wokół wartości 200, jednak w ostatnich dwóch latach ruch migracyjny był ujemny (więcej osób wymeldowało się niż zameldowało na terenie gminy). Podobnie sytuacja kształtuje się w powiecie nowosądeckim.
- W gminie Grybów w 2020 roku mieszkało jedynie 14,6% osób w wieku poprodukcyjnym i pomimo wzrostu tego wskaźnika o 0,8 pp. na tle województwa i powiatu, gmina Grybów wypada bardzo korzystnie. Podobnie do gminy Grybów wskaźniki osiągnęły także gminy Chełmiec (14,2%) oraz Łącko (14,5%). Najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje miejscowość Polna (18%), Ptaszkowa (17%) oraz Stróże (17%), z kolei najwięcej osób w wieku przedprodukcyjnym mieszka w miejscowościach Wawrzka (35%), Binczarowa (30%) oraz Kąclowa (30%).

Wykres 1. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów.

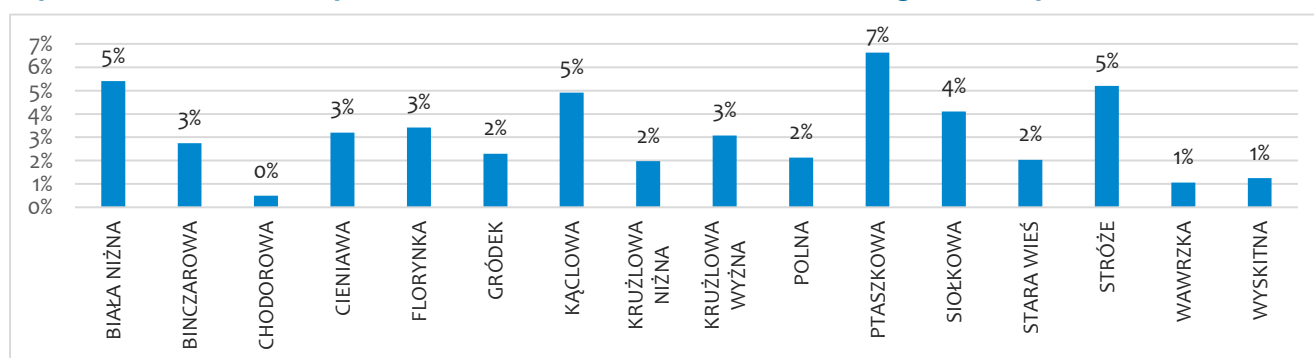
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 2. Procentowa zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

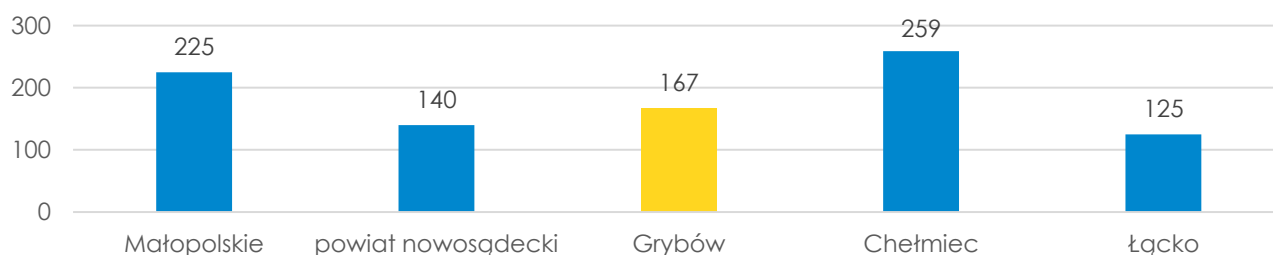
Wykres 3. Roczna zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 4. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów.

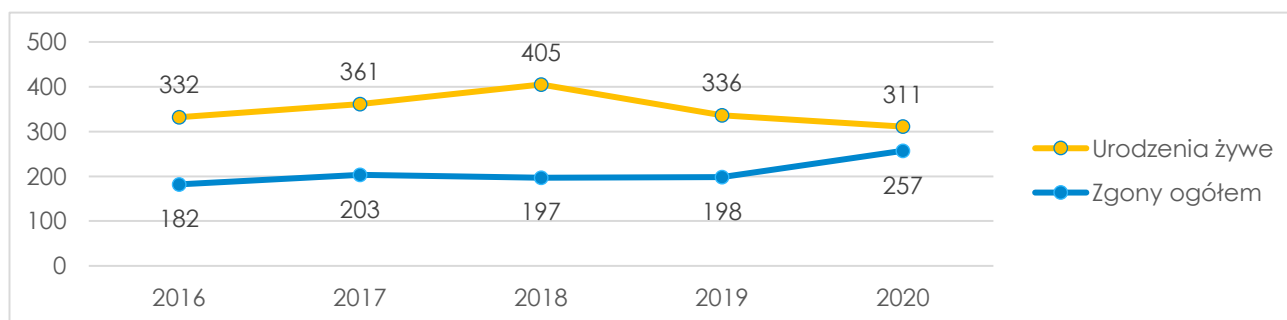
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Grybów.

Wykres 5. Gęstość zaludnienia w 2020 roku w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.

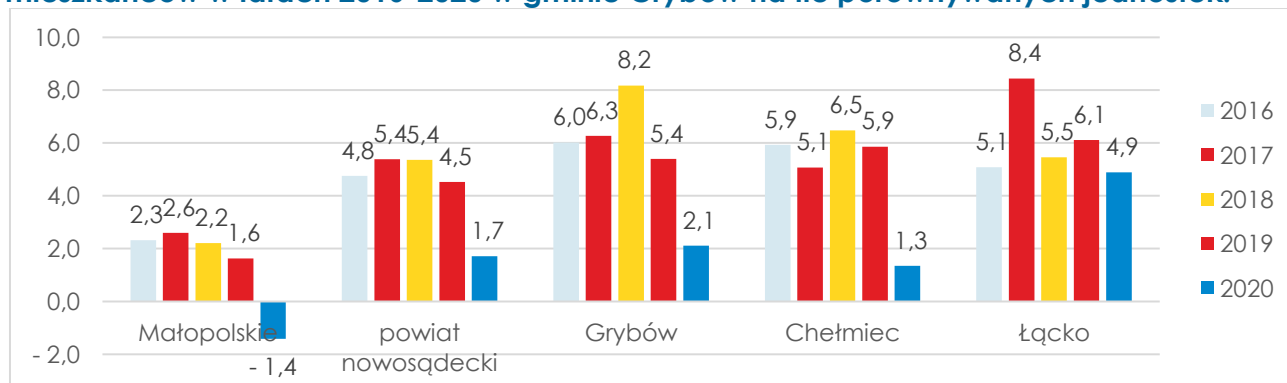
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 6. Ruch naturalny (liczba urodzeń żywych oraz zgonów ogółem) w gminie Grybów w latach 2016-2020.

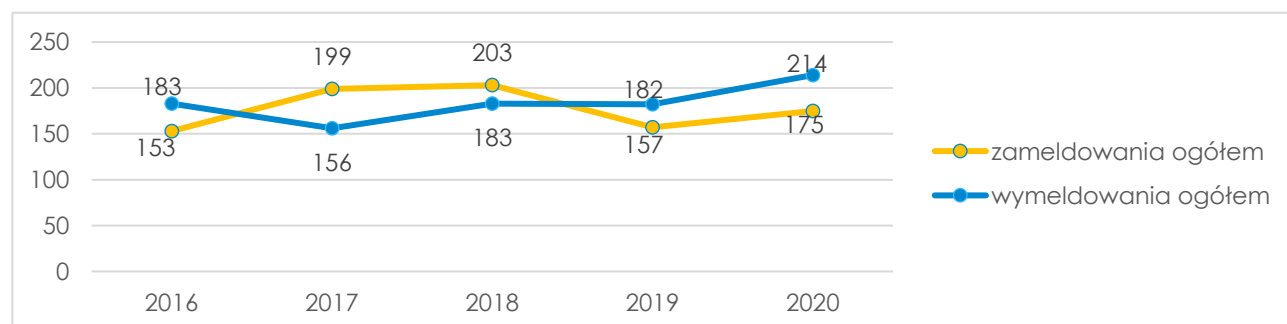
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 7. Ruch naturalny (liczba urodzeń żywych oraz zgonów ogółem) na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.

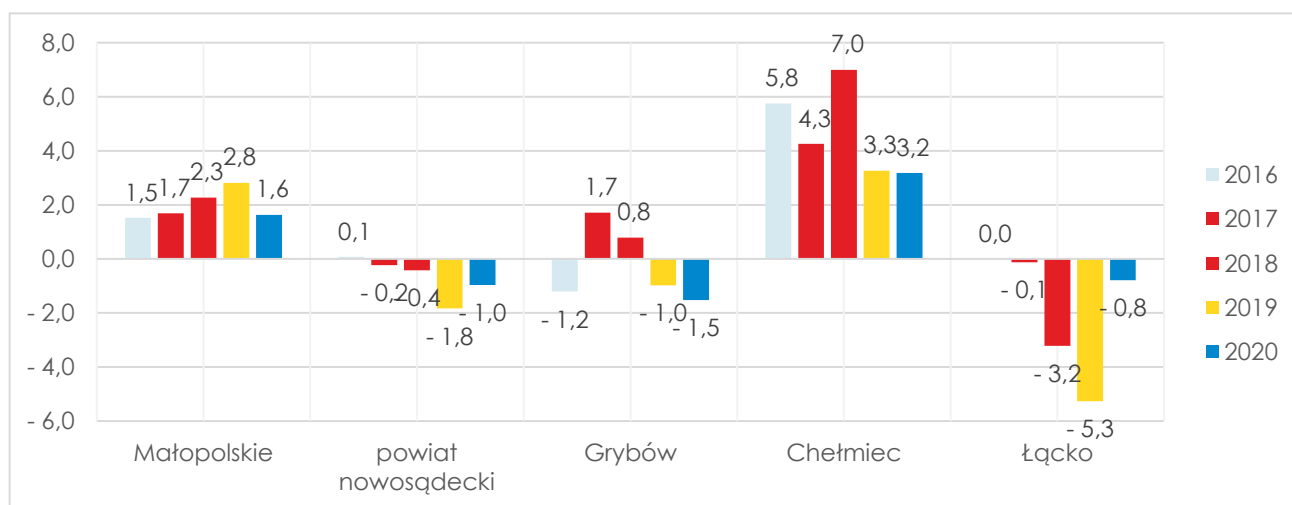
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 8. Ruch migracyjny (liczba zameldowań oraz wymeldowań ogółem) w gminie Grybów w latach 2016-2020.

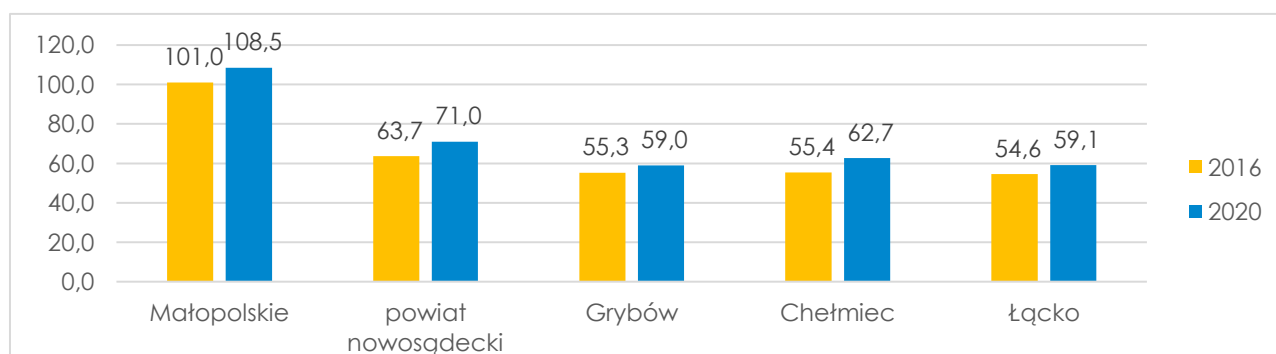
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 9. Ruch migracyjny (liczba zameldowań oraz wymeldowani ogółem) na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 10. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2016 i 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.

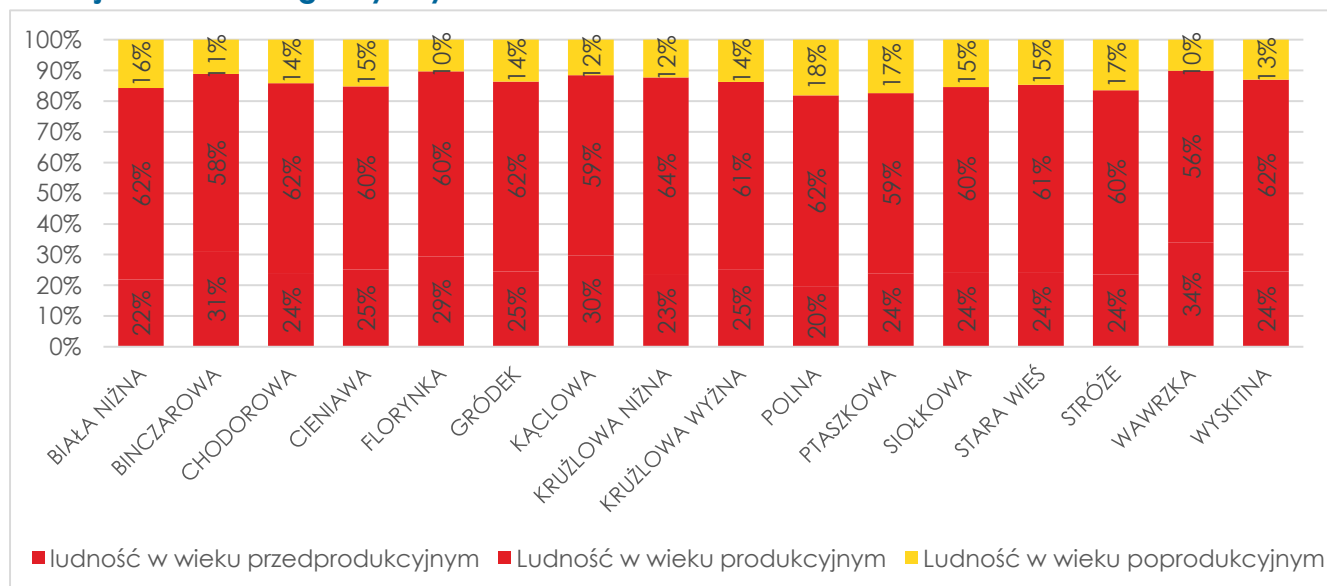
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 7. Odsetek ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2016 i 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek (w %).

	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Małopolskie	18,9	19,1	62,0	60,2	19,1	20,7
Powiat nowosądecki	23,1	22,5	62,2	61,5	14,7	16,0
Grybów	25,0	24,7	61,1	60,7	13,8	14,6
Chętniec	23,3	22,7	63,8	63,1	12,9	14,2
Łącko	24,7	24,6	61,8	60,9	13,5	14,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 11. Odsetek ludności według ekonomicznych grup wieku w 2020 w miejscowościach gminy Grybów.

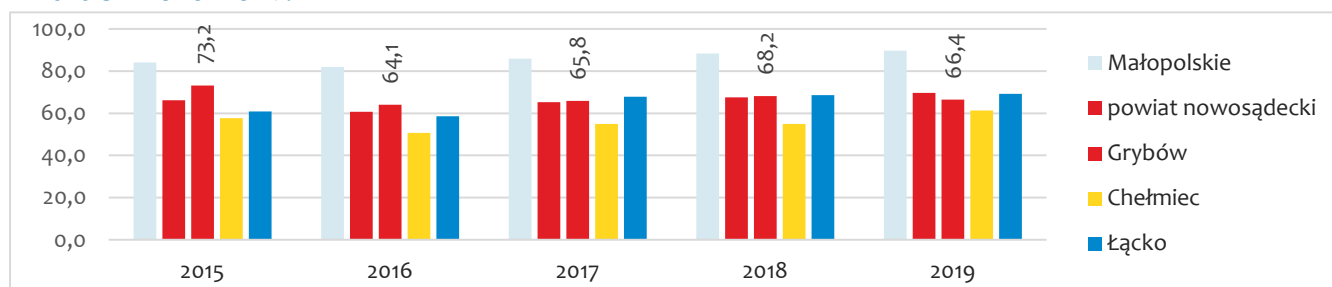

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Grybów.

EDUKACJA

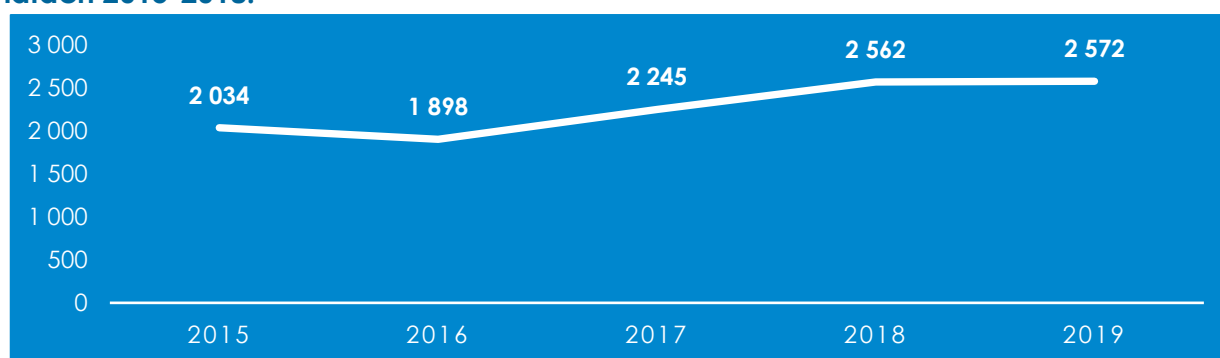
- W gminie Grybów w 2020 roku działało 7 przedszkoli samorządowych (po jednym w Białej Niżnej, Kącłowej, Krużłowej Wyżnej, Siołkowej i Stróżach oraz 2 w Ptaszkowej), 8 oddziałów przedszkolnych (w miejscowościach Binczarowa, Cieniawa, Florynka, Gródek, Polna, Stara Wieś, Wawrzyńska i Wyskitna), a także 4 przedszkola niepubliczne i 1 niepubliczny rehabilitacyjny punkt przedszkolny. Łącznie placówki te zapewniają łącznie 874 miejsca, z czego 675 w placówkach publicznych, a wychowaniem przedszkolnym objętych było 685 dzieci z terenu gminy w wieku 2,5 – 5 lat (511 w placówkach publicznych). Warto również zwrócić uwagę na fakt, że w ciągu ostatnich dwóch lat liczba miejsc w placówkach publicznych wychowania przedszkolnego wzrosła o 50 (25 w przedszkolach samorządowych oraz 25 w oddziałach przedszkolnych).
- Na terenie gminy Grybów funkcjonuje 15 szkół podstawowych, do których w 2019 roku uczęszczało łącznie 2 572 uczniów. Komfort nauki jest dobry, na 1 oddział przypada 17 dzieci (wyk. 14).
- Wyniki egzaminów ósmoklasisty w ostatnich 3 latach w gminie Grybów utrzymywały się na poziomie średniej dla powiatu nowosądeckiego (tab. 2), odbiegając jednak od średnich wyników dla województwa małopolskiego – w szczególności w przypadku egzaminu z języka angielskiego.

Wykres 12. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2015-2019.

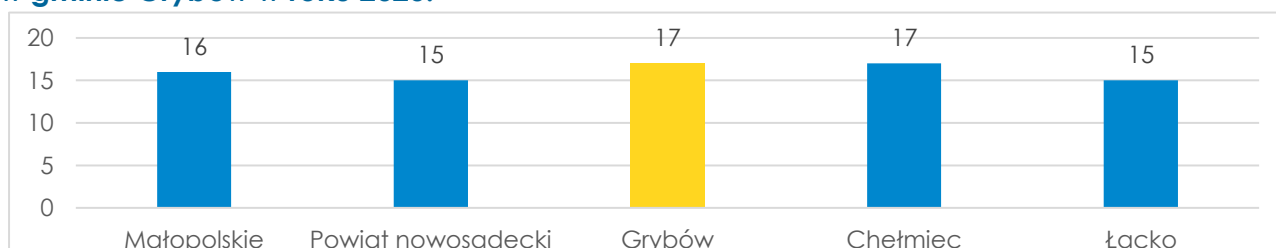
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 13. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w gminie Grybów w latach 2015-2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 14. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych w gminie Grybów w roku 2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 8. Średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty w latach 2019-2021.

	j. polski			matematyka			j. angielski		
	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019
Małopolskie	64	62	63	52	51	45	69	57	59
Powiat nowosądecki	62	58	62	47	46	44	60	48	51
Grybów	62	58	62	46	48	45	59	48	52
Chełmiec	61	60	61	49	46	44	62	50	53
Łącko	59	53	63	46	42	41	54	43	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Grybów.

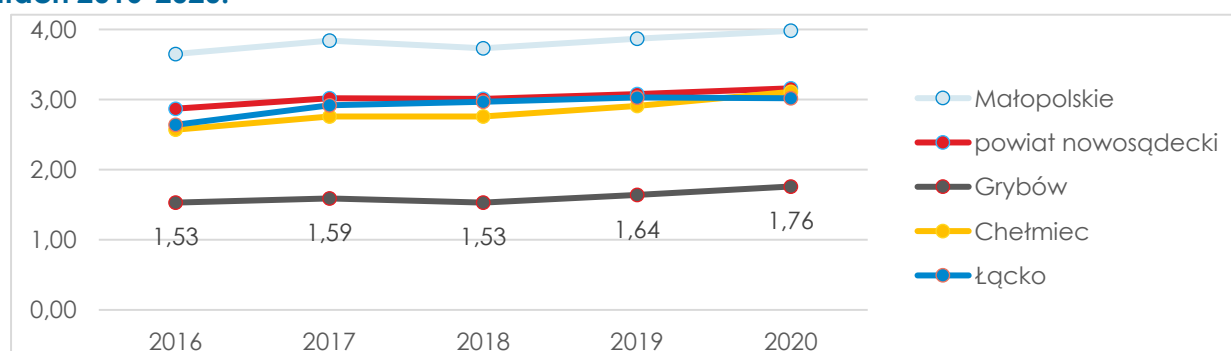
AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA, KULTURA I CZAS WOLNY

- Organizacje pozarządowe mają możliwość realizacji zadań publicznych w ramach rocznych gminnych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. W trybie konkursu ofert w 2020 r. zrealizowano 10 zadań (spośród 14 ofert), natomiast w trybie małych zleceń – 6. Na te działania z budżetu gminy wyznaczono 212 tys. zł. Na 1000 mieszkańców przypada 1,46 organizacji pozarządowych i jest to wartość niższa od wszystkich porównywanych jednostek. Ponadto wskaźnik ten ulegał tylko nieznacznym zmianom w ostatnim pięcioleciu (wyk. 15).
- Aktywność mieszkańców jest także często mierzona poziomem frekwencji wyborczej. Ta w gminie Grybów kształtuje się na dobrym poziomie, przekraczającym średnią powiatową i regionalną. W wyborach parlamentarnych w 2019 r. wzięło udział 68,3% uprawnionych do głosowania, natomiast w wyborach samorządowych w 2018 r. – 57,7% (wyk. 18 oraz 19).
- W 2020 na utrzymanie boisk i organizację imprez sportowych promujących gminę wydatkowano 57 tys. zł. W ramach programu rewitalizacji od 2018 r. utworzono 2 nowe przestrzenie wolnego czasu, 2 nowe obiekty sportowo-rekreacyjne i 1 nowy obiekt kulturalny.
- Za organizację czasu wolnego odpowiadają Gminny Ośrodek Kultury (GOK), Gminna Biblioteka Publiczna (GBP) oraz Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji. W czasie opracowania diagnozy trwała budowa nowego obiektu Gminnego Ośrodka Kultury oraz Biblioteki Publicznej (ukończenie w 2022 r.).
- Aktywność organizacji muzycznych: chóry, orkiestry, zespoły teatralne, w tym:
 - Zespół Regionalny "Skalnik",
 - Schola Dominikańska „Lumen”,
 - Dziecięcy Zespół Regionalny POGÓRZAŃSKIE DZIECI,
 - Orkiestra z Ptaszkowej,
 - Młodzieżowa Orkiestra Dęta z Kruźlowej,
 - Zespół ludowy "KRUŻLOWIANIE",
 - Echo Jaworza,
 - Chór z Ptaszkowej,
 - Chór parafialny "CANTATE DEO",
 - CHÓR MĘSKI „SIOŁKOWIANIE”.
 - Dodatkowo przy gminnych OSP działają 2 zespoły artystyczne oraz 1 orkiestra.
- W koła działające przy GOK zaangażowanych było 617 osób (2021 r.), a w zespoły artystyczne – 801 osób. Jednostka organizuje liczne wydarzenia, o różnej skali – w okresie 2016-2020 odbyło się ich 872, co daje średnio 174 wydarzenia rocznie. Z wyliczeń GOK wynika, że łącznie uczestniczyło w nich 280 tys. osób, tj. 56 tys. rocznie. Tylko na zajęcia muzyczne, wokalne, taneczne, plastyczne, sportowe instrumentalne, czy też turystyczne organizowane przez GOK uczęszczało 1995 osób rocznie. Podejmowane są także innego rodzaju inwestycje w ofertę kulturalną m.in. zakup sceny mobilnej wraz z wyposażeniem ułatwiających organizację wydarzeń gminnych. Różnorodna oferta sportowo-

rekreacyjna jest zapewniona m.in. przez lodowisko w Białej Niżnej, Centrum Sportów Zimowych, park linowy.

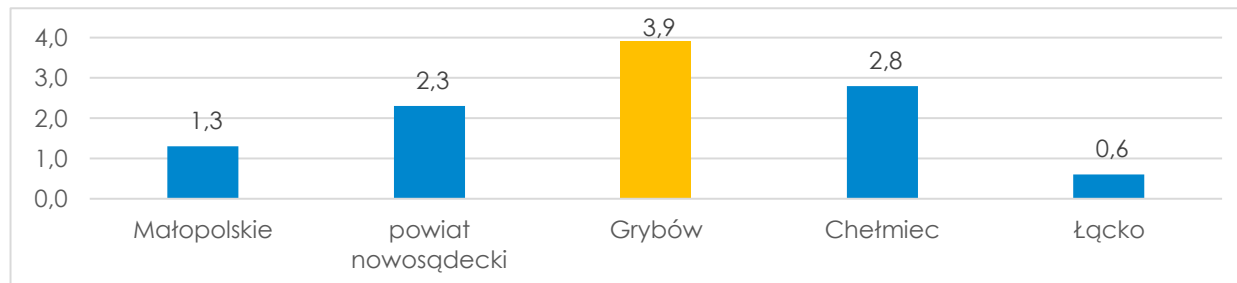
- Ważną instytucją kultury w gminie jest Gminna Biblioteka Publiczna. Bogaty księgozbiór pozwolił osiągnąć wartość 4 woluminów na 1000 mieszkańców (2020 r.). Co dziesiąty mieszkaniec jest zarejestrowany jako czytelnik. Średnio mieszkaniec gminy wypożycza 1,5 książki. Oprócz udostępniania księgozbiorów, drugim ważnym obszarem działania GBP są wydarzenia kulturalno-biblioteczne. W okresie 2016-2020 odbyły się 682 takie wydarzenia, tj. średnio 136 rocznie, a wzięło w nich udział łącznie 16 tys. osób (średnio 3 tys. rocznie).

Wykres 15. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020.

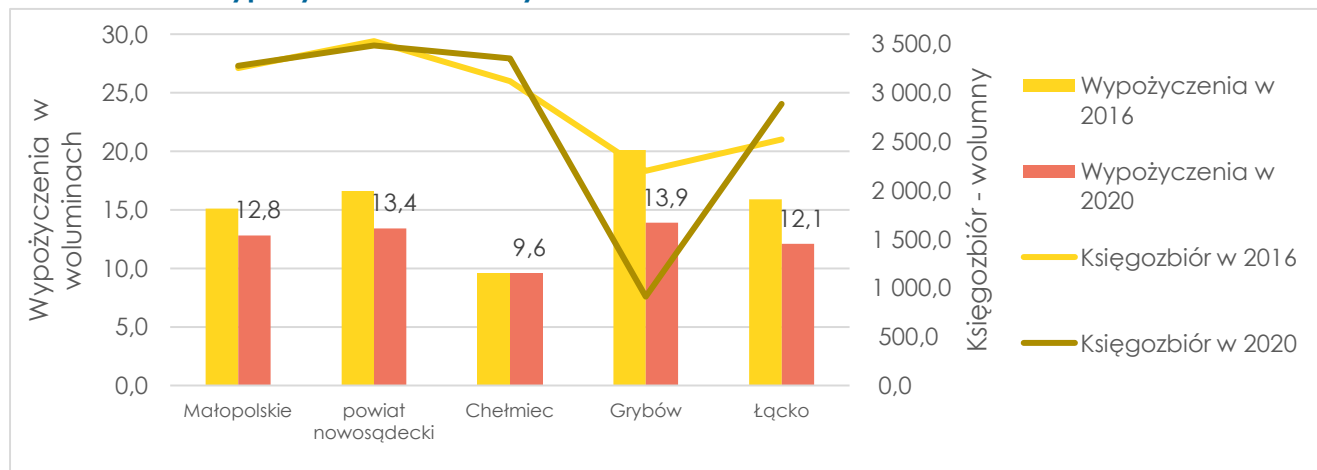
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 16. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności w 2020 r.

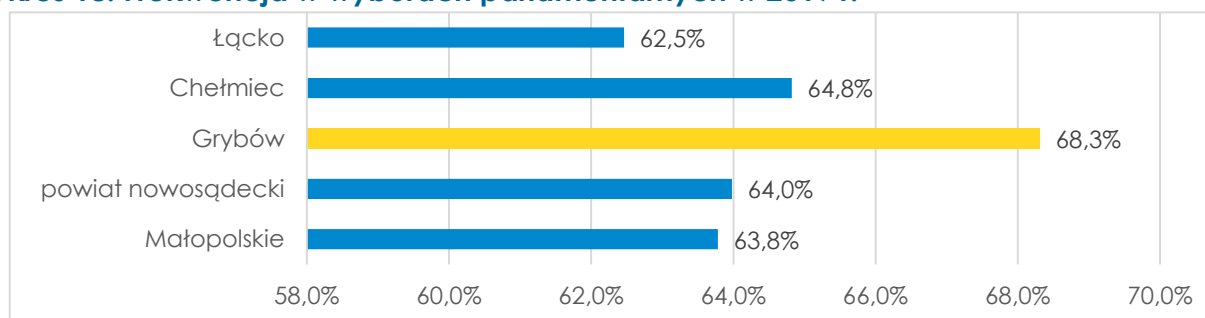

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

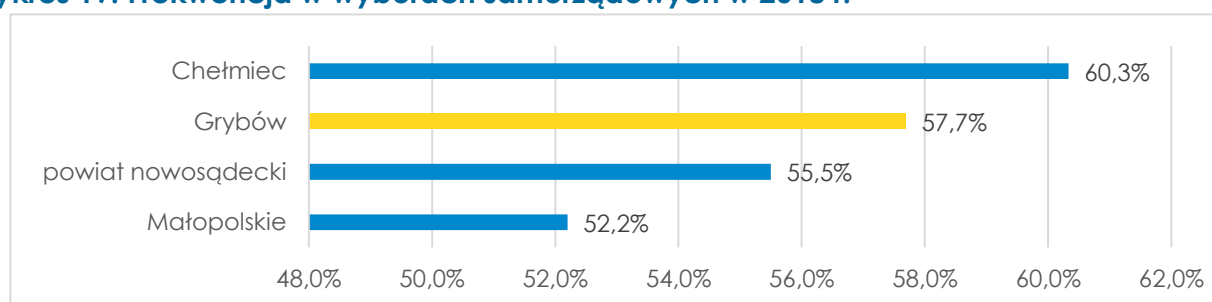
Wykres 17. Aktywność biblioteczna mieszkańców w 2016 i 2020 r. – księgozbiór na 1000 ludności oraz wypożyczenia na 1 czytelnika.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 18. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wykres 19. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej. Brak danych dla gminy Łącko.

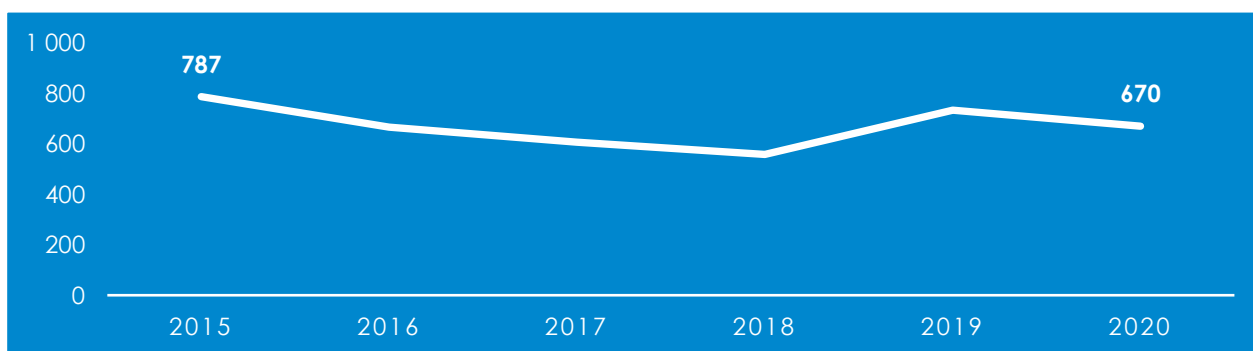
POMOC SPOŁECZNA I OPIEKA ZDROWOTNA

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grybowie, działając w zakresie ustawy o pomocy społecznej jako instytucja zajmująca się pomocą skierowaną do osób znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, w roku 2020 objął swym działaniem 670 rodzin, w których zamieszkuje 2557 osób. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej systematycznie spada.
- Ze świadczeń pomocy społecznej w 2020 roku skorzystało 1 459 osób, co stanowiło 5,7 % wszystkich mieszkańców gminy. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w 2019 roku skorzystało 1 037 osób, co było wynikiem wyższym w porównaniu do wszystkich wybranych jednostek do analizy.
- W gminie Grybów najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną w 2020 r. było kolejno: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Świadczenia z pomocy społecznej są przyznawane osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie pokonać wykorzystując własne zasoby, uprawnienia i możliwości. Sytuacja ta może polegać np. na braku pracy, złej sytuacji zdrowotnej czy mieszkaniowej.
- W obszarze ochrony zdrowia gmina Grybów dysponuje szerokim zapleczem usług rehabilitacyjnych. Gmina aktywnie współpracuje z Centrum Szkoleniowo-Rehabilitacyjnym im. Ojca Pio, Centrum Sportowo-Rehabilitacyjnym SM, Centrum Rehabilitacyjno-Medycznym Jazmed w Ptaszkowej i Przychodnią Rehabilitacyjną

Spółdzielnia Inwalidów „Karpaty”. Znaczne wydatki budżetu gminy występują w obszarze profilaktyki uzależnień, w tym dofinansowania ośrodków w Gorlicach czy Nowym Targu. W Stróżach funkcjonuje Hospicjum im. Chrystusa Króla.

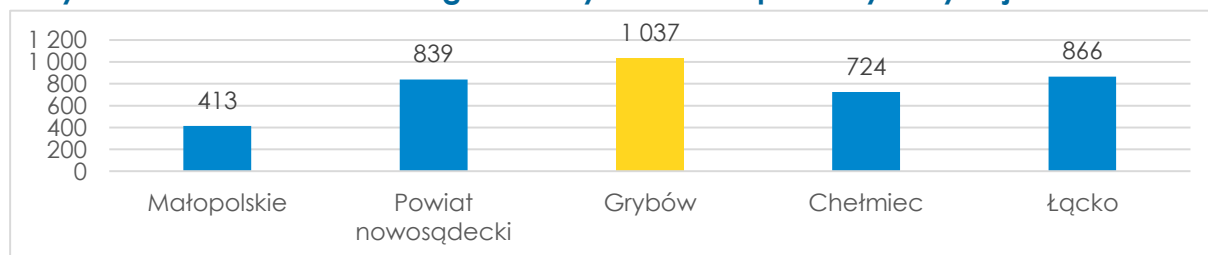
- Z myślą o osobach ze szczególnymi potrzebami w Siołkowej funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej (42 uczestników w chwili opracowania diagnozy). Oprócz tego gmina wspiera osoby z niepełnosprawnościami przy współudziale lokalnych NGO (np. Spartakiada). Ze wsparciem środków finansowych z PFRON uruchomiono autobus dla osób z trudnościami w poruszaniu się. W ramach podnoszenia dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej w 2020 r. sporządzono inwentaryzację istniejących barier.
- Wszyscy mieszkańcy mogą korzystać z oferty funkcjonujących przychodni. Na 10 tys. mieszkańców przypadają ok. 4 przychodnie (podobnie do wartości dla powiatu). Działają Centrum Jazmed, prywatne gabinety, a także 4 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej:
 - NZOZ „Ośrodek Zdrowia” w Ptaszkowej,
 - NZOZ Lekarz Rodzinny w Stróżach,
 - NZOZ Lekarz Rodzinny w Krużlowej,
 - Ośrodek Zdrowia Florynka NZOZ Bomed.
- Do dyspozycji mieszkańców jest 10 aptek i punktów aptecznych.

Wykres 20. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w gminie Grybów w 2020 roku.

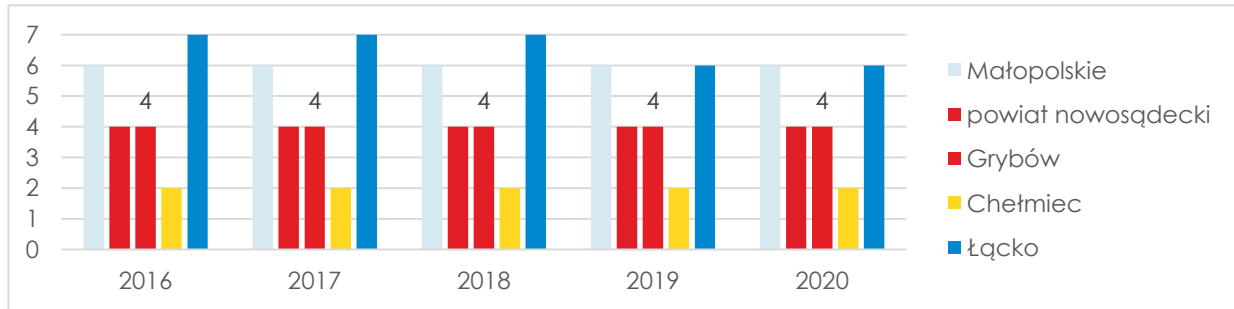

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

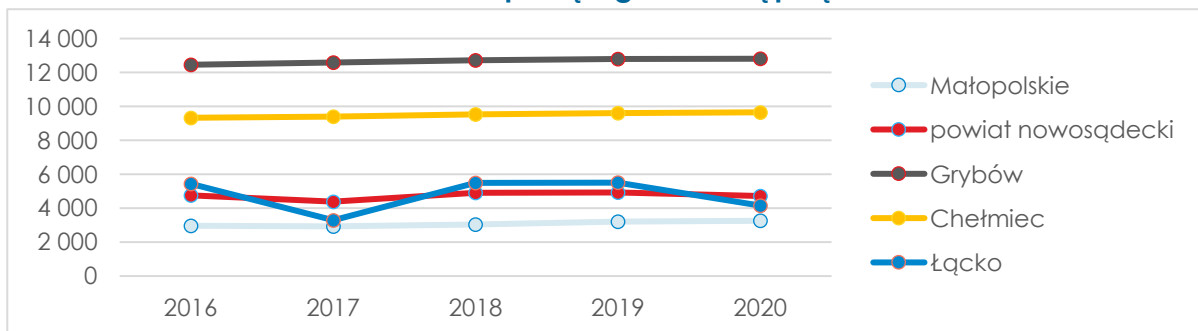
Wykres 21. Liczba osób korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2019 roku w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 22. Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 23. Liczba mieszkańców na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2016-2020

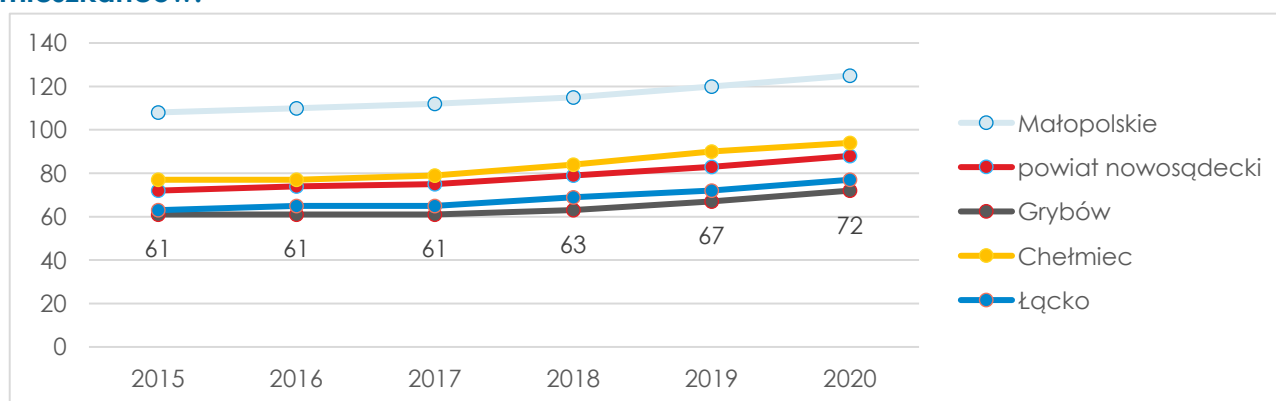
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

WYMIAR GOSPODARCZY

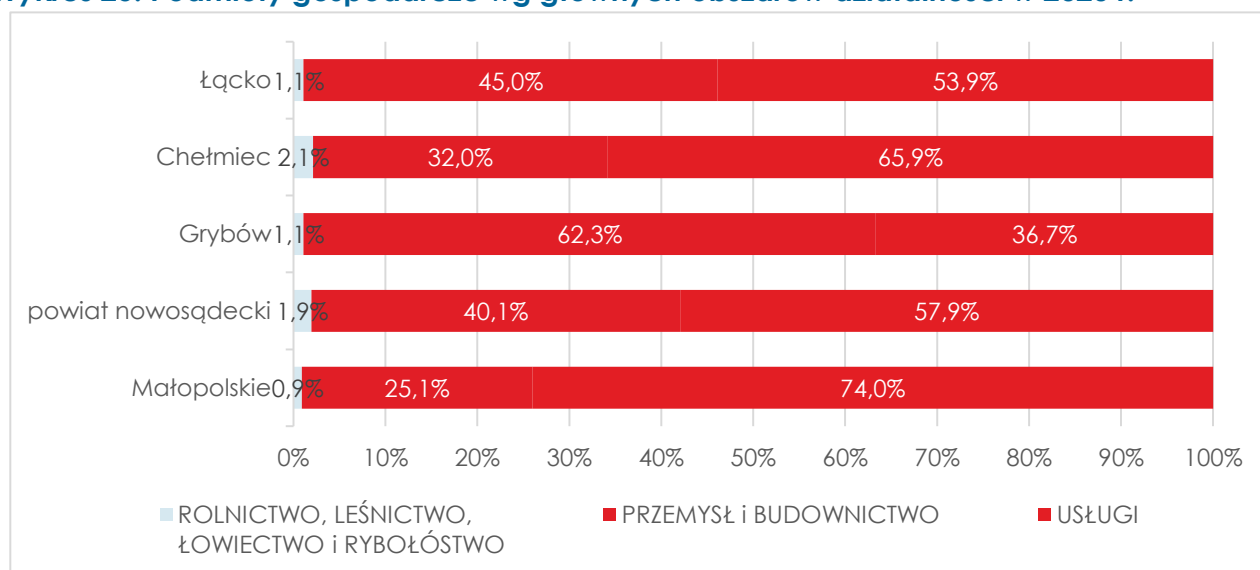
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- Gmina Grybów charakteryzuje się stosunkowo niskimi wskaźnikami przedsiębiorczości. W rejestrze REGON w 2020 r. zarejestrowane były 1 852 podmioty. Oznacza to, że na 100 mieszkańców przypadało 72 podmioty, tj. mniej niż w każdej z analizowanych jednostek. Dla całego regionu wartość ta była dwukrotnie wyższa – 125 (wyk. 24). W każdej z jednostek utrzymuje się podobne tempo wzrostu (przyśpieszenie po 2017 roku), wobec czego ich kolejność wg wartości wskaźnika nie zmienia się.
- Lokalny rynek jest zdominowany przez niewielkie przedsiębiorstwa – 87% zatrudnia nie więcej niż 9 pracowników. Dużą rolę odgrywają podmioty zajmujące budownictwem i przemysłem. Liczna grupa przedsiębiorstw świadczy usługi budowlane, stolarskie, ślusarskie, zajmuje się naprawą sprzętu gospodarstwa domowego, czy usługami związanymi z motoryzacją i obsługą ruchu drogowego oraz transportem.
- Wg rejestru CEIDG miejscami szczególnej koncentracji działalności gospodarczej są Ptaszkowa (193 przedsiębiorstwa), Stróże (161), Biała Niżna (150) oraz Kąclowa (121). Natomiast przedsiębiorczość w najmniejszym stopniu rozwinęła się (m.in. ze względu na wielkość miejscowości) w Chodorowej, Wyskitnej, Polnej i Wawrzce, w których było zarejestrowanych mniej niż 30 działalności.
- Spośród podmiotów gospodarczych działających na obszarze gminy należy wyróżnić kilka szczególnie wpływających na miejscowy rynek pracy oraz markę gminy Grybów. Są to m.in. „Wac-Woj.” Sp. z o.o., Gospodarstwo Pasieczne „Sądecki Bartrnik” Sp. z o.o., Browar Pilweizer S.A., „Goran” Sp. z o.o., Stelmach Sp. z o.o. Sp. komandytowa, FPHU „Rodbruk” Józef Rodak, Metbud Sp. z o.o.
- W rankingu Gepardy Biznesu Województwa Małopolskiego 2020, obejmującego 4709 podmiotów, uwzględniono 11 podmiotów z terenu gminy Grybów. W pierwszym „1000” znalazły się tylko dwie firmy: Bud-Maxi Sp. z o.o. (109) oraz WW Building Poland Sp. z o.o. (841).

Wykres 24. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 1000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 25. Podmioty gospodarcze wg głównych obszarów działalności w 2020 r.

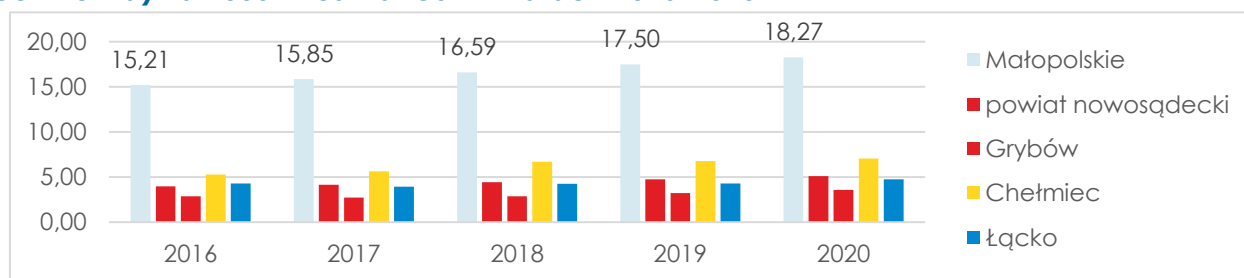
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD 2007

Sekcja	2016	2017	2018	2019	2020
Budownictwo	806	811	858	920	992
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	183	175	172	178	193
Przetwórstwo przemysłowe	133	131	138	148	155
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników lub produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	63	68	81	89	102
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	71	69	73	82	92
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	43	49	52	52	57
Edukacja	51	52	45	46	48
Transport i gospodarka magazynowa	27	31	27	32	37
Informacja i komunikacja	22	21	22	26	28
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	19	22	22	27	28
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	28	28	25	25	26
Działalność zw. z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	20	19	21	24	24
Działalność zw. z kulturą, rozrywką i rekreacją	15	13	14	20	22
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	18	22	22	20
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	18	18	18	17	17
Działalność zw. z obsługą rynku nieruchomości	5	6	4	4	5
Dostawa wody; gosp. ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	3	3	4	4
Górnictwo i wydobywanie	1	1	1	1	2

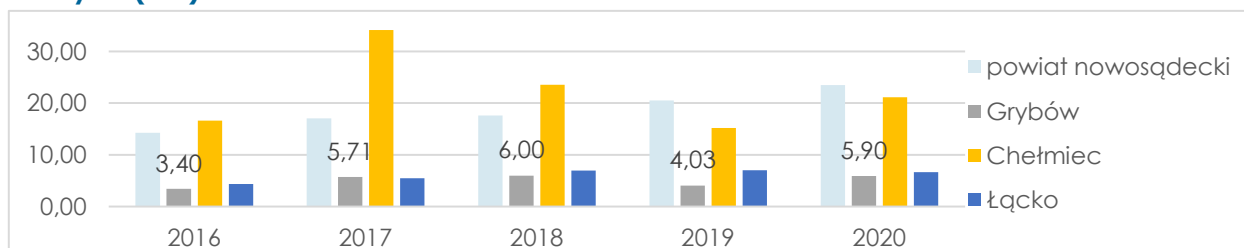
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 26. Innowacyjność – liczba firm z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 27. Wpływ do budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego (w zł) od osób prawnych (CIT) na 1 mieszkańca w latach 2016-2020

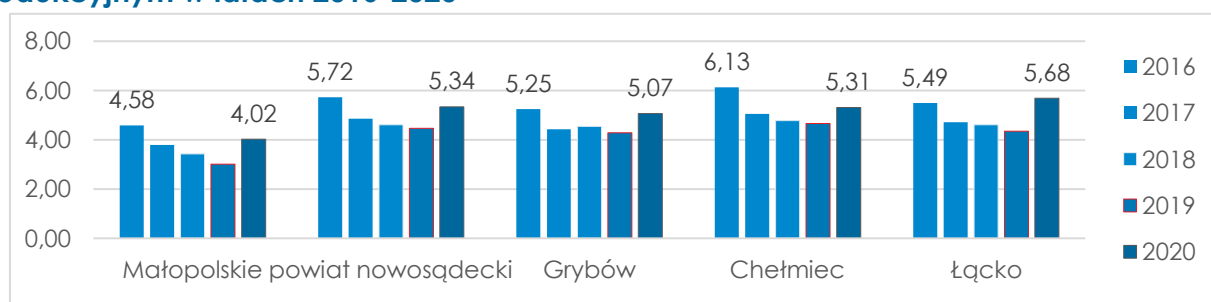
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

PRACA

- Stan miejscowej przedsiębiorczości, ale i ponadlokalne powiązania gospodarcze wpływają na kondycję rynku pracy. W 2020 r. w gminie Grybów było 788 osób bezrobotnych, z czego ponad połowa (438) długotrwale, tj. ponad 12 miesięcy. W tym gronie zdecydowanie przeważają kobiety (65%), co świadczy o wielu wyzwaniach związanych z ich aktywizacją. Dodatkowo aż 1/3 bezrobotnych to osoby do 30 r. ż. Pod względem wykształcenia problem bezrobocia najbardziej dotyczy osoby z wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym (216 os.) oraz zasadniczym zawodowym (236 os.).
- Wskaźnik bezrobocia (liczba osób bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym, wyk. 27) w gminie Grybów (5,07) jest tylko nieznacznie niższy od wartości dla powiatu oraz okolicznych gmin. Po okresie wyraźnego spadku po 2016 r., wartość wskaźnika bezrobocia w analizowanych jednostkach ponownie wzrosła, niejednokrotnie do poziomu wyższego niż 5 lat temu. Jest to jednak w największej mierze wynikiem obostrzeń gospodarczych, które pojawiły się wraz z rozwojem pandemii COVID-19.
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Grybów wynosiło w 2019 r. 3 909,31 zł, co odpowiadało dokładnie ¼ przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce (5 182 zł) oraz 76,7% jego wysokości w województwie małopolskim (5 098 zł).
- Gmina Grybów jest mało atrakcyjna dla pracowników z innych gmin. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Grybów 1 949 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, z kolei 602 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów

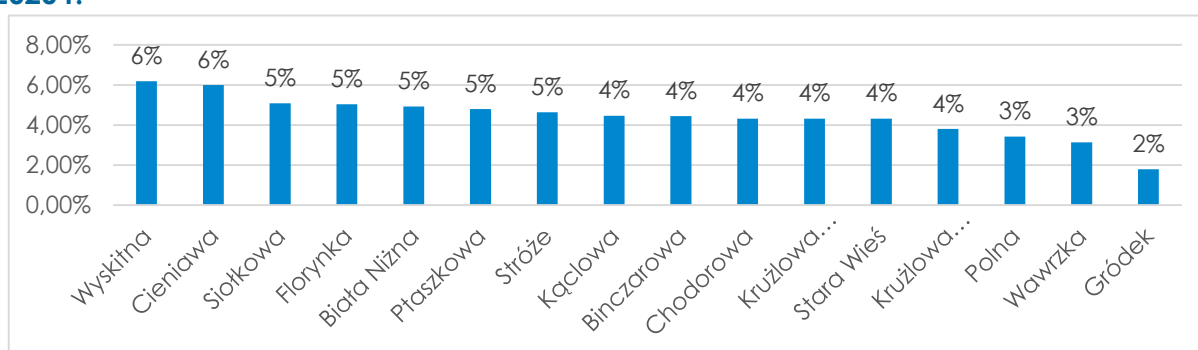
i wyjazdów do pracy wynosi -1 347. Wiodącym ośrodkiem gospodarczym jest stolica subregionu – Nowy Sącz.

Wykres 28. Wskaźnik bezrobocia - liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 29. Wskaźnik bezrobocia w poszczególnych miejscowościach gminy Grybów w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i UG Grybów.

TURYSTYKA

— Szczególnym znakiem rozpoznawczym gminy Grybów jest jej obecność na Szlaku Architektury Drewnianej. Znajdują się na nim następujące zabytki:

- Cerkiew pw. Św. Dymitra w Binczarowej,
- Kościół pw. Św. Wojciecha Biskupa w Kąclowej,
- Kościół pw. Narodzenia NMP w Krużłowej,
- Kościół pw. Św. Andrzeja w Polnej,
- Kościół pw. Wszystkich Świętych w Ptaszkowej
- oraz skansen pszczelarski w Stróżach.

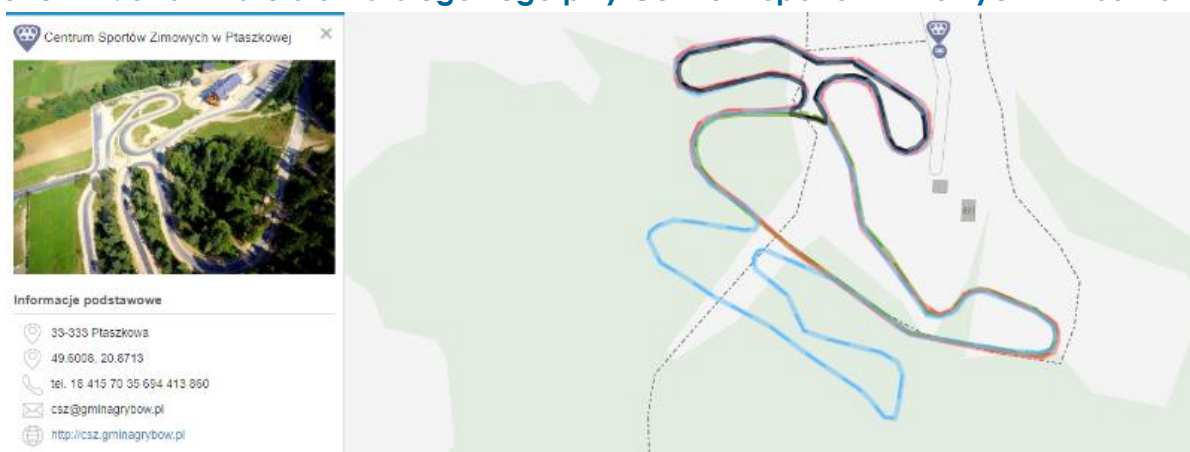
Wraz z zabytkami znajdującymi się na Szlaku Architektury Drewnianej w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków ujętych jest 14 zabytków z obszaru gminy.

— Gmina dysponuje dobrze rozwiniętą infrastrukturą sportowo-rekreacyjną. Przebiegają tu dwa szlaki rowerowe. Uruchamiane są stacje obsługi rowerzystów, w których można m.in. odpocząć, naprawić rower czy skorzystać z map. Ponadto Gmina posiada trasy biegowe

i nartorolkowe (o długościach 0,5km, 1,0km, 1,5km, 2,5km) zlokalizowane przy Centrum Sportów Zimowych (rys. 21) oraz wyciąg narciarski w Cieniawie z 3 wyciągami (50m, 300m, 500m).

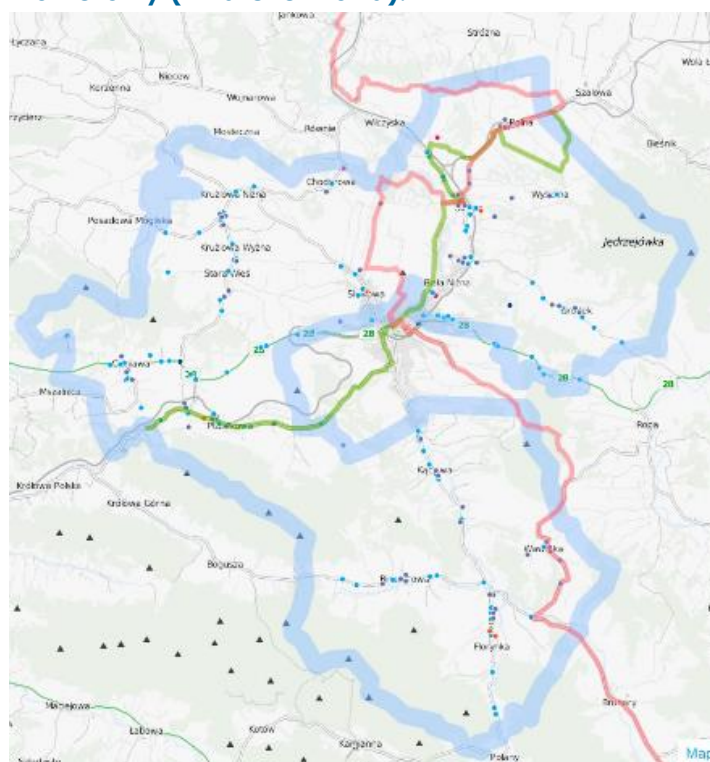
- Odwiedzający gminę mogą korzystać z przebiegających przez nią tras rowerowych oraz pieszych. Sieć rowerowa opiera się o dwa regionalne szlaki krzyżujące się na pograniczu Białej Niżnej i miasta Grybów: Wielokulturowy Szlak Rowerowy (32 km na terenie gminy) oraz Królewski Szlak Rowerowy (21 km). Są one częścią Karpackiego Szlaku Rowerowego obejmującego łącznie 800 km tras w całej Małopolsce. W celu ułatwienia rowerzystom orientacji w lokalnych szlakach oraz pozyskania informacji o okolicy uruchomiono aplikację smartfonową o nazwie „Ziemia Grybowska na rowerze - przewodnik GPS”.
- Jako unikalne atrakcje turystyczne gminy Grybów należy ponadto uznać:
 - Muzeum Pszczelarstwa w Stróżach – otwarte 2000 r. przez właścicieli firmy pszczelarskiej Gospodarstwo Pasieczne "Sądecki Bartnik". Muzeum promuje pszczelarstwo poprzez organizowane wizyty z przewodnikiem, możliwość degustacji czy imprezy plenerowe.
 - Browar Pilsweizer S.A. – browar regionalny w Siołkowej, który rozpoczął działalność już w 1804 r., natomiast od 2007 r. sprzedaje piwo pod nową marką Pilsweizer. Jedną z koncepcji rozwoju browaru zakłada utworzenie hotelu i ośrodka spa.
- Rozwój turystyki wymaga zapewnienia odpowiedniej infrastruktury towarzyszącej, przede wszystkim miejsc noclegowych i gastronomicznych. Na obszarze gminy turyści i przyjezdni mieli w 2020 r. do dyspozycji 71 miejsc noclegowych, co daje 0,46 miejsca na 1 km². To wartość wyraźnie niższa od średniej dla powiatu, która wynosi 8 miejsc na 1 km². Dodatkowo znajduje się tu 20 obiektów gastronomicznych (0,7 na 1000 mieszkańców).

Rysunek 21. Szlaki narciarstwa biegowego przy Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej.

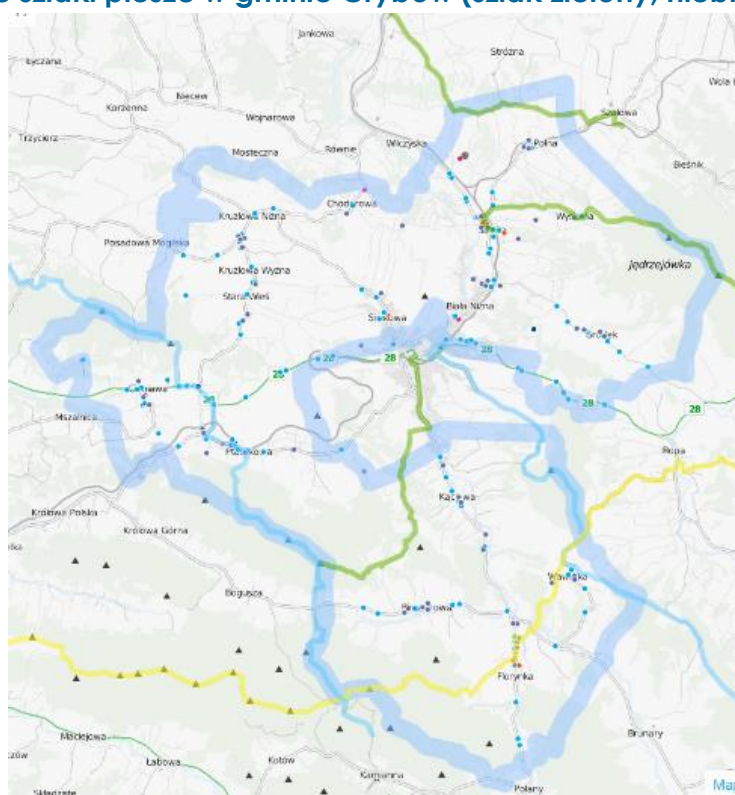
Źródło: <http://www.turystykawgminie.pl/mapa/grybow>

Rysunek 22. Główne szlaki rowerowe – Królewski Szlak Rowerowy (linia zielona) oraz Wielokulturowy Szlak Rowerowy (linia czerwona).

Źródło: <http://www.turystkawgminie.pl/mapa/grybow>

Rysunek 23. Główne szlaki piesze w gminie Grybów (szlak zielony, niebieski i żółty).

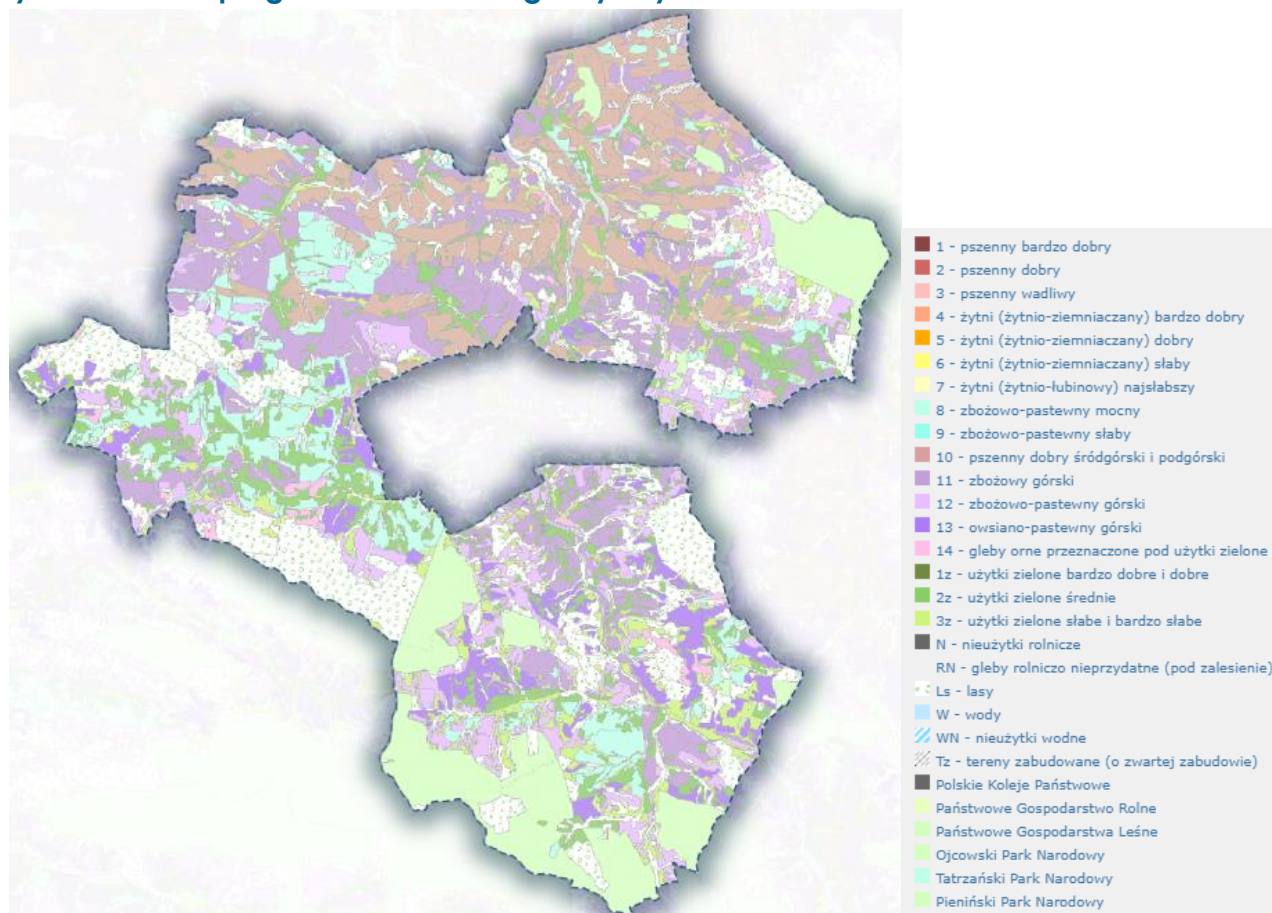
Źródło: <http://www.turystkawgminie.pl/mapa/grybow>

Rysunek 24. Obiekty Browaru Grybów w 2019 r.

Źródło: www.malopolskatogo.pl

ROLNICTWO

- Gmina Grybów w ostatnich latach utraciła status gminy typowo rolniczej, co jednak nie oznacza, że ten obszar działalności przestał mieć znaczenie dla jej rozwoju. 3/5 terytorium to użytki rolne, z których z kolei 64% to grunty orne (wyk. 30). Pod tym względem gmina posiada strukturę obszarową zbliżoną do całego regionu czy pobliskiej gminy Chełmiec. Znaczną część użytków rolnych pokrywają łąki i pastwiska trwałe (1/4).
- Miejscowe gospodarstwa rolne, m.in. z racji dużego rozdrobnienia i ukształtowania terenu, posiadają przeciętną powierzchnię 3,9 ha (dotyczy wszystkich gospodarstw powyżej 1 ha).
- Struktura glebowo-rolnicza gminy jest mocno zróżnicowana i niejednolita (rys. 1). Północna część jest zdominowana przez kompleksy pszenne dobre śródgórskie i podgórskie. Na obszarze całej gminy rozproszone są kompleksy zbożowe górskie, miejscami przedzielone kompleksami zbożowo-pastewnymi i owsiano-pastewnymi. Zachodnia część gminy w dużej części pokryta jest lasami i użytkami zielonymi średnimi, natomiast południowe peryferia to tereny Państwowego Gospodarstwa Leśnego. Niektóre tereny orne są przeznaczone pod użytki zielone. W połączeniu ze znacznym rozdrobnieniem gospodarstw (rys. 2), wynikającym m.in. z przebiegu dziedziczenia gruntów czy ukształtowania terenu, przyczynia się to do utrudnionego prowadzenia działalności rolniczej. Nadal jednak aż połowa aktywnych zawodowo mieszkańców pracuje w tym obszarze.

Rysunek 25. Mapa glebowo-rolnicza gminy Grybów.

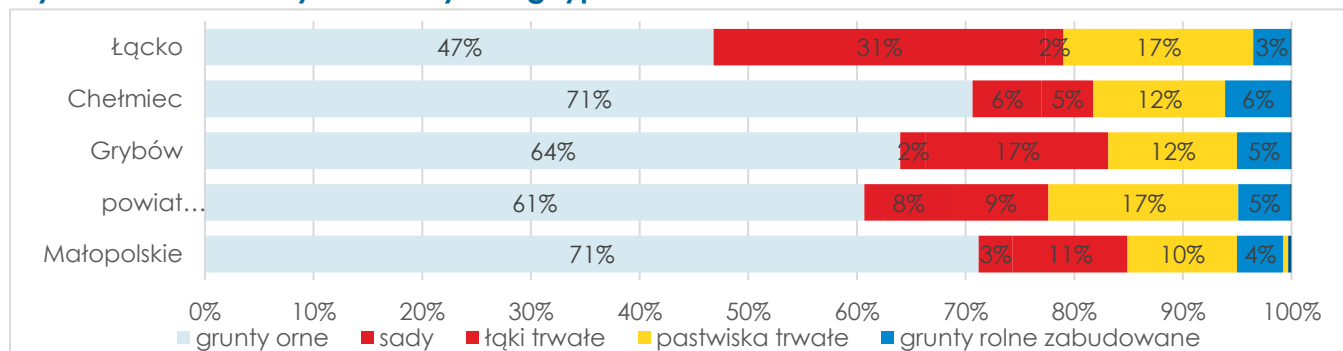
Źródło: Na podstawie: https://miip.geomalopolska.pl/mapa/glebowo_rolnicza.html.

Wykres 30. Udział użytków rolnych w powierzchni ogółem w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 26. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych na przykładzie gruntów w miejscowości Siołkowa.

Źródło: Screenshot ze strony <https://miip.geomalopolska.pl/>.

Wykres 31. Udział użytków rolnych wg typu w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i UG Grybów.

FINANSE SAMORZĄDOWE

- Stan finansów samorządowych jest silnie uzależniony polityką budżetową prowadzoną na szczeblu centralnym, a także regionalnymi uwarunkowaniami, wpływającymi np. na specyfikę wydatków. Od kilku lat w polskich samorządach wartość dochodów i wydatków dynamicznie wzrasta. W gminie Grybów tylko między 2019 a 2020 r. dochody wzrosły o ponad 6% a wydatki o 3%. Główną składową wpływów budżetowych dla gminy Grybów są podatki dochodowe od osób fizycznych – te wyniosły w 2020 r. 14, mln zł. Natomiast obszarem, na który przeznaczono najwięcej wydatków są świadczenia na rzecz osób fizycznych – 38%, wydatki związane z realizacją zadań statutowych – 15,7%, wydatki majątkowe – 12,8%.
- Kluczowymi obszarami wydatków są ochrona środowiska, gospodarka komunalna (połowa), oświata oraz transport. Należy tu zaznaczyć, że w wyniku kryzysu spowodowanego pandemią COVID-19, w 2020 r. wykonanie wydatków inwestycyjnych gminy Grybów wyniosło zaledwie 78%. Ich udział w wydatkach ogółem jest podobny jak w okolicznych jednostkach oraz całym powiecie i wynosi 12,8 % (wyk. 32).
- Pomimo trudnego okresu pandemii, na koniec 2020 r. gmina nie posiadała zadłużenia. Gminę aktywnie ubiega się o fundusze zewnętrzne. W samym 2020 r. złożono 22 wnioski o dofinansowanie (na kwotę 21 mln zł), z których pozyskano 10 mln zł.

Tabela 10. Wydatki oraz dochody budżetowe na 1 mieszkańca w latach 2016-2020

Kategoria	Rok	Małopolskie	powiat nowosądecki	Grybów	Chełmiec	Łącko
Wydatki	2016	6 101,79 zł	4 094,26 zł	4 300,00 zł	3 949,42 zł	4 424,11 zł
	2017	6 732,80 zł	4 678,59 zł	4 580,17 zł	4 483,17 zł	5 220,54 zł
	2018	7 605,75 zł	5 504,15 zł	5 228,24 zł	6 554,35 zł	5 849,00 zł
	2019	8 349,18 zł	5 833,83 zł	5 584,46 zł	6 016,09 zł	6 829,60 zł
	2020	8 933,52 zł	5 953,99 zł	5 723,23 zł	5 897,80 zł	6 165,60 zł
Dochody	2016	6 234,53 zł	4 393,30 zł	4 408,12 zł	5 148,11 zł	4 495,40 zł
	2017	6 718,98 zł	4 682,43 zł	4 675,03 zł	4 766,49 zł	5 310,85 zł
	2018	7 281,44 zł	5 177,45 zł	4 936,60 zł	5 183,80 zł	5 628,74 zł
	2019	8 161,21 zł	5 724,16 zł	5 656,85 zł	5 959,74 zł	6 642,66 zł
	2020	8 943,59 zł	6 221,89 zł	5 985,90 zł	6 125,83 zł	6 803,63 zł

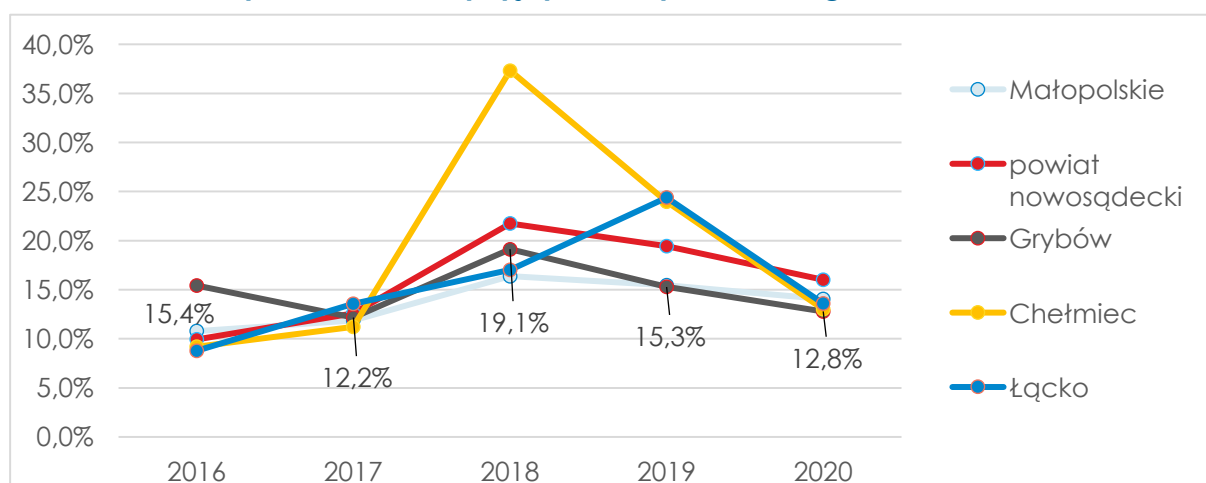
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i UG Grybów.

Tabela 11. Struktura dochodów budżetowych w roku 2016 i 2020

	2016			2020		
	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje
Małopolskie	47,7%	26,3%	26,3%	46,5%	21,9%	31,6%
powiat nowosądecki	29,5%	34,8%	34,8%	32,6%	27,5%	39,9%
Grybów	18,1%	41,5%	41,5%	25,5%	35,0%	39,5%
Chetmieć	36,3%	28,3%	28,3%	39,7%	23,9%	36,4%
Łącko	18,2%	44,1%	44,1%	23,0%	33,8%	43,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i UG Grybów.

Wykres 32. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i UG Grybów.

WYMIAR PRZESTRZENNY

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I TERENY ZIELONE

- Według podziału fizycznogeograficznego Polski Kondrackiego gmina Grybów jest położona w obrębie 3 mezoregionów należących do 2 makroregionów: Pogórze Środkowobeskidzkie (mezoregiony: Pogórze Rożnowskie, Pogórze Ciężkowickie) i Beskidy Środkowe (mezoregion: Beskid Niski).
- Gmina Grybów w 65% jest objęta ochroną. Jest to wartość większa od średniej wojewódzkiej (53%), ale niższa od powiatowej – 80,9%. W gminie Grybów, mimo dużej powierzchni obszarów prawnie chronionych, nie występuje ich duża różnorodność. Do form ochrony przyrody należą: Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu, 2 obszary NATURA2000 – PLH120090 Biała Tarnowska (ochrona siedliskowa) i PLB180002 Beskid Niski (dyrektywa ptasia) oraz 9 pomników przyrody (głównie dęby szypułkowe, lipy oraz tulipanowiec). Co więcej, przez gminę Grybów przebiegają 2 korytarze ekologiczne: Bieszczady-Gorce oraz Beskidy.
- Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku lesistości. Gmina Grybów plasuje się pośrodku ona tle pozostałych jednostek – lasy stanowią 32,1% jej powierzchni. Ok. 57% z nich to lasy prywatne.
- Na terenie gminy Grybów występuje rozbudowana sieć hydrograficzna. Najważniejszą rzeką jest Biała Tarnowska stanowiąca dopływ Dunajca. Pozostałe ciekі stanowiące dopływy Białej to: Polnianka, Wyskitnianka, Grodna, Gródkówka, Widlak, Sudół, Strzylawka, Pławianka, Binczarówka oraz Mostysza. Ponadto przez gminę przepływają większe ciekі wodne tj. Jaworzynka, Szklarka, Czarna Kamionka oraz Dopływ z os. Matusówka. Na terenie gminy występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią raz na 10 lat i raz na 100 lat od cieków: Biała, Pławianka, Dopływ z os. Matusówka, Czarna Kamionka i Binczarówka. W Planach Zarządzania Ryzykiem Powodziowym przewidziane są następujące działania na terenie gminy Grybów:
 - zabezpieczenie lewego brzegu rzeki Biała Tarnowska w miejscowości Kąclowa;
 - budowa zbiornika wodnego (retencyjnego) w Grybowie oraz zbiornika retencyjnego Grodna;
 - budowa obwałowań na rzece Biała Tarnowska;
 - podwyższenie korpusu drogowego pełniącego funkcję prawobrzeżnego obwałowania na rzece Biała Tarnowska.
- Zgodnie z Planem Przeciwdziałania Skutkom Suszy w gminie Grybów występuje słabe zagrożenie (I klasa) w przypadku suszy rolniczej; silne zagrożenie (III klasa) w przypadku suszy hydrologicznej i umiarkowane zagrożenie (II klasa) w przypadku suszy hydrogeologicznej.
- Na terenie gminy Grybów nie funkcjonuje oficjalna stacja pomiarowa GIOŚ (najbliższa znajduje się w Szymbarku oddalonym o ok. 12km). W ramach projektu *Przyłącz się, liczy się każdy oddech* Gmina Grybów otrzymała czujnik pomiarowy, który zlokalizowany jest przy lodowisku w Białej Niższej. Pomiarы z ostatnich 24 godzin są ogólnie dostępne na

stronie internetowej gminy. Roczne rozkłady stężeń zanieczyszczeń powietrza w oparciu o modelowanie matematyczne wskazują na poprawę stanu powietrza w ostatnich 5 latach, zarówno w przypadku pyłu zawieszanego PM10, pM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Najgorzej sytuacja wygląda w przypadku stężeń benzo(a)pirenu, gdzie fragmentarycznie poziom stężeń w dalszym ciągu utrzymuje się na wysokim poziomie.

- Do poprawy stanu powietrza przyczyniły się realizowane przez gminę programy dofinansowań do wymiany nieekologicznych źródeł ogrzewania. Łącznie w latach 2015-2019 wymieniono 395 kotłów (150 na nowoczesne urządzenia grzewcze, 245 na kotły gazowe i biomasowe). W 2020 roku dofinansowano wymianę kotłów w kolejnych 104 budynkach. Program dotacji jest kontynuowany w roku 2021. Równolegle gmina informuje o możliwości skorzystania z programu rządowego Czyste powietrze.
- Gmina Grybów prowadzi także działania z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE). OZE są wykorzystywane do ogrzewania 7 budynków użyteczności publicznej: zespołów szkolno -przedszkolnych w Białej Niżnej, Stróżach, Kruźlowej Wyżnej, Kąclowej, Siołkowej i Ptaszkowej oraz oczyszczalni ścieków komunalnych w Stróżach. Gmina realizuje także programy dotacyjne do instalacji urządzeń OZE. W latach 2011-2019 dofinansowano montaż 484 instalacji solarnych. W 2020 roku łączny koszt dofinansowania wyniósł blisko 200 tys. zł i obejmował montaż: 31 instalacji fotowoltaicznych, 12 instalacji solarnych, 2 pomp do grzania wody oraz 1 pompy ciepła do ogrzewania budynku.

Tabela 12. Wybrane dane dot. środowiska przyrodniczego w 2020 roku.

Jednostka	Udział obszarów prawnie chronionych	Lesistość
Województwo małopolskie	53,0	28,6
Powiat nowosądecki	80,9	44,3
Grybów	65,0	32,1
Chełmiec	21,2	24,6
Łącko	100,0	41,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 13. Dane dot. występujących na terenie gminy Grybów jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp).

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Status JCWP	Stan ogólny	Przypisane cele środowiskowe
Kamionka	RW2000122143289	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Łubinka	RW200012214349	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Biała do Mostyszy, bez Mostyszy	RW2000122148199	NAT	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Status JCWP	Stan ogólny	Przypisane cele środowiskowe
Biała od Mostyszy do Binczarówki z Mostyszą i Binczarówką	RW200012214832	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Pławianka	RW2000122148349	SZCW	zły	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Strzylawka	RW2000122148352	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Gródkówka	RW2000122148369	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Polnianka	RW200012214838	NAT	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Jasienianka	RW200012214849	NAT	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Stróżnianka	RW2000122148512	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Biała od Binczarówki do Rostówki	RW2000142148579	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny
Ropa od Zb. Klimkówka do Sitniczanki	RW2000142182779	SZCW	dobry	dobry potencjał ekologiczny, możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieku istotnego - Ropa od Sitniczanki do Sękówki, dobry stan chemiczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych aPWŚK.

Tabela 14. Dane dot. występujących na terenie gminy Grybów jednolitych części wód podziemnych (jcwpd).

Kod JCWPd	Status ogólny	Przypisane cele środowiskowe
PLGW2000150	dobry	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy
PLGW2000151	dobry	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy
PLGW2000166	dobry	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych aPWŚK.

Tabela 15. Dane dot. zanieczyszczenia powietrza w gminie Grybów w latach 2016 i 2020.

Parametr	2016	2020
Zakresy średniorocznego stężenia pyłu PM 10 (poz. dop. 40 µg/m ³)	15,01 - 35,0	< 20,4 - 25,4
Zakresy średniorocznego stężenia pyłu PM 2,5 (poz. dop. 25 µg/m ³)	12,5 - 25,49	< 10,4 - 15,4
Zakresy średniorocznego stężenia B(a)P	1,01 - 8,0	0,76 - 5,0

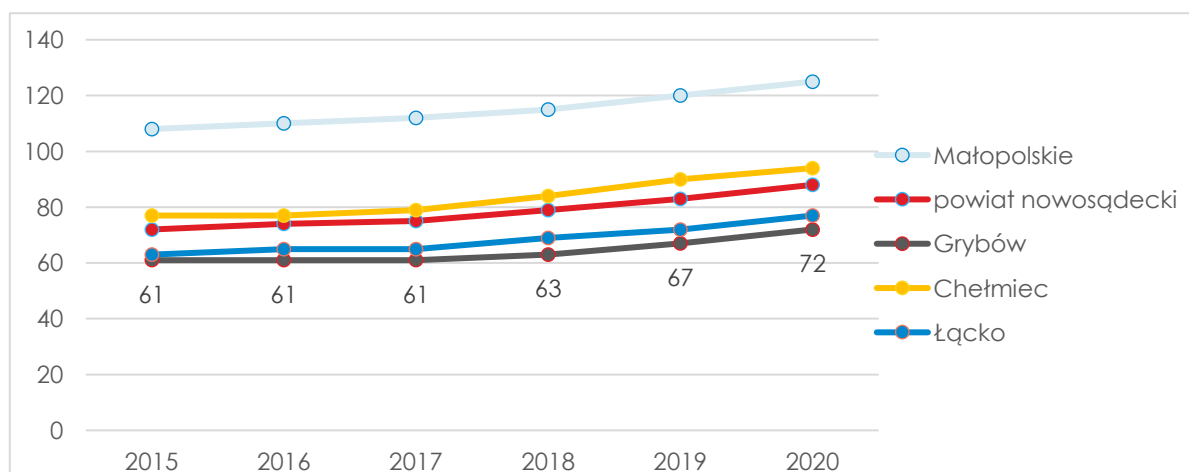
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych [Ocena jakości powietrza - rozkłady stężeń zanieczyszczeń - GIOŚ \(gios.gov.pl\)](#).

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

- Sieć wodno-kanalizacyjna w gminie Grybów jest słabo rozwinięta – poniżej średniej powiatowej czy wojewódzkiej. W 2019 roku z sieci wodociągowej korzystało blisko 52% mieszkańców (województwo małopolskie – 82%, powiat nowosądecki – 56,3%), a z sieci kanalizacyjnej jedynie 32,3% (województwo – 63,9%, powiat – 47%). Lepsze wyniki osiągnęła także gmina Chełmiec. W ostatnich latach gmina realizuje szereg projektów mających na celu rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej m.in. w Kąclowej, Florynce, Binczarowej, Stróżach czy Gródku. Część projektów jest w trakcie realizacji, jak również podpisywane są umowy na kolejne inwestycje.
- Gmina Grybów wypada najgłębiej wśród porównywanych jednostek także pod względem odsetka mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków. W 2020 roku z takiej infrastruktury korzystała niespełna 1/3 mieszkańców gminy. Jest to wynik dwukrotnie niższy od średniej wojewódzkiej (67,5%). Na terenie gminy funkcjonują 3 oczyszczalnie ścieków (w Stróżach, Kąclowej i Ptaszkowej), jednak brak rozbudowanej sieci kanalizacyjnej (niektóre miejscowości są nieskanalizowane w całości) uniemożliwia korzystanie z tej infrastruktury większej liczbie mieszkańców. Prowadzone przez gminę działania w celu rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej (w samym 2020 roku wybudowano 16km sieć kanalizacyjnej) należy utrzymać na podobnym poziomie, w celu doprowadzenia do pełnego skanalizowania gminy. Ponadto w 2020 roku gmina dofinansowała przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz zakupiła beczkowóz asenizacyjny w celu umożliwienia odbioru nieczystości płynnych od mieszkańców nie podłączonych do sieci.
- W gminie Grybów występuje wysoki odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej – 73,6%, przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 63,6% oraz powiatowej – 50,2%. Jest to najwyższy wynik wśród omawianych jednostek.
- W gminie Grybów podobnie jak w pozostałych porównywanych jednostkach w ostatnich 4 latach nastąpił wzrost ilości odpadów zbieranych w ciągu roku z gospodarstw domowych. W 2017 roku było to 125 kg/mieszk., a w 2020 roku – 141 kg/mieszk. W gminie Grybów wskaźnik ten osiąga najniższą wartość na tle pozostałych jednostek i jest zdecydowanie niższy od średniej wojewódzkiej (381 kg/mieszk.).

- Od 2017 roku widać także stały wzrost odsetka odpadów zbieranych w sposób selektywny. W 2020 roku w gminie Grybów wskaźnik ten wynosił 42%, co było wynikiem zbliżonym do średniej dla województwa czy powiatu. W gminie Grybów od 2013 roku działa identyfikacja odpadów zbieranych od mieszkańców za pomocą kodów kreskowych naklejanych na worki (kody są przypisane do danej nieruchomości, worki bez naklejonych kodów nie są odbierane), co ma na celu monitoring faktycznego segregowania odpadów oraz faktycznej ilości odebranych odpadów. Na terenie gminy działa także Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowany przy składowisku odpadów komunalnych w Białej Niżnej. PSZOK przyjmuje odpady raz w tygodniu – w czwartek między 7:30 a 14:30. Rekomendowane jest wyznaczenie także popołudniowych godzin otwarcia PSZOK-u lub dyżuru weekendowego w celu umożliwienia oddawania osobom, które w godzinach przedpołudniowych pracują. W celu przyspieszenia dalszego wzrostu odsetka odpadów zbieranych selektywnie warto także wprowadzić cykliczne akcje edukacyjno-informacyjne dla mieszkańców, zachęcające do prawidłowego segregowania odpadów.
- Według danych zawartych w Mapbook UKE gmina Grybów cechuje się dobrym dostępem do Internetu. Na koniec 2020 roku. Wskaźnik penetracji lokalowej zasięgami Internetu o przepustowości 100 Mb/s wynosił 61%, co było wynikiem wyższym od tych w Chełmcu i Łącku. Duży wzrost nastąpił zwłaszcza w ostatnim roku dzięki realizacji projektów w ramach POPC. Najgorzej sytuacja wygląda w Ptaszkowej i Cieniawie.

Wykres 33. Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków w latach 2016-2020.

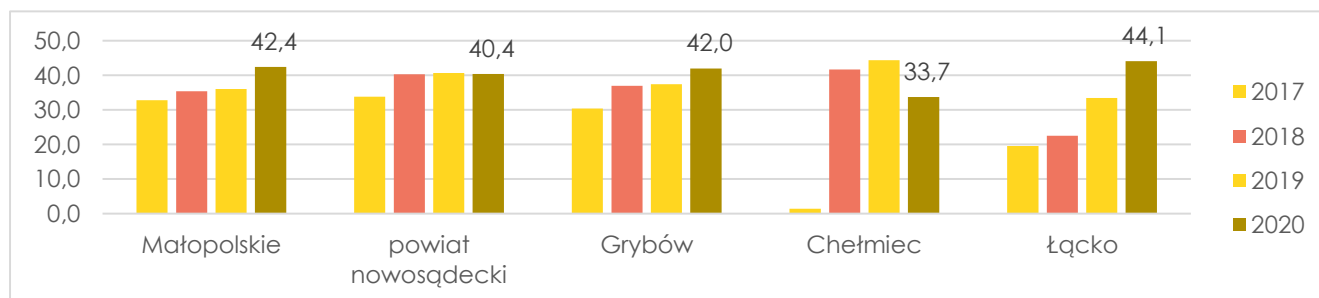

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 16. Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury technicznej w 2019 roku.

Jednostka	Odsetek mieszkańców korzystających z sieci:		
	wodociągowej	kanalizacyjnej	gazowej
Województwo małopolskie	82,0	63,9	63,6
Powiat nowosądecki	56,3	47,0	50,2
Grybów	52,8	32,3	73,6
Chełmiec	66,2	46,1	47,1
Łącko	34,6	35,2	0,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 34. Odsetek odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w latach 2017-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 17. Odpady zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017 i 2020.

Jednostka	Odpady zebrane z gospodarstw domowych [kg/mieszk.]	
	2017	2020
Województwo małopolskie	363	381
Powiat nowosądecki	140	164
Grybów	125	141
Chełmiec	113	198
Łącko	142	149

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 18. Penetracja lokalowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości 100Mb/s – stan na 31.12.2020 r.

Jednostka	Penetracja lokalowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości 100MB/s
Grybów	61,0%
Chełmiec	34,0%
Łącko	45,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UKE.

TRANSPORT I KOMUNIKACJA

— Najważniejszym szlakiem komunikacyjnym przebiegającym przez gminę Grybów w kierunku zachód-wschód jest droga krajowa nr 28 Przemyśl – Medyka, natomiast w kierunku północ-południe droga wojewódzka nr 981 Zborowice – Krynica.

— Ponadto dostępność komunikacyjną gminy wzmacnia sieć dróg powiatowych:

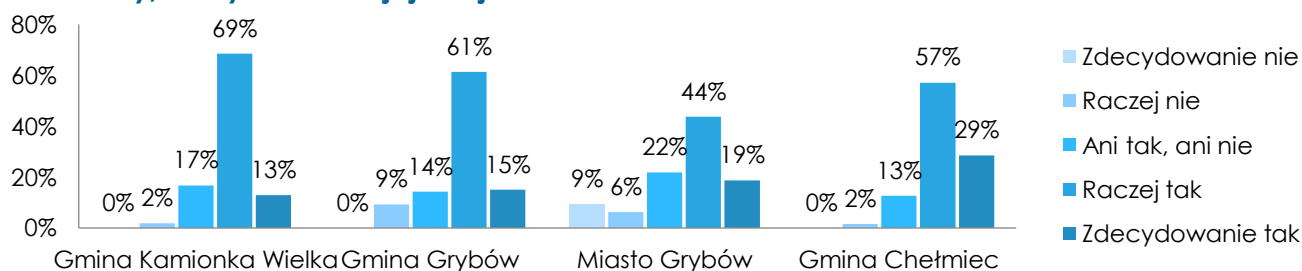
- Stróże – Polna – Łużna, nr drogi 1466K,
- Ropa – Wawrzka – Florynka, nr drogi 1504K,
- Ropa – Gródek – Biała Niżna, nr drogi 1505K,
- Korzenna – Krużłowa, nr drogi 1569K,
- Paszyn – Mogilno – Krużłowa, nr drogi 1571K,
- Ptaszkowa – Wojnarowa, nr drogi 1571K,
- Grybów: ul. Węgierska, ul. Jakubowska, Krużłowa Niżna nr drogi 1572K,

- Nowy Sącz – Cieniawa, nr drogi 1573K,
 - Ptaszkowa – Ptaszkowa, nr drogi 1575K,
 - Królowa Górna – Ptaszkowa – Grybów, nr drogi 1575K,
 - Nowy Sącz – Florynka, nr drogi 1576K.
- Gmina Grybów posiada 550 km dróg gminnych, z których 145 km posiada nawierzchnię bitumiczną, a 172 km nawierzchnię betonową. Pozostałe drogi posiadają nawierzchnię żwirową, gruntową. Na terenie gminy nie ma zbudowanych, zaadaptowanych ścieżek rowerowych, wydzielonych od ruchu samochodowego.
- Uzupełnieniem w powiązaniach transportowych gminy Grybów jest przebiegająca przez tereny gminy linia kolejowa:
- linia kolejowa nr 96 Tarnów – Leluchów
 - linia kolejowa nr 108 Stróże – Krościenko
- Na terenie gminy zlokalizowanych jest 128 czynnych przystanków autobusowych.
- Pomimo funkcjonowania komunikacji autobusowej i kolejowej, sieć połączeń jest słabo rozwinięta. W połączeniu z brakiem ścieżek rowerowych i deficytem chodników przy drogach, najważniejszym środkiem transportu mieszkańców są prywatne samochody.

POSTRZEGANIE GMINY GRYBÓW – ODNIESIENIE DO BADAŃ Z 2015 R.

W 2015 r. przeprowadzono obszerne badanie gmin tworzących LGD Korona Sądecka, w ramach którego zapytano mieszkańców o postrzeganie sytuacji i oczekiwania dotyczące kierunków rozwoju gminy, w której żyją. Wyniki w przeważającej części mają bezpośrednie odbicie we wnioskach z analizy danych zastanych zawartej na poprzednich stronach. Społeczność gminy Grybów, biorąca udział w badaniu, jasno wskazywała na bardzo duże zadowolenie z życia w swojej gminie (3/4). Ocena ta rozkłada się jednak nierównomiernie mając na uwadze 3 aspekty życia: pracę, zamieszkiwanie i planowanie przyszłości. Wyniki wskazują, że gmina Grybów to przede wszystkim świetne miejsce do mieszkania (ocena 4,1 na 5), natomiast bardzo niekorzystnie postrzegana jako miejsce pracy (2,1 na 5). Warto dodać, że są to wyniki niemal identyczne jak dla całego obszaru LGD. We wspomnianym badaniu wyraźnie zarysowały się kluczowe kierunki rozwoju gminy. Są to rozwój infrastruktury drogowej, podnoszenie wiedzy mieszkańców w zakresie ochrony środowiska oraz rozwój produktów lokalnych. Potrzeby te są w pełni zbieżne z wnioskami wynikającymi z analizy danych zastanych.

Wykres 35. Rozkład odpowiedzi na pytanie "Czy ogólnie rzecz biorąc, jest Pan/i zadowolony/a z życia w swojej miejscowości?"

Źródło: Wyniki badania PAPI z mieszkańcami LGD Korona Sądecka.

Tabela 19. Średnie oceny z poszczególnych aspektów zadowolenia.**Miejscowość, w której żyję to dobre miejsce:**

	Do mieszkania	Do pracy	Do planowania przyszłości
<i>Gmina Grybów</i>	4,09	2,13	3,17
<i>Ogółem gminy LGD</i>	4,11	2,31	3,25

Źródło: wyniki badania PAPI z mieszkańcami LGD Korona Sąddecka.

Tabela 20. Kluczowe kierunki rozwoju gminy Grybów – wyniki badania dla LGD Korona Sąddecka.

Obszar	Liczba odpowiedzi*
<i>Rozwój infrastruktury drogowej</i>	69
<i>Podnoszenie wiedzy mieszkańców w zakresie ochrony środowiska</i>	62
<i>Rozwój produktów lokalnych</i>	58
<i>Zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości,</i>	38
<i>Edukacja mieszkańców dotycząca zakładania działalności</i>	35
<i>gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości</i>	
<i>Różnicowanie zatrudnienia, w tym tworzenie infrastruktury służącej</i>	25
<i>przetwarzaniu produktów rolnych</i>	
<i>Rozwój nowoczesnych technologii na obszarach wiejskich</i>	24
<i>Zachowanie dziedzictwa lokalnego</i>	23
<i>Rozwój infrastruktury społecznej</i>	22
<i>Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej,</i>	19
<i>Rozwój aktywności społecznej mieszkańców</i>	10

*odpowiedzi nie sumują się ponieważ respondent mógł wybrać więcej niż 1 odpowiedź

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania PAPI z mieszkańcami LGD Korona Sąddecka

ZBIORCZA ANALIZA SWOT**Mocne strony**

- Stosunkowo dobra (na tle innych jednostek) struktura demograficzna powiatu – niski udział ludności w wieku poprodukcyjnym (niemal 2 razy niższy poziom w stosunku dla całego regionu).
- Dynamiczny przyrost ludności (8% w 10 lat) – wzmacniający się kapitał ludzki. Utrzymujące się dodatnie saldo ruchu naturalnego.
- Rosnąca liczba miejsc (poprawa dostępności) w placówkach wychowania publicznego.
- Stosunkowo dobry komfort edukacji – 17 dzieci przypadających na oddział.
- Wyniki egzaminów ósmoklasisty wyższe od poziomu dla powiatu nowosąddeckiego.
- Wysoka aktywność gminnych organizacji pozarządowych, w tym kulturalnych i

Słabe strony

- Wyższy niż w innych jednostkach odsetek osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym – w szczególności problem bezrobocia wśród wchodzących na rynek pracy oraz kobiet. Połowa bezrobotnych doświadcza bezrobocia długotrwale (ponad 12 miesięcy).
- Problem ukrytej emigracji zarobkowej – zjawisko obserwowane, trudne do badania; proces prowadzący do rozpadu rodzin, do występowania zjawiska tzw. „eurosierot”.
- Poziom wynagrodzenia brutto wynoszący zaledwie ¾ średniego wynagrodzenia w regionie.
- Wysoka dysproporcja osób wyjeżdżających do pracy (2 tys.) w stosunku do przyjeżdżających (0,6 tys.).
- Mało wyspecjalizowany i innowacyjny rynek

Mocne strony

- społecznych.
- Wysoki poziom zaangażowania obywatelskiego – poziom frekwencji w wyborach samorządowych i parlamentarnych.
- Intensyfikacja działań z zakresu wodociągów i kanalizacji.
- Rozbudowana sieć drogowa, opierająca się o drogę krajową i wojewódzką.
- Obecność przystanków kolejowych, w szczególności węzła w Stróżach – połączenia w kierunku północ-południe oraz na wschód.
- Dobrze rozbudowana i rozwijająca się sieć szkolnictwa podstawowego.
- Dobrze rozwinięta infrastruktura rehabilitacyjna.
- Zróżnicowany krajobraz, zdrowe środowisko. Spore pokrycie obszarami leśnymi i chronionymi.
- Liczne walory turystyczne, w szczególności związane z zabytkami architektury drewnianej oraz pszczelarstwem.
- Szybki rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej, w tym m.in. CSZ w Ptaszkowej czy obiektów sportowych w Białej Niżnej i Stróżach.
- Bogata i zróżnicowana oferta kulturalna.
- Zrównoważony budżet gminy, pomimo trudnych uwarunkowań dla finansów publicznych samorządów.
- Silna ponadlokalna marka gminy związana m.in. z produkcją miodu czy piwowarstwem.
- Położenie przygraniczne sprzyjający rozwojowi sektora usługowego i turystycznego.
- Położenie w pobliżu regionalnych ośrodków rozwoju gospodarczego i turystycznego – Nowego Sącza, ale także Krynicy-Zdroju, Muszyny.
- Stopniowa poprawa jakości powietrza, intensywne działania na rzecz wymiany nieekologicznych źródeł ogrzewania.
- Znaczny wzrost odpadów zbieranych selektywnie.

Słabe strony

- pracy, niskie zapotrzebowanie na osoby z wyższym wykształceniem.
- Słabnące zainteresowanie ofertą kulturalną i biblioteczną (głównie efekt COVID-19).
- Zagrożenie ubóstwem dużej części mieszkańców, zwłaszcza w aspekcie ubóstwa energetycznego.
- Przewaga wymeldowań nad zameldowaniami w latach 2019-2020.
- Niskie wskaźniki przedsiębiorczości na tle porównywanych gminy (m.in. liczba podmiotów na 100 mieszkańców: 72).
- Znaczący deficyt usług w peryferyjnych miejscowościach gminy, wysoka koncentracja oferty w kilku miejscowościach.
- Spadek nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw – trend ogólnopolski.
- Stosunkowo niski udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach gminy.
- Niepełna i nierównomierna dostępność sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowniczej na obszarze gminy.
- Niski (na tle porównywanych jednostek) odsetek korzystających z oczyszczalni ścieków.
- Deficyt odpowiednich terenów inwestycyjnych, spowodowany w szczególności uwarunkowaniami naturalnymi.
- Niski potencjał rozwoju rolnictwa – rozdrobnienie, słaba jakość gleb, Bariery naturalne.
- Ograniczone możliwości rozwoju ze względu na tereny obszaru NATURA 2000.

Szanse

- Rozwój oferty turystycznej (działania prywatnych inwestorów).
- Lokalizacja gminy blisko obszaru przygranicznego – możliwość współpracy ze słowackimi organizacjami.
- Wykorzystanie współpracy jednostek stowarzyszonych w obszarze funkcjonalnym Nowego Sącza.
- Bliskość Nowego Sącza (rynek zbytu produktów rolnych, moda na osiedlanie się poza miastem).
- Możliwość realizacji i udział w projektach; współfinansowanych z funduszy unijnych w nowej perspektywie.
- Wsparcie centralne dla podnoszenia dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Wzrost ogólnego poziomu życia społeczeństwa związany ze wzrostem gospodarczym kraju.
- Moda na lokalność i produkty tradycyjne, a także postawy typu zero waste.
- Rozwój enoturystyki – rosnąca popularność winiarstwa, regulacja rynku produkcji wina w Polsce, poprawiający się klimat na uprawy.
- Rozwój działalności agroturystycznej uzupełniającej ofertę turystyczną powiatu.
- Rozszerzanie zasięgu imprez kulturalnych w skali powiatu i regionu.
- Programy rozwoju kolei, inwestycje w tory, sieć przystanków, wzrost integracji z innymi środkami transportu.

Zagrożenia

- Rosnące tempo inflacji – ryzyko załamania koniunktury.
- Utrzymywanie się zagrożenia pandemicznego – nieprzewidywalność dalszych skutków.
- Wzrost stóp procentowy (po okresie niżki) prowadzący do malejącego zainteresowania kredytami hipotetycznymi i w konsekwencji spowolnienia inwestycji w mieszkanie.
- Niewystarczające działania w zakresie regulowania polityki przestrzennej.
- Deficyt pracowników o właściwych kwalifikacjach (tzw. rynek pracownika – kandydaci mogą „przebierać” w ofertach).
- Przejmowanie wykwalifikowanych kadr przez duże miasta (Kraków, Nowy Sącz, Rzeszów).
- Utrzymujące się zagrożenie powodziowe i osuwiskowe.
- Niestabilność przepisów prawa i przepisów wykonawczych.
- Złożone formalności w związku z pozyskiwaniem wsparcia finansowego – zarówno dla podmiotów prywatnych, jak i jednostek samorządowych.
- Utrzymujące się finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej przez Narodowy Fundusz Zdrowia.
- Malejąca opłacalność produkcji rolnej, rosnące koszty produkcji, zmiany klimatu prowadzące do trudności prowadzenia niektórych upraw, dominacja na rynku produktów importowanych z innych regionów i krajów.
- Brak skutecznej polityki rodzinnej państwa.
- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa – wyzwania dla ogólnopolskiej polityki senioralnej, systemu opieki i ochrony zdrowia.

ANALIZA TRENDÓW ZEWNĘTRZNYCH

Dopełnieniem każdej diagnozy, oprócz wniosków dotyczącej bieżącej sytuacji wewnątrz jednostki, powinno być dokonanie analizy uwarunkowań zewnętrznych. Jedną z najpopularniejszych metod jest przeprowadzenie analizy PEST, przedstawiającej czynniki i trendy wpływające na jednostkę w podziale na cztery grupy:

Poniżej przedstawiono główne procesy i zjawiska oddziałujące na sytuację gminy. Można jest postrzegać zarówno jako szanse, jak też zagrożenia dla rozwoju – jest to uzależnione nie tylko od utrzymania się danego trendu, ale także działań podjętych przez Gminę w ramach realizacji strategii. Opisane czynniki wynikają z przeglądu ogólnodostępnych opracowań i dokumentów, w tym także Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Co należy podkreślić, w trakcie powstawania Strategii Rozwoju Gminy Grybów świat znajdował się pod wpływem pandemii SARS-COV-2. Doprowadziło to do odwrócenia się wielu trendów oraz pojawienia nowych, nieznanych wyzwań. W analizie PEST podjęto próbę uwzględnienia potencjalnych (w wyniku braku wiarygodnych prognoz) konsekwencji pandemii na globalną sytuację.

CZYNNIKI POLITYCZNE

- **Dążenie do wzmocnienia spójności terytorialnej** - potrzeba zorganizowania i uporządkowania współpracy między jednostkami publicznymi każdego szczebla, wskazywana także w politykach Unii Europejskiej.
- **Poszukiwanie rozwiązań na deglomerację** – propagowanie idei rozproszenia usług i instytucji na terytorium kraju/regionu, zamiast ich koncentracji w jednym miejscu. W opozycji – stanowisko wskazujące na trudną sytuację finansową samorządów i potrzebę ponownego wzmocnienia centralizacji kraju.
- **Brak jednoznacznej wizji dla rozwoju obszarów wiejskich** - uwzględnienie rozwiązań na rzecz rolnictwa w koncepcji Polskiego Ładu.
- **Wskazanie na potrzebę wzmocnienia partnerskich** - model polaryzacyjno-dyfuzyjny dla relacji sąsiadujących jednostek promowany w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r. Model ma służyć lepszemu wykorzystaniu przewag konkurencyjnych. Przeznaczanie środków na ten cel m.in. w Zintegrowanych Inwestycjach Terytorialnych czy projekcie Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność.
- **Nowe wyzwania dla samorządów lokalnych** - potrzeba modyfikacji lokalnych budżetów samorządowych. Od kilku lat nowym zadaniem gmin jest redystrybucja środków z Programu Rodzina 500+ (i pokrywanie kosztów obsługi), a ponadto regulacje podatków

przyczyniają się do spadku przychodów z PIT (wg Związku Miast Polskich nawet do 4 mld złotych).

- **Wpływ pandemii na sektor publiczny, impuls do oszczędności** – potrzeba wspierania podmiotów i osób, które znalazły się w trudnej sytuacji ze względów zdrowotnych czy pod wpływem obostrzeń. Udzielane formy pomocy finansowej (ulgi, dotacje itp.) mogą prowadzić do uszczuplenia budżetów samorządowych. W dalszej kolejności będzie to wymuszać oszczędności i redukcję ważnych inwestycji.
- **Utrzymujące się konsekwencje reformy szkolnictwa** – trudności przejawiają się dotąd w szczególności niedostatecznym poziomem subwencji oświatowej prowadzącym do zaburzenia budżetów gminy.
- **Przełożenie konfliktów politycznych na polaryzację społeczeństwa** – niechęć do osiągania porozumienia ponad podziałem przynależności do danego stronnictwa politycznego lub ideologicznego. Niska otwartość na współpracę staje się czynnikiem hamującym rozwój kraju i jego regionów. Rywalizacja polityczna prowadzi także do sporów kompetencyjnych czy przerzucania odpowiedzialności pomiędzy jednostkami.
- **Niepewna wysokość oraz struktura funduszy zewnętrznych w nowej perspektywie finansowania** - uzależnienie struktury budżetu UE od rozwoju sytuacji pandemicznej oraz – w odniesieniu do Polski – rezultatów debaty o zasadzie praworządności. Możliwość skorzystania z funduszu odbudowy, ukierunkowanego w szczególnym stopniu na wzmacnianie lokalnych gospodarek na ewentualne kryzysy. Obszarami inwestycji mają być Transformacja cyfrowa, Odporność i konkurencyjność gospodarki, Energia i zmniejszenie energochłonności, Dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia oraz Zielona i inteligentna mobilność.

CZYNNIKI EKONOMICZNE

- **Załamanie koniunktury i nowe źródła potencjalnego kryzysu** – już pod koniec 2019 r. zapowiadano możliwość załamania gospodarki, jednak jako główne przestanki wskazywano m.in. wzrost inflacji, nastroje społeczne, czy konflikty na Bliskim Wschodzie. Ostatecznie problemy globalnego rynku wyniknęły z pojawienia się pandemii COVID-19, która wywołała wstrzymanie łańcuchów dostaw oraz przeobrażanie się rynku pracy.
- **Możliwość wprowadzania nowych obostrzeń krajowych** – dotychczasowe decyzje rządu, mające przeciwdziałać rozwojowi pandemii, doprowadzały do okresowego załamania wielu branż, co często prowadziło do upadku przedsiębiorstw (ponoszenie kosztów bez dochodu). Restrykcje dotyczyły m.in. ruchu transgranicznego, w wyniku czego zaburzony był import oraz eksport. Wzrosło znaczenie oszczędności i dbania o bezpieczeństwo finansowe, a w trudniejszych okresach prowadziło to do spadku inwestycji i konsumpcji. Te uwarunkowania będą jeszcze przez kilka lat wpływać na sytuację ekonomiczną ludności, sektora prywatnego i publicznego.
- **Przyspieszenie transformacji gospodarki m.in. w efekcie pandemii** – postawy konsumentów pod wpływem zagrożenia epidemiologicznego uległy wielu zmianom. Przykładem jest upowszechnianie pracy zdalnej (głównie tzw. pracownicy umysłowi), preferowanie dostaw, zamiast wizyt w sklepie czy restauracji, wprowadzanie i popularyzacja form bezkontaktowych (np. częstsze dokonywanie płatności kartą).

Pociągnęło to za sobą trwające przemiany rynku, na którym pojawia się coraz więcej firm transportowych, kurierskich, dostawców technologii.

- **Niestabilność finansów samorządowych** – podleganie wpływom koniunktury gospodarczej sprawia, że budżety publiczne mogą nie pozwalać na realizację inwestycji np. w razie drastycznego spadku wpływów podatkowych. Pokazała to pandemia COVID-19, kiedy w 2020 r. wiele jednostek samorządu terytorialnego nawet nie zbliżyło się do planowanego poziomu wykonania wydatków inwestycyjnych (brak środków oraz decyzje o oszczędzaniu).
- **Niepewne kierunki przemian rynku pracy i poziomu bezrobocia** – chociaż od kilkunastu lat trendy wskazywały na ożywianie przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia, to w latach 2019-2020 zaznaczyły się nowe wyzwania dla Polskiej gospodarki. Oprócz wspomnianych konsekwencji pandemii, jedną z trudności dla pracodawców jest pozyskanie odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Efektem stało się otwarcie na obcokrajowców (w dużej mierze z Ukrainy), którzy zostali zatrudniani m.in. w korporacjach. W obliczu deficytu pracowników (co jest zwłaszcza rezultatem procesów demograficznych i migracyjnych) pojawia się potrzeba aktywizowania w większym stopniu nowych grup społecznych, w tym np. osób z niepełnosprawnościami czy nawet seniorów.
- **Technologizacja rynku pracy** – nowoczesne rozwiązania istotnie usprawniają funkcjonowanie przedsiębiorstw, jednak prowadzą do zanikania zawodów tradycyjnych. Zastępowanie pracowników urządzeniami będzie prowadziło w perspektywie najbliższych kilkunastu lat do wzmocnienia bezrobocia technologicznego i strukturalnego. Powiązaniem zagadnieniem jest wzrost znaczenia ekologii, który będzie prowadził do zamykania lub ograniczania działalności wielu obiektów przemysłowych. Nowe branże będą wymagały przekwalifikowania się pracowników – dotyczy to nie tylko form świadczenia pracy (np. zdalnej lub przy ścisłych rygorach sanitarnych), ale także zapewnienia kursów i szkolenia z pojawiających się specjalizacji.
- **Rosnący nacisk na zapewnianie społecznej odpowiedzialności biznesu** – podmioty, w szczególności przemysłowe, poprzez wdrażanie CSR starają się wynagrodzić negatywny wpływ działalności na środowisko naturalne. Istnieje przy tym obawa, że podejmowane działania CSR mają za zadanie jedynie poprawić wizerunek firm, zauważa się jednak, że pośrednio lub bezpośrednio – daje pozytywne efekty w otoczeniu. Społeczna odpowiedzialność staje się standardem wpisywanym w strategię biznesowe. Działanie te są wprowadzane przez np. kampanie, urządzanie zieleni, lekcje, festyny czy pikniki.
- **Powrót do lokalności, natury i ekologii** – w szczególności na rynku produktów spożywczych obserwuje się wzrost znaczenia jakości produktów, jego pochodzenia, sposobu przygotowania. Społeczeństwo upowszechnia praktyki zero waste (dotyczące niemarnowania żywności) czy *smart shopping* (kupowanie produktów wysokiej jakości). To trendy mogące mieć znaczny wpływ na rynek gminy Grybów, którego dużym potencjałem jest obecność tradycyjnych produktów lokalnych. Ekologiczne czy tradycyjne formy upraw i przygotowywania produktów są także wyróżnione w Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju. Polityka rolna kraju będzie dążyć do wspierania dystrybutorów produktów wysokiej jakości, co z kolei może otworzyć obszary zbytu dla producentów z obszarów wiejskich.

- **Niski poziom inwestycji** – Polska na tle Unii Europejskiej posiada niski poziom inwestycji, osiągający mniej niż 20 % PKB. Deficyt inwestycji hamuje rozwój gospodarczy, zwłaszcza brak wydatków na innowacje. W gospodarce przeważają zakupy urządzeń czy rozbudowa infrastruktury. Mało uwagi jest poświęcone badaniom i rozwojowi. Niepewność rynku gospodarczego sprawia, że skłonność do inwestowania jeszcze bardziej spada i będzie się prezentować niekorzystnie
- **Wysoki potencjał rozwoju przedsiębiorczości w powiecie nowosądeckim** – subregion Nowego Sącza, pomimo dominującej pozycji Metropolii Krakowskiej w gospodarce regionalnej, od kilkunastu lat stale umacnia swój wizerunek centrum posiadającego rozbudowany ekosystem gospodarczy i będącego siedzibą liczących się firm. Gminy tworzące subregion wypracowały przez lata sieć wzajemnych powiązań ekonomicznych, m.in. w oparciu o rozwój infrastruktury drogowej i technicznej. Gmina Grybów w dużym stopniu będzie korzystać na rozwoju Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego, jak również sama będzie tworzyć wartość dodaną, pod warunkiem utrzymywania i zacieśniania współpracy.

CZYNNIKI SPOŁECZNE

- Silna dynamika zmian demograficznych – do niedawna w Europie istotnym wyzwaniem był spadek liczby urodzeń wynikający m.in. ze zmiany modelu rodziny. Przeważa model 2+1 lub 2+2, natomiast rodziny wielodzietne stają się rzadkością. Podczas gdy jeszcze pod koniec XX w. często funkcjonowały domy wielopokoleniowe, to aktualnie nowe rodziny decydują się mieszkać bez seniorów, natomiast najmłodszy członkowie rodzin po ukończeniu edukacji szkolnej zwykle przeprowadzają się na studia i do pracy w miastach. Rosnąca długość życia sprawia natomiast, że pogłębia się dysproporcja liczby osób w wieku poprodukcyjnym nad resztą społeczeństwa. Zasadniczą konsekwencją jest m.in. załamanie systemu opieki czy systemu emerytalnego. W Małopolsce do 2030 r. liczba osób starszych ma wzrosnąć o ok. 10%.
- Kryzys systemu opieki zdrowotnej – równoległe do rosnącego zapotrzebowania na opiekę medyczną i opiekuńczą dla seniorów przebiegają pogłębiające się trudności systemu ochrony zdrowia. Lekarzy odchodzących na emeryturę nie zastępuje odpowiednia liczba nowych medyków, a mało atrakcyjne płace nie zachęcają do pracy w ratownictwie, ośrodkach zdrowia i szpitalach – młodzi medycy wybierają inne kraje (drenaż kadr medycznych) lub zmieniają branżę na bardziej opłacalną. Problem przybrał na znaczeniu w okresie szczytowym dla pandemii COVID-19. Z drugiej strony planowane są działania zaradcze, jak np. Program Dostępność Plus, którego elementem są polityki zdrowotne i skierowane na przeciwdziałanie osamotnieniu osób starszych.
- Imigracja, napływ cudzoziemców – głównie w wyniku przekształcenia rynku pracy oraz spadającego poziomu bezrobocia, w wyniku czego podaż miejsc pracy zaczęła przewyższać popyt, coraz częściej w firmach działających w Polsce zatrudniani są obcokrajowcy, wśród których większość stanowią Ukraińcy. Absorbowanie imigrantów na rynku pracy – także w obliczu odnawiającego się kryzysu migracyjnego – będzie dużym wyzwaniem w wielu aspektach, a w szczególnej mierze w społecznym. Przybywanie nowych osób, reprezentujących odmienne kultury, będzie wymagało zapewnienia im przestrzeni do życia, integracji, aktywizacji społecznej, świadczenia

podstawowych usług czy nauki języka. Wyzwanie to do niedawna dotyczyło zwłaszcza dużych miast, jednak obserwuje się pojawianie skupisk imigrantów na obszarach wiejskich, w sąsiedztwie takich ośrodków.

- Powrót problemu ubóstwa relatywnego – choć generalny trend wskazuje na przyspieszenie rozwoju gospodarczego Polski, to od 2019 r. występuje ponowny wzrost poziomu ubóstwa relatywnego. Narzędzia publicznej interwencji, takie jak Program Rodzina 500+, Dobry Start czy trzynastki dla emerytów tracą swój pozytywny wpływ na sytuację materialną najuboższych mieszkańców. Wynika to m.in. z rosnących cen paliw czy wydatków na żywność. Dalsze pogłębianie się ubóstwa będzie prowadzić do wzrostu nierówności społecznych.
- Możliwość nasilenia bezrobocia technologicznego – dotychczasowe formy zabezpieczenia socjalnego będą stawać się niewydolne w przypadku dalszego wypierania pracy ludzkiej przez automatyzację i postęp technologiczny. Zastępowanie ludzi maszynami w niektórych sektorach gospodarki będzie prowadzić do rozrostu grupy bezrobotnych, którzy nie będą mieli możliwości podjęcia pracy (np. pracodawcy zrezygnują z licznych stanowisk etatowych inwestując w urządzenia i automaty).
- Zmiana form i skali interakcji i relacji społecznych – jednym ze efektów pandemii było propagowanie tzw. dystansu społecznego. W najtrudniejszych okresach sprawiało to istotne odizolowanie się od siebie ludzi, ograniczanie ruchu w przestrzeniach publicznych czy zamykanie usług i sklepów. Szacuje się, że dla ok. ¼ pracowników praca zdalna stała się normą, a wirtualne narzędzia komunikacyjne (np. Zoom, Microsoft Teams) używane są powszechnie, nie tylko zawodowo, lecz również do kontaktów osobistych. Tempo zmian w tej sferze sprawia, że wciąż niezbadane są potencjalne długotrwałe skutki nowych form pracy i komunikacji.
- **Wzmacnianie znaczenia partycypacji społecznej** – społeczeństwo coraz lepiej poznaje swoje możliwości angażowania w sprawy lokalne. Popularyzują się spotkania konsultacyjne, wraz z innymi narzędziami konsultacji, czy też budżety obywatelskie / fundusze sołeckie. Zmiana jest o tyle znacząca, że dotąd mówiło się o słabej jakości polskiego społeczeństwa demokratycznego. Obecnie z prowadzonych badań wynika, że co piąty mieszkaniec obszarów wiejskich stara się dotrzeć do informacji o spotkaniach. Wiele osób angażuje się w akcje watchdogowe, mające za zadanie skrupulatną obserwację i ocenę pracy władz samorządowych. Wzrasta liczba wniosków i projektów w programach grantowych. Partycypacja społeczna będzie miała coraz większe znaczenie w odniesieniu do intensywnych migracji ludności i obecnego trendu do wyprowadzania się z miast na wieś. Nowi i obecni mieszkańcy będą mogli w ten sposób wypracowywać wspólne zasady funkcjonowania i pomysły na integrację oraz aktywizację.
- **Pogłębianie się chaosu przestrzennego i niestabilność systemu planowania przestrzennego** - brak obligatoryjności tworzenia planów miejscowych, powstawanie szkodliwych inwestycji (estetycznie, środowiskowo itd.). Tworzenie wizji dla przestrzeni publicznej jest zaburzane przez częste zmiany ustawodawstwa, co doprowadziło m.in. do braku przyjęcia Kodeksu Urbanistyczno-Budowlanego.
- **Wzmacnianie społecznej presji na estetykę i uporządkowanie przestrzeni** - wzrost znaczenia uchwał krajobrazowych (m.in. regulujących sytuowanie reklam w przestrzeni i

zawierających standardy wizualne). Konsultacje społeczne coraz częściej dotyczą zagadnień przestrzennych i spotykają się z rosnącym zainteresowaniem.

- **Zależność gmin wiejskich od dużych ośrodków** – gminy wiejskie o charakterze rezydencjonalnym są zamieszkiwane przez nowych mieszkańców przybywających z pobliskich (ale nie tylko) miast. W razie utrzymania się tego trendu, a tym bardziej – jego wzmocnienia, niezbędne będzie podjęcie działań na rzecz usprawnień komunikacyjnych (drogi, przystanki) oraz rozwoju usług społecznych dla napływowych mieszkańców. Pomimo, iż gmina Grybów nie jest w bezpośrednim zasięgu procesów suburbanizacyjnych, korzystne połączenia drogowe i kolejowe będą czynnikiem zachęcającym do osiedlania się na jej terenie.

CZYNNIKI TECHNOLOGICZNE

- **Ułatwianie codziennego życia przez innowacyjne technologie** - nowe narzędzia i urządzenia sprawiają, że sprawniej można prowadzić swój biznes, korzystać z podstawowych usług i realizować czynności życia codziennego. Cyfryzacja nabierała tempa w ostatniej dekadzie, przy czym gwałtownego przyspieszenia dostała w trakcie pandemii. Decyzja o izolacji społecznej spowodowała przeniesienie jeszcze większej liczby usług do Internetu. Rozwój oprogramowania dał możliwość łatwej komunikacji, systemów sprzedaży czy płatności bezgotówkowych. Warto także zaznaczyć, że z regionalnych badań wynika, że w skali kraju mieszkańcy Małopolski wyróżniają się jako najbardziej przychylni dla e-administracji.
- **Upowszechnianie nowoczesnych rozwiązań wspierających ochronę środowiska** – proekologiczne praktyki przedsiębiorstw wynikają z wielu czynników, w tym wizerunkowych (jako element praktyk CSR) czy regulacyjnych, wynikających m.in. z wytycznych krajowych i międzynarodowych promujących wykorzystanie Odnawialnych Źródeł Energii. Zalecenia w tym kierunku występują w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 podkreślającej rolę zielonych innowacji, w tym elektrowni fotowoltaicznych, czy geotermii i hydroenergetyki.
- **Ekoprojektowanie i nowe podejścia do gospodarowania odpadami** – utylizacja śmieci oraz recykling stają się niewystarczające dla zapewnienia wydolnego składowania i likwidowania odpadów. Większy nacisk zaczyna kłaść się na ekoprojektowanie tj. wytwarzanie produktów w sposób ułatwiający ich późniejsze przetwarzanie (m.in. Komisja Europejska wymagająca używanie elementów zamiennych w urządzeniach AGD). Dodatkowo usprawniane są systemy zbiórki selektywnej o wprowadzanie ustawy o Jednolitym Systemie Segregacji Odpadów.
- **Fundusze zewnętrzne wspierające wdrażanie ekotechnologii** – w UE wysokość przyznawanych środków finansowych uzależniona jest od osiągnięcia zobowiązań dla bilansu energetycznego. Duże znaczenie węgla w polskiej gospodarce sprawia, że realizacja tych celów i dalsza dywersyfikacja źródeł paliw będzie dłuższa i skomplikowana. Rozważany jest jednak rozwój OZE czy nawet energetyki jądrowej. Energetyka w lokalnej skali wiąże się w sporej mierze z programami niskiej emisji realizowanymi przez samorządy – w celu podnoszenia wydajności ogrzewania budynków oraz redukcji zanieczyszczeń konieczne jest wspieranie rozwiązań ekologicznych czy termomodernizacji.

- **Rozwój krajowej sieci dróg** – choć na terenie gminy Grybów nie są planowane duże inwestycje infrastrukturalne, to rozbudowa i unowocześnienie tras ponadlokalnych w jej pobliżu będzie bezpośrednio oddziaływać na dostępność zewnętrzną gminy. Flagowym projektem dla subregionu sądeckiego będzie wytyczenie i budowa nowej trasy dla drogi krajowej nr 75. Będzie to istotny łącznik dla tranzytu z autostradą A4, a także element podnoszący mobilność mieszkańców oraz sprzyjający przybywaniu osób z zewnątrz (inwestorzy, klienci, turyści). Sieć dróg lokalnych na bieżąco jest przebudowywana m.in. w ramach realizacji Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg oraz innych przedsięwzięć wspieranych z funduszy unijnych.
- **Renesans kolei** - do 2030 r. liczba połączeń ma wzrosnąć do 30 mld pasażerokilometrów, czyli będzie o ok. 50% wyższa niż na początku dekady. Kolej staje się znowu ważnym środkiem komunikacji i stąd wynika także potrzeba integrowania jej z lokalnym transportem publicznym i prywatnym oraz ruchem drogowym (np. P&R). W gminie Grybów przecinają się ważne regionalne szlaki kolejowe (Stróże), których potencjał jest jeszcze wykorzystany w niepełnym stopniu (szczególnie linia 108). Planowane przebudowy oraz zwiększanie się nowoczesnego taboru Kolei Małopolskich będzie sprzyjało większej konkurencyjności tej formy transportu.
- **Dążenie do dywersyfikowania transportu** – jest to kierunek promowany przez UE zakładający obniżanie ingerencji transportu w środowisko. Elementem tej koncepcji jest transport intermodalny, w Polsce zwykle polegający na integracji transportu drogowego z kolejowym. Gmina Grybów ze względu na obecność linii kolejowych dysponuje szczególnie korzystnymi warunkami w zakresie wprowadzania tej idei w życie. Dywersyfikacja obejmuje także integrację form transportu publicznego – w Małopolsce jest to stopniowo wdrażane poprzez powiązanie osobowych przewozów pociągowych z lokalnymi liniami kolejowymi.
- **Niejasna przyszłość elektromobilności** – pomimo silnego trendu oraz nacisku na wprowadzanie elektromobilności w gminach w ramach Programu Rozwoju Elektromobilności, tempo upowszechniania się pojazdów z napędem elektrycznym pozostaje niezadowolające. Szacuje się, że realnie do 2025 r. będzie w Polsce jeździć do 300 tys. takich pojazdów, podczas gdy Program zakładał 1 mln. Problemem pozostaje niedoinwestowana sieć stacji ładowania, posiadająca wciąż niewielką gęstość.
- **Wpływ technologii na zmiany klimatyczne a wpływ klimatu na technologie** – obserwacje badaczy przez ostatnie stulecie wykazały znaczące tempo zmian klimatycznych, czego przyczyną upatruje się zwłaszcza w rewolucji przemysłowej, a potem technologicznej. W Polsce częściej niż zwykle pojawiają się anomalie pogodowe (burze, susze), mówi się także o przejściu z czterech na dwie pory roku (brak odznaczającego się okresu wiosny i jesieni). Te tendencje powodują niezbędność działań niwelujących antropogeniczne czynniki zmiany klimatu. Jednostki samorządowe decydują się m.in. na opracowywanie strategii adaptacji, tworzone są także plany zakładające redukcję zasobów źródeł energii czy wody pitnej. W obszarach rzecznych (także w gminie Grybów) wiele uwagi poświęca się retencjonowaniu wody. Ocieplanie się planety wraz z anomaliami prowadzi także do wdrażania nowych technologii mających m.in. zredukować emisję zanieczyszczeń czy pozwalać na bezpieczne pozyskiwanie energii (np. słonecznej, wiatrowej, wodnej).

- **Pozytywna strona zmian klimatu** – należy uwzględniać także pozytywne efekty ocieplania się klimatu – w Polsce powoduje to dłuższy okres wegetacji dla niektórych warzyw czy owoców, co pozwoli zwiększać plony czy też wprowadzać nowe odmiany. Najbardziej uwidocznią się to na przykładzie upraw winogron, których w Małopolsce przybyło najwięcej w ostatniej dekadzie. Pewnym atutem jest także np. skrócenie okresu grzewczego.
- **Walka ze smogiem** – uświadamianie problemu zanieczyszczenia powietrza dało wiele pozytywnych rezultatów w ostatnich latach, jednak nadal Polska pozostaje najbardziej zanieczyszczonym krajem pyłami PM 10. Opracowania naukowe wskazują, że podjęte działania antysmogowe nie są jeszcze dostatecznie efektywne. Poprawa będzie wymagała wzmożonej intensyfikacji programów wsparcia nie tylko dla indywidualnych gospodarstw, ale także ukierunkowanych na przedsiębiorstwa przyczyniające się swoją działalnością do zanieczyszczania powietrza. Kontynuowane będą kampanie ekologiczne, które jak dotąd przynosiły stosunkowo pozytywne rezultaty. Korzystnym kierunkiem będzie dalsze wdrażanie uchwał antysmogowych przez samorządy (obejmując np. kary dla niespełniających norm grzewczych).
- **Nasilanie się ubóstwa energetycznego** – w walce z zanieczyszczeniami powietrza konieczne będzie zwracanie uwagi na problem ubóstwa energetycznego. Jeszcze w 2016 r. brak możliwości zainwestowania w termomodernizację czy nawet dodania wkładu własnego dotyczył 9 na 10 Polaków. Przyczynia się to do powstawania „błędnego koła” – osoby te ponoszą dalej wysokie koszty energii czy nawet kar, przez co nigdy nie będą w stanie wydzielić budżetu na taką inwestycję. Obecne programy wsparcia finansowego posiadają zbyt wysoki próg wkładu własnego lub zbyt złożone kryteria. Z tego względu czynniki finansowe stają się jednymi z kluczowych w walce o czyste środowisko. Dodatkowo dąży się do upowszechniania ekodoradztwa w celu ułatwienia korzystania z tego rodzaju programów wymiany urządzeń grzewczych czy podnoszenia efektywności cieplnej budynków.

Źródła wykorzystane w analizie PEST

- www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2020/11/Raport-finanse_gmin_OK.pdf
- www.money.pl/gospodarka/recesja-coraz-glebsza-mbank-rewiduje-prognozy-na-2020-rok-6495479398455425a.html
- Rekomendacja wynikająca z konsultacji samorządowych prowadzonych w 2020 roku, www.malopolska.pl/aktualnosci/srodowisko/nowy-program-ochrony-powietrza
- www.prawo.pl/oswiata/skutki-reformy-oswiatowej-rpo-zebral-opinie-samorzadowcow,422713.html
- www.prawo.pl/samorzad/zmniejszenie-dochodow-budzetowych-po-pandemii-koronawirusa,500378.html
- www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/wojewoda-malopolski-uniewaznil-piec-kolejnych-uchwal-krakowskich-radnych,134514.html
- www.nik.gov.pl/aktualnosci/fundusze-unijne-przynosza-efekty.html
- www.ec.europa.eu/commission/future-europe/eu-budget-future_pl
- www.pie.net.pl/wp-content/uploads/2020/04/Miesiecznik-Makroekonomiczny_3-2020.pdf
- www.kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/publikacje/Documents/IRG%20SGH%20Badanie%20okresowe%20IV%20kw%202019.pdf
- www.strefainwestorow.pl/wiadomosci/20200624/mfw-obnizyl-prognozy-dynamiki-swiatowego-pkb-na-20-do-49-proc-a-na-21-do-54-proc
- www.stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2020,4,1.html
- www.bankier.pl/wiadomosc/USA-liczba-wirusowych-bezrobotnych-siegnela-22-mln-7864362.html
- www.gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/6475662,koronawirus-gospodarka-kryzys-covid-19.html
- www.odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/trendy-csr-na-przykladzie-raport2018/
- www.horecatrends.pl/trendy/119/mintel_7_kluczowych_trendow_na_lata_2020_2030,3538.html

- www.biokurier.pl/jedzenie/zrownowazony-rozwoj-niemarnowanie-produktow-oraz-lokalnosc-wsrod-najwazniejszych-trendow-kulinarnych-na-2020-rok/
- www.naszemięci.mos.gov.pl/materialy/artykuly/134-zero-waste-sztuka-samoograniczania-w-sluzbie-ochrony-srodowiska
- www.dbc.wroc.pl/Content/37505/PDF/Balinska_Konkurencyjnosc_Agroturystyki_Jako_Formy_Spedzania_2017.pdf
- www.mckinsey.com/pl/~/_media/McKinsey/Locations/Europe%20and%20Middle%20East/Polska/Raporty/Polska%202030/Raport%20Polska%202030%20McKinsey%20Forbes.ashx
- www.media.efl.pl/reports/16871
- www.prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20180001169/O/M20181169.pdf
- www.nik.gov.pl/aktualnosci/seniorzy-bez-opieki.html
- www.gov.pl/attachment/3d36f02c-4859-4b9b-9ad7-1672ff0d7854
- www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/60878/Program_Dostepnosc_Plus.pdf
- www.forbes.pl/gospodarka/ukraincy-i-inni-obcokrajowcy-na-polskim-ryнку-pracy-dane-zus-prognozy/zc7w75t
- www.regiony.rp.pl/finanse/30257-samorzadowe-budzety-nie-odbuduja-sie-szybko
- www.pap.pl/pap-technologie/709122%2Crekordowe-przychody-zooma-w-drugim-kwartale-dzieki-pandemii-covid-19.html
- www.obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2016/10/Wsp%C3%B3lpraca-miejsko-wiejska-w-Polsce.-Uwarunkowania-i-potencja%C5%82.pdf
- Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego i sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2018, Załącznik do Uchwały Nr 1481/18 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 21 sierpnia 2018 r.
- www.wyborcza.pl/7,155287,26020709,polacy-chca-mieszkać-za-miastem-pracować-zdalnie-planuje.html
- www.partycypacjaobywatelska.pl/konsultacje-spoeczne-w-planowaniu-przestrzeni-kiedy-mniejszosc-ma-racje
- www.ptsp.pl/rosnie-polaryzacja-spoeczna-megatrendy-2050
- www.wiez.com.pl/2020/09/17/mity-i-rzeczywistosc-polskich-podzialow
- www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/Masz%20Glos/Polska%20samorzadow.pdf
- www.businessinsider.com.pl/technologie/digital-poland/platnosc-bezgotowkowe-w-erze-covid-19/52qrwx
- www.powiat.okay.pl/index.php/aktualnosci/4238-powiat-tarnowski-z-dofinansowaniem-projektow-w-ramach-funduszu-drog-samorzadowych
- www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/elektromobilnosc-w-polsce

SPIS TABEL

Tabela 1. Wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie gminy Grybów.	28
Tabela 2. Wykaz Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie gminy Grybów.	29
Tabela 3. Wybrane dokumenty wykonawcze gminy Grybów.	59
Tabela 4. Wskaźniki monitorowania Strategii.	63
Tabela 5. Spójność celów Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” z celami Strategii Rozwoju Gminy Grybów do 2030 r.	67
Tabela 6. Wykaz projektów flagowych z uwzględnieniem szacowanego kosztu inwestycji oraz planowanego terminu realizacji.	69
Tabela 7. Odsetek ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2016 i 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek (w %).	75
Tabela 8. Średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty w latach 2019-2021.	77
Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD 2007.	84
Tabela 10. Wydatki oraz dochody budżetowe na 1 mieszkańca w latach 2016-2020.	91
Tabela 11. Struktura dochodów budżetowych w roku 2016 i 2020.	92
Tabela 12. Wybrane dane dot. środowiska przyrodniczego w 2020 roku.	94
Tabela 13. Dane dot. występujących na terenie gminy Grybów jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp).	94
Tabela 14. Dane dot. występujących na terenie gminy Grybów jednolitych części wód podziemnych (jcwpd).	95
Tabela 15. Dane dot. zanieczyszczenia powietrza w gminie Grybów w latach 2016 i 2020.	96
Tabela 16. Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury technicznej w 2019 roku.	97
Tabela 17. Odpady zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017 i 2020.	98
Tabela 18. Penetracja lokalowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości 100Mb's – stan na 31.12.2020 r.	98
Tabela 19. Średnie oceny z poszczególnych aspektów zadowolenia.	100
Tabela 20. Kluczowe kierunki rozwoju gminy Grybów – wyniki badania dla LGD Korona Sądecka.	100

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Elementy strategii rozwoju gminy.	6
Rysunek 2. Uproszczony schemat linii kolejowych w południowo-wschodniej Polsce.	24
Rysunek 3. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią – mapy zagrożenia powodziowego (MZP) w gminie Grybów.....	25
Rysunek 4. Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu w granicach gminy Grybów.	26
Rysunek 5. Natura 2000 Specjalne Obszary Ochrony w granicach gminy Grybów.....	26
Rysunek 6 Natura 2000 Obszary Specjalnej Ochrony w granicach gminy Grybów.	26
Rysunek 7. Mapa terenów osuwiskowych w gminie Grybów.....	27
Rysunek 8 Jednolite Części Wód Podziemnych w granicach gminy Grybów.	29
Rysunek 9. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy Grybów.	31
Rysunek 10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny 1. Zrównoważony rozwój gospodarczy.....	32
Rysunek 11. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny 2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych i aktywna społeczność	33
Rysunek 12. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny 3. Bezpieczna, skomunikowana i zadbana przestrzeń gminy.....	34
Rysunek 13. Społeczne, ekonomiczne i środowiskowe obszary problemowe w Małopolsce	49
Rysunek 14. Lokalizacja podobszarów Obszaru Strategicznej Interwencji.	51
Rysunek 15. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – Zbiornik Retencyjny Szklarka.	51
Rysunek 16. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – Zbiornik Retencyjny Grodna.	52
Rysunek 17. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – rozwój mieszkalnictwa w miejscowości Polna.....	52
Rysunek 18. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – rozwój mieszkalnictwa w miejscowości Chodorowa.....	52
Rysunek 19. Obszar strategicznej interwencji: Bieguny rozwoju lokalnego gminy Grybów – uzbrojenie Strefy Aktywności Gospodarczej.	53
Rysunek 20. Sołectwa gminy Grybów	71
Rysunek 21. Szlaki narciarstwa biegowego przy Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej.....	87
Rysunek 22. Główne szlaki rowerowe – Królewski Szlak Rowerowy (linia zielona) oraz Wielokulturowy Szlak Rowerowy (linia czerwona).	88
Rysunek 23. Główne szlaki piesze w gminie Grybów (szlak zielony, niebieski i żółty).	88

Rysunek 24. Obiekty Browaru Grybów w 2019 r.	89
Rysunek 25. Mapa glebowo-rolnicza gminy Grybów.....	90
Rysunek 26. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych na przykładzie gruntów w miejscowości Siotkowa.....	90

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów.....	73
Wykres 2. Procentowa zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.	73
Wykres 3. Roczna zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.	73
Wykres 4. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 – 2020 w gminie Grybów.	73
Wykres 5. Gęstość zaludnienia w 2020 roku w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.....	74
Wykres 6. Ruch naturalny (liczba urodzeń żywych oraz zgonów ogółem) w gminie Grybów w latach 2016-2020.	74
Wykres 7. Ruch naturalny (liczba urodzeń żywych oraz zgonów ogółem) na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.	74
Wykres 8. Ruch migracyjny (liczba zameldowań oraz wymeldowani ogółem) w gminie Grybów w latach 2016-2020.	74
Wykres 9. Ruch migracyjny (liczba zameldowań oraz wymeldowani ogółem) na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.	75
Wykres 10. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2016 i 2020 w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.....	75
Wykres 11. Odsetek ludności według ekonomicznych grup wieku w 2020 w miejscowościach gminy Grybów.	76
Wykres 12. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2015-2019.	77
Wykres 13. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w gminie Grybów w latach 2015-2018.	77
Wykres 14. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkole podstawowych w gminie Grybów w roku 2020.	77
Wykres 15. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020.	79
Wykres 16. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności w 2020 r.....	79
Wykres 17. Aktywność biblioteczna mieszkańców w 2016 i 2020 r. – księgozbiór na 1000 ludności oraz wypożyczenia na 1 czytelnika.....	79

Wykres 18. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 r.	80
Wykres 19. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r.....	80
Wykres 20. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w gminie Grybów w 2020 roku.	81
Wykres 21. Liczba osób korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2019 roku w gminie Grybów na tle porównywanych jednostek.	81
Wykres 22. Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców w latach 2016-2020	82
Wykres 23. Liczba mieszkańców na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2016-2020	82
Wykres 24. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 1000 mieszkańców.	83
Wykres 25. Podmioty gospodarcze wg głównych obszarów działalności w 2020 r.	84
Wykres 26. Innowacyjność – liczba firm z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020.....	85
Wykres 27. Wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego (w zł) od osób prawnych (CIT) na 1 mieszkańca w latach 2016-2020.....	85
Wykres 28. Wskaźnik bezrobocia - liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020	86
Wykres 29. Wskaźnik bezrobocia w poszczególnych miejscowościach gminy Grybów w 2020 r.	86
Wykres 30. Udział użytków rolnych w powierzchni ogółem w 2014 r.	90
Wykres 31. Udział użytków rolnych wg typu w 2014 r.	91
Wykres 32. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem.....	92
Wykres 33. Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków w latach 2016-2020.	97
Wykres 34. Odsetek odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w latach 2017-2020.	98
Wykres 35. Rozkład odpowiedzi na pytanie "Czy ogólnie rzecz biorąc, jest Pan/i zadowolony/a z życia w swojej miejscowości?"	99